

SE HVA SOM SKJER

- en studie av 12-åringers valg av tv-programmer

Birgit Kårbø
Masteroppgave i medievitenskap
Institutt for informasjonsvitenskap og medievitenskap
Universitetet i Bergen
September 2007

Takk til min veileder, Tone Kristine Kolbjørnsen, for alltid raske og grundige tilbakemeldinger, og gode råd og innspill fra begynnelse til slutt!

Takk til Rådet for anvendt medieforskning for tildelt hovedfagsstipend!

Takk til Adele for ditt gode vennskap, og for interesse, engasjement og uvurderlig hjelp og støtte gjennom hele denne prosessen! Du har noen tjenester til gode...

Takk til mor og far for evig støtte og oppmuntring, og for økonomisk og praktisk hjelp underveis!

Takk til gode venner og studiekolleger på lesesal og pauserom! Dere har gjort hverdagen til en lek – eller kanskje en quiz...?

Bergen, 3.9.2007
Birgit Kårbø

Innhold

1	Introduksjon	4
1.1	Problemstilling	5
1.2	Oppgavens oppbygning	6
2	Metode	7
2.1.1	Hva er metode?	7
2.1.2	Mine valg av metode	9
2.2	Mediedagbok	10
2.2.1	Tidligere undersøkelser	11
2.2.2	Gjennomføring	12
2.3	Intervju	13
2.3.1	Intervjuguide	16
2.3.2	Gjennomføring	17
2.4	Barn som informanter /forskning på barn	18
2.5	Kvalitetssikring i kvalitativ metode	21
2.6	Etiske problemstillinger	23
3	Barn og barns mediekultur	26
3.1	Barn og barndom	26
3.1.1	Barndommen i et historisk perspektiv	27
3.1.2	Barndom i dag	28
3.1.3	Fra barn til voksen – og midt imellom	29
3.1.4	Tweens	30
3.1.5	Ungdom og identitet	32
3.2	Barns mediekultur	33
3.2.1	Fjernsynets betydning	35
3.2.2	Fjernsynets tilbud til barn	38
3.2.3	Sjanger	39
3.2.4	Fjernsyn og fellesskap	42
4	12-åringers valg av tv-programmer	44
4.1	Tallenes tale	44
4.1.1	Fordeling på tv-kanaler	45
4.1.2	Sjanger	46
4.1.3	Programmene med flest seere	51
4.1.4	Respondentenes kvalitetsvurdering av programmene	53
4.1.5	Når ser de tv?	54
4.1.6	Hvem ser de tv sammen med?	54
4.2	Med barnas egne ord	56
4.2.1	Hva ser de på tv	56
4.2.2	Hvorfor velger de å se det de ser?	62
4.2.3	Det sosiale ved tv-titting	68
4.3	Sammenligning av to metoder	75
4.3.1	Forskjeller i funn	75
4.3.2	Mulige årsaker til forskjellene i funn	77
4.3.3	Mine erfaringer med bruken av metodene	79
5	Avslutning	83
	Litteratur	85
	Vedlegg	86

1 Introduksjon

Jeg er 11 år og går i 5. klasse. Vi har håndarbeid, og jeg sitter ved pulten og strikker. Når vi har håndarbeid får vi lov til å snakke i timen, om nesten hva vi vil. Jeg snakker ikke. Jeg lytter til de andre. De snakker om noe jeg ikke vet så mye om. De snakker om Dynastiet. Jeg får ikke lov til å se Dynastiet. Det gikk i går. Jeg snek meg inn i stuen og slo på fjernsynet mens mor og far var ute i hagen og jobbet. Jeg fikk sett litt før mor så meg gjennom vinduet og kom inn og ba meg slå av. "Du får ikke se sånt søppel!" sa hun. Men jeg fikk altså sett litt. Så når jeg hører at samtalen dreies inn på Fallon sin krangel med Krystle, så kan jeg også si noe. Jeg kommenterer hva de kranglet om, og lar de andre fortsette. Jeg lytter til dem, og gjennom det jeg hører får jeg vite hva som skjedde videre i gårsdagens episode. Så mister jeg en maske i strikkesøyet, reiser meg og går opp til kateteret for å få Frøken til å hjelpe meg. De andre vet ikke at jeg ikke får lov til å se Dynastiet. Jeg reddet meg denne uken også, og håper at jeg får sett i hvert fall litt av neste episode.

Denne episoden fra min egen barndom, og følelsene jeg hadde den gangen står fremdeles klart for meg. Jeg vokste opp under kringkastingsmonopolet, da man ikke kunne velge hvilken kanal man ville se på. Et begrenset tilbud av tv-programmer skapte felles opplevelser, samtaleemner og utgangspunkt for lek og andre aktiviteter. Men det skapte også et sosialt press på barn og unge. Dersom man ikke hadde sett et aktuelt tv-program, kunne man falle utenfor fellesskapet.

I dag opplever vi et mangfold av tv-kanaler og andre visuelle medier, som internett, tv-spill og dataspill. Dette får meg til å lure på om det nå er forskjeller i det barn og unge ser, eller om de fremdeles får felles opplevelser gjennom fjernsynet. Virker deres muligheter og valg av tv-programmer inn på deres sosiale interaksjon med jevnaldrende? Er det føringer for hva som er verdt å se – og ikke verdt å se? Opplever de fremdeles et press til å se bestemte programmer?

TV NORGEs slagord er: "Det du snakker om i morgen". Denne setningen illustrerer essensen i hva det er jeg ønsker å finne ut om barnas medievaner. Har det de velger å se i kveld konsekvenser for deres samspill med de jevnaldrende i morgen

Elise Seip Tønnessen sier innledningsvis i sin bok *Barns møte med TV* (2000): ”Forskningen omkring barn og fjernsyn har i stor grad konsentrert seg om *hvor mye* barn ser fjernsyn, til dels også *hva* de ser, og om konsekvensene av fjernsynsseing” (Seip Tønnessen, 1999:9). Hun selv ser nærmere på *hvordan* barn ser fjernsyn. Mitt hovedfokus vil være *hvorfor* barn ser det de ser.

Jeg har valgt å ha fokus på 12-åringene. De tilhører en gruppe som lett kan falle mellom to stoler i programtilbudet. De er litt for store til å se barne-tv, men kanskje ikke store nok til å ha fullt utbytte av fjernsynets tilbud til ungdom og voksne. Det er også en gruppe som selv bestemmer hva de vil se på tv i forhold til mindre barn.

1.1 Problemstilling

Problemstillingen min er tredelt. Det jeg ønsker å finne ut er:

1) Hva ser barn på tv?

Dette vil handle om hva som blir sett av en gruppe barn. Se de mye av de samme programmene eller sjangrene, eller er de individuelle i sine valg?

2) Hvorfor velger de å se det de ser?

Jeg ønsker å vite noe om grunner til at barna velger å se det de ser. Jeg må da ta utgangspunkt i de enkelte barns fortellinger om sine valg, og prøve trekke ut eventuelle likheter i svarene deres, slik at jeg muligens kan si noe om gruppen generelt.

3) Hvorvidt har det barn ser på tv sosiale funksjoner for dem?

Med sosiale funksjoner mener jeg at tv-tittingen inngår i ulike sosiale sammenhenger. Er det å se tv i seg selv en sosial aktivitet for dem? Dette kaller jeg *direkte sosiale funksjoner*. Men jeg lurer også på om tv-titting har *indirekte sosiale funksjoner* for dem. Jeg tenker da at det de ser på tv kan være av betydning for deres sosiale liv, for eksempel om de kan delta i en samtale eller om de føler seg utenfor ut fra hva de har sett eller ikke sett. Jeg lurer også på om dette er noe de overveier når de gjør sine valg av hva de ønsker å se.

1.2 Oppgavens oppbygning

De metodiske perspektivene har vært viktige for meg, noe som også gjenspeiles i oppgaven. Jeg valgte å bruke mediedagbok. Dette er en metode som tidligere ikke har vært anvendt i særlig stor grad, i hvert fall ikke i Norge. Denne kombinert med dybdeintervjuer ville gi meg bred kunnskap om mine informanter. Selv om jeg som barnevernpedagog har en del erfaring med å samtale med barn, hadde jeg liten erfaring med bruk av intervju i forskningssammenheng. Som fersk forsker ønsket jeg derfor å sette meg grundig inn i de metodiske prinsippene, både generelt og for de metodene jeg skulle anvende spesielt. Dette blir gjennomgått i oppgavens kapittel 2.

Kjennskap til ulike perspektiver på barn og barns mediekultur er en selvfølge i en oppgave om barns valg av tv-programmer. Begrepene barn og barndom er ikke konstante, men i stadig utvikling, og må til enhver tid sees i lys av sin historiske og kulturelle kontekst. Barns mediekultur er også i stadig endring, i likhet med måten den blir sett på, både i samfunnet og i forskningen. Dette tar jeg opp i kapittel 3.

Kapittel 4 er forbeholdt min egen undersøkelse. Her vil jeg gjøre rede for og beskrive funnene mine, først fra dagbokundersøkelsen, og deretter fra intervjuene. Deretter vil jeg sammenligne og drøfte de to metodene, og mine erfaringer med dem.

Til slutt vil jeg oppsummere og konkludere.

2 Metode

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for de metodene som er brukt, og gjennomføringen av undersøkelsen. Empirien i oppgaven bygger på mediedagbøker gjort av 23 elever på 7. trinn ved en skole i Bergen kommune, samt intervjuer med 8 av disse elevene. Valg av metode og utformingen av dagbokskjemaet og intervjuguiden vil være sentralt når jeg skal gjøre rede for metodene. Mediedagbok og intervju vil bli behandlet hver for seg, og på slutten av fremstillingen av hver metode vil jeg beskrive hvordan jeg gjennomførte undersøkelsen. Deretter vil jeg ta for meg hvorvidt barn skiller seg fra voksne informanter, før jeg vil redegjøre for kvalitetssikring i kvalitative undersøkelser generelt, og i min undersøkelse spesielt. Til slutt tar jeg for meg forskningsetiske problemstillinger. Men aller først vil jeg redegjøre for metodebegrepet generelt.

2.1.1 Hva er metode?

En metode er en fremgangsmåte for å nå et bestemt mål, for eksempel for å gi svar på spørsmål. Vitenskapelige metoder er et sett av retningslinjer som skal sikre at vitenskapelig virksomhet er faglig forsvarlig. Målet for vitenskapelig virksomhet er ”å bygge opp kunnskap om bestemte fenomener og å utvikle en teoretisk forståelse av denne kunnskapen” sier Sigmund Grønmo (Grønmo 2004: 27). Metodene innenfor et fagområde er da systematiske fremgangsmåter, eller hjelpemidler om man vil, for at kunnskapen og forståelsen skal være pålitelig (ibid).

Metodene bestemmer altså hvordan vi skal ”bygge kunnskap” om- og ”utvikle forståelse” for bestemte fenomener. Da vil også fenomenene vi skal studere være med på å bestemme hvilke metoder vi skal bruke. Spørsmålene vi stiller gir oss retningslinjer for hvordan vi best mulig kan finne svar på dem, altså hvilke metoder som best kan hjelpe oss til best mulig å belyse dem. Ulike forskningsfelt anvender ulike metoder for å finne svar på spørsmålene som stilles.

Medievitenskap har sin bakgrunn, og er fremdeles forankret i både humaniora og samfunnsvitenskap. Et viktig trekk ved disse vitenskapene er at forskeren er ikke bare en tilskuer til det fenomenet han studerer, men også deltaker i det. Dette er det viktig å være oppmerksom på, da det kan få konsekvenser for resultatene av forskningen. For det første kan forskeren gjennom sitt prosjekt påvirke de personene som inngår i studien, slik at disse ikke

handler slik som de pleier. Da vil ikke den kunnskapen som forskeren utvikler gi et nøyaktig bilde av hvordan det vanligvis fremstår. Dette kalles reaktivitet (Grønmo, 2004:9). For det andre vil forskerens egen bakgrunn og egne erfaringer kunne påvirke forståelsen av det fenomenet han studerer. Resultatet blir da ikke objektiv kunnskap, men kunnskap farget av forskerens subjektive opplevelse og forståelse av fenomenet. Dette kalles refleksivitet (ibid).

I forskning innen samfunnsvitenskap og humaniora skilles det gjerne mellom bruk av kvantitative og kvalitative metoder. Det som skiller disse metodene er først og fremst egenskapene til de dataene som samles inn som grunnlag for undersøkelsen (Østbye m. fl., 2002: 99). I hovedtrekk regnes data for kvantitative når de kan uttrykkes i form av rene tall eller andre mengdebegreper. Data som ikke kan telles regnes som kvalitative (Grønmo, 2004: 123). Kvantitative data vil kunne generaliseres, noe som vanskelig lar seg gjøre med kvalitative data.

Kvantitative undersøkelser bruker store utvalg, gjerne gjennom spørreskjema. De stiller mange spørsmål, men disse er lukkede, med få svaralternativer, ofte ved at man skal krysse av for gitte alternativer. Slik får man et strukturert datamateriale, som lett lar seg generalisere og behandles og analyseres som tall. Kvantitative metoder legger ofte vekt på hypotesetesting og deduktiv erkjennelse, dvs. hypoteser som gjennom en undersøkelse bekreftes eller avkreftes (hypotetisk-deduktiv metode). Det er en strengt formalisert forskningsprosess med standardregler (Gentikow, 2005: 36).

Kvalitative undersøkelser bygger på informasjon fra små utvalg, men legger vekt på å gå mer i dybden av informasjonen som informantene kommer med. Spørsmålene er åpne, informanten får mulighet til å formulere svarene med egne ord, og det er åpenhet for ambivalenser i svarene. Metodene tar ofte form av intervjuer og samtaler, slik at forsker og informant er i direkte kontakt. Datamaterialet blir ustrukturert, og analysene har en eksplorativ og fortolkende karakter, med en induktiv erkjennelse, altså en slutning fra det enkelte til det allmenne. Forskningsprosessen er mer fleksibel enn i kvalitative undersøkelser, med selvrefleksivitet som kontroll (ibid).

De fleste fenomener som kan undersøkes innen samfunnsvitenskap og humaniora, har både kvalitative og kvantitative sider, og vil kunne studeres på den ene, den andre eller begge måter (Grønmo, 2004: 123; Gentikow, 2005: 35). Metodene kan sies å komplimentere hverandre, i

og med at de gir ulike kunnskaper om et fenomen. En må derfor bestemme seg for hvilke egenskaper ved fenomenet en vil finne ut mer om før en bestemmer seg for hvilke metoder en vil anvende.

2.1.2 Mine valg av metode

Det skal altså være samsvar mellom problemstillingen, eller de spørsmålene vi ønsker svar på, og de metodene vi vil anvende for å finne svar på spørsmålene. Som presentert innledningsvis er min problemstilling tredelt. Jeg ønsker å finne ut: 1) hva barn ser på tv, 2) hvorfor de velger å se det de ser, og 3) hvorvidt deres tv-titting har sosiale funksjoner for dem. Jeg ønsket å finne ut om barn i en sosial gruppe så de samme programmene, og om det var viktig for dem å ha sett bestemte programmer for å føle seg inkludert i gruppen. Spørsmål 1 er da en forutsetning for å finne svar på spørsmål 2 og 3.

Jeg valgte å ta for meg en skoleklasse som sosial gruppe. Først ville jeg altså finne ut hva barna i denne gruppen faktisk ser på tv. Jeg ville at barna skulle svare på dette hver for seg, mest mulig på egenhånd, med minst mulig påvirkning av hverandre. Ved at barna førte dagbok over alt de så på tv i en uke ville jeg kunne få kunnskap over deres tv-titting flere ulike dager.

Disse dagbøkene ville gi meg svar på hva barna så på tv; om de så mye de samme programmene, eller om valgene deres var mer individuelle. Jeg ville at elevene skulle skrive ned hvem de eventuelt så programmene sammen med, hvor de så dem, og deres kvalitative vurdering av programmene. På dagbokskjemaet ville jeg også samle inn informasjon om hvem barna bodde sammen med, om de hadde eget rom, om de hadde tv på rommet og hvor mange og hvilke tv-kanaler de hadde tilgang på.

Etter å ha analysert datamaterialet fra spørreundersøkelsen, ville jeg utdype disse resultatene med en ny undersøkelse. Gjennom å foreta kvalitative intervjuer med et mindre utvalg elever fra den aktuelle skoleklassen ville jeg kunne få bedre svar på spørsmål 2 og 3 i problemstillingen min; hvorfor barna velger å se det de ser på tv, og i hvilken grad tv-tittingen deres har sosiale funksjoner for dem. I intervjuene ville jeg ta opp tråden fra dagbøkene, og utdype barnas svar fra dem, men også spørre om andre ting enn det som inngikk i dagbøkene. Intervjumetoden kunne gi barna større mulighet til å uttrykke seg med egne ord, og på en

friere måte enn hva de kunne i dagbokskjemaet. Jeg ville altså bruke to ulike metoder i prosjektet mitt, som hver ville gi meg noe ulik kunnskap om de samme spørsmålene. Begge metodene kan karakteriseres som kvalitative metoder, selv om dagbokmetoden også innebærer en type spørreskjema, og til en viss grad vil kunne generaliseres. Jeg ville ha et begrenset antall informanter, og jeg ønsket å finne ut mye om hver enkelt informant. Det var ikke statistisk kunnskap jeg ønsket å komme frem til, men dypere forståelse av tv-vanene til medlemmene av en sosial gruppe.

I det følgende vil jeg gi en mer utfyllende beskrivelse av hva metodelitteraturen sier om disse to metodene, og hva jeg har tenkt ville være viktig for min gjennomføring av dem.

2.2 Mediedagbok

Dagbokmetoden er en type enquête, dvs. en spørreundersøkelse hvor spørsmål og svar avgis skriftlig, i hvert fall må svarene gis skriftlig (Østbye m.fl. 2002: 134f). Østbye m.fl. skiller mellom postenquêter, der spørreskjema sendes ut og returneres i posten, og gruppeenquêter der skjema deles ut i en gruppe (ibid). Gruppeenquêter passer godt i en "naturlig" gruppe, som for eksempel en skoleklasse (ibid). Forskeren vil da dele ut og samle inn spørreskjemaene i gruppen. Dagbokmetoden brukes gjerne i medieforskningen for å kartlegge hvilke medier folk er i kontakt med. Det er respondentene selv som skal fylle ut registreringsskjemaet/dagboken, og dette skjer mer eller mindre parallelt med det som skjer (ibid: 135).

Barbara Gentikow hevder at dagbokmetoden kan gi forskeren et realistisk innblikk, for eksempel i aktørenes omgang med bestemte medier, fordi dataene stammer fra situasjoner i den virkelige verden (Gentikow, 2005:43). Det er informantene som selv nedtegner informasjon, og de gjør det i en naturlig setting, i deres egen konkrete virkelighet. En mediedagbok kan være basert på at informantene kun skal bruke egne ord, eller en kombinasjon av rene registreringer og mer frie kommentarer, altså en standardisert og mer lukket del, og en åpen del (ibid:98). Slik kan metoden tillate informantene å bruke sine egne ord i hvert fall i deler av dagboken.

Det at forskeren ikke er fysisk tilstede under nedtegningen, men at informantene helt på egenhånd skal nedtegne dataene, legger til rette for umanipulerte realistiske data, mener Gentikow. Samtidig, sier hun, er det å skrive en mediedagbok på oppfordring av en forsker i

utgangspunktet en unaturlig ting å gjøre for informantene, da det ikke er noe de ville finne på å gjøre på egenhånd (Gentikow 2005: 43). I tillegg bør forskeren, på bakgrunn av hvilke data som ønskes, instruere informantene om hva og hvordan de skal notere, slik at informantene er underlagt visse føringer (ibid: 98).

En av ulempene ved å innhente skriftlig informasjon fra informanter, er at man kan få svar som er enten for tynne eller for fyldige, og at man dermed risikerer at noen svar blir for lite relevante. Forskeren har heller ikke mulighet til å komme med oppfølgingsspørsmål dersom noe av informasjonen er uklar, eller man ønsker å vite mer om det informanten kommer med (ibid: 98). Dagbokmetoden er dog anbefalt å bruke i en innledende fase av et forskningsprosjekt, idet den gir et verdifullt innblikk i informantenes begreper om et fenomen, og gir dermed et godt ”grunnlag for å lage en god intervjuguide, og å gjennomføre intervjuene fokusert, detaljert og dyptpløyende” (ibid: 99).

2.2.1 Tidligere undersøkelser

Når man søker på ordet ”mediedagbok”, eller det engelske ”media diary” på internett, finner man at mediedagbok ofte brukes som oppgaver ved skoler og universiteter, spesielt i Sverige, Finland, USA og Storbritannia. Studentene utfordres da til å utforske sin egen omgang med mediene.¹ Man finner også en mengde blogger over folk som skriver mediedagbok, mange som følge av nettopp slike oppgaver i skolesammenheng. Man finner imidlertid få treff på forskningsprosjekter som innbefatter mediedagbok. Det kan derfor synes som at mediedagbok ikke er en særlig utbredt metode innen medieforskningen.

En som har anvendt mediedagbok som metode her i Norge er Elise Seip Tønnessen. Hun har gjennom årene 1993-2006 fulgt en gruppe barn fra 4 til 12 års alder, og i tre omganger undersøkt deres medievaner. I den siste delen av undersøkelsen, da barna var 12 år, anvendte hun mediedagbok. Denne inneholdt spørreskjema om tilgang til ulike medier, registreringsskjema for hva barna brukte av medier hver dag, og åpne felter der barna selv kunne kommentere sine medieopplevelser (Bjorvand og Tønnessen, 2002: 53f; Tønnessen, 2007).

¹ <http://www.indiana.edu/~hotmedia/mDiary.html>
<http://www2.edu.fi/medianmaailma/svenska/mediaymparistoni/tehtava.html>

En annen, og veldig stor mediedagboksundersøkelse; *TV-Living*, ble foretatt i England i regi av British Film Institute, hvor 500 deltakere skrev dagbok over hele fem år! De skrev om sine liv, deres tv-titting og hvordan fjernsynet virket inn på deres liv. Undersøkelsen tar blant annet for seg familiers forhandling om hva som skal ses på tv, hvordan nye medier har innvirket på folks mediebruk, hvordan barns tv-titting utvikles fra barneprogrammer til voksen-tv, og menneskers ambivalente følelser i forhold til det å se på tv (Gauntlett & Hill, 1999). Der mediedagbok som metode oftest omhandler folks omgang med ulike medier, eksempelvis hvilke medier man bruker direkte og indirekte, og hvor lang tid man bruker på de ulike mediene, har Gauntlett og Hill har i sin undersøkelse hatt hovedfokus på fjernsynet og den rollen det spiller i folks liv. Det er det jeg også har valgt å gjøre i min undersøkelse.

2.2.2 Gjennomføring

Som jeg har nevnt tidligere kan en mediedagbok være basert på at informantene kun skal bruke egne ord ved nedtegnelsen, eller det kan brukes et skjema som skal fylles ut, alternativt en kombinasjon av de to. Jeg valgte å gjøre en kombinasjon, men med hovedvekt på et strukturert skjema. Dette for å gjøre arbeidet lettere for barna som skulle delta, og for å gjøre behandlingen av de skriftlige dataene enklere. Jeg laget et skjema med 8 sider. På forsiden ba jeg om bakgrunnsinformasjon om barna; hvem de bor sammen med, om de har eget rom, om de har tv på rommet, hvor mange tv-apparater de totalt har hjemme, og hvilke tv-kanaler de har tilgang på. Disse opplysningene kan være med på å forklare forskjeller i hva barna ser på tv som bunner i ulik tilgang på for eksempel tv-kanaler. Videre har skjemaet 7 sider; en side for hver dag, der barna skrev ned hva de så på tv. Dette skjemaet har en lukket del med et ”ruteskjema” der barna skal skrive ned det de ser på tv; klokkeslett, tv-kanal, program, om de så hele programmet eller bare deler av det, hvor de så programmet, hvem de evt. så sammen med, hvem som valgte å se akkurat dette programmet, og barnas egne vurdering av programmet på en skala fra 1 til 10. I tillegg laget jeg også plass til at barna kan skrive med egne ord eventuelle andre medier og/eller aktiviteter de har brukt tid på, og egne kommentarer til sin tv-titting. Det er imidlertid den lukkede delen på skjemaet som jeg anser som sentral i denne delen av undersøkelsen.²

Jeg presenterte undersøkelsen for klassen før barna fikk bestemme seg for om de ville være med eller ikke. Jeg delte da ut et informasjonsskriv til foreldrene, med svarslipp der

² Dagbokskjema med forside følger som vedlegg

foreldrene skulle gi sitt samtykke til at barna kunne delta i undersøkelsen. En ukes tid etterpå kom jeg tilbake til klassen og delte ut dagbokskjema til de barna som skulle delta. Jeg gikk igjennom skjemaet og fortalte hvordan jeg ønsket at de skulle fylle det ut, og åpnet for spørsmål dersom det var noe de ikke forsto. På skjemaet hadde jeg også kontaktinformasjon slik at de kunne nå meg dersom de lurte på noe underveis.

Det var litt over 30 elever som ønsket, og hadde foreldres samtykke til å delta i undersøkelsen. Det var 27 elever som leverte dagbokskjema ved undersøkelsens slutt. Av disse 27 skjemaene ble fire kassert fordi de ikke var fullstendig nok utfylt. Det var altså tv-dagbøker fra 23 barn som til slutt utgjorde datamaterialet fra dagbokundersøkelsen.

2.3 Intervju

”Et intervju er bokstavlig talt et *inter view* (fra fransk entrevue), en utveksling av synspunkter mellom to personer som samtaler om et tema som opptar dem begge” (Kvale, 2001: 17). Intervjuet er muntlig, og det å intervjuer er en kunst, men også et håndverk som kan læres, sier Barbara Gentikow (Gentikow, 2005: 83). Mye av datamaterialet i kvalitative studier innhentes muntlig, gjennom samtaler (ibid). Intervjuformen kan ha mange fordeler; prosesser og sosiale relasjoner klargjøres, man kan få bekreftet eller avkreftet data fra andre kilder, og egne hypoteser og forståelser, og man får tilgang på informantenes egne begreper og formuleringer (Østbye m.fl., 2002: 100). Intervjuet kan gi oss kunnskaper som det ellers er vanskelig å få tilgang til. Det kan også kombineres med andre tilnæringer, både kvalitative og kvantitative (ibid). Det er imidlertid viktig å huske at intervjusituasjonen, selv om den fremstår som en samtale og en utveksling av meninger mellom to personer, ikke er en gjensidig form som interaksjon mellom to jevnbyrdige personer. Intervjuet har en klar maktstruktur, ved at intervjueren definerer samtalens tema og form, og styrer den ved å stille ytterligere spørsmål (Kvale, 2001: 74).

Det skilles ofte mellom tre intervjutyper; ustrukturerte, semistrukturerte (evt. halvstrukturerte) og strukturerte. Jeg viser her til Østbye m.fl. sin beskrivelse av disse formene.

- Ustrukturerte intervjuer brukes ofte der forskeren ikke har særlig oversikt over et fenomen, eller der informantens begrepsbruk og forståelsesmåter er sentralt. Tema og spørsmål er i liten grad bestemt på forhånd, og intervjuet tar form av en mer eller mindre uformell samtale mellom intervjuer og informant. Kunnskapen fra et ustrukturert intervju kan danne grunnlag for et mer strukturert intervju.
- I semistrukturerte intervjuer er temaet bestemt på forhånd, men formen er fremdeles ganske åpen og fleksibel, slik at det er mulig for intervjueren å komme med oppfølgingsspørsmål underveis i intervjuet. Spørsmålene er ikke klart definerte, men det er en fordel å ha utviklet en intervjuguide, med oversikt over tema man vil komme inn på under intervjuet (jeg vil komme nærmere inn på intervjuguide senere). Det er semistrukturerte intervjuer som oftest brukes i kvalitative forskningsintervjuer.
- Strukturerte intervjuer foregår ved at intervjueren stiller informanten klare spørsmål som er definerte på forhånd, gjerne ved hjelp av et skjema. Svarene blir forholdsvis åpne, men vill lett kunne fremstilles i en tabell dersom det er ønskelig
(Østbye m.fl., 2002: 101f).

Man kan videre skille mellom ansikt-til-ansikt intervju, telefonintervju, enkeltintervju og gruppeintervju. Ansikt-til-ansikt intervju er den vanligste intervjuformen i kvalitativ metode, og oppfyller mange av trekkene som kjennertegner en slik type datainnsamling. Det innebærer direkte fysisk interaksjon mellom forsker og informant, det skjer ofte i informantens naturlige omgivelser, og informantene får muligheten til å formulere seg med sine egne ord (Gentikow, 2005: 84). Gentikow hevder at et ansikt-til-ansikt intervju gir en høy grad av validitet fordi nærværet mellom forsker og informant ”letter forståelsen av hva den andre sier (bl.a. gjennom kroppsspråk), og fremmer både spontane reaksjoner og refleksjon, det vil si gode svar”. Det er også en metode som gjør det enkelt å gå i dybden, og å stille oppfølgende og oppklarende spørsmål til informantens uttalelser (ibid). Det er rett og slett slik at folk man kan se er det lettere å snakke med, og å forstå hva de mener.

Telefonintervju har også form som en direkte samtale, men foregår gjennom et medium; telefonen. Denne typen intervjuer brukes mest til kvantitative undersøkelser, med standardiserte svar som skal besvares kort og presist. Den er lite brukt i kvalitative undersøkelser (ibid: 84f). For meg var det utelukket å bruke telefonintervju. Jeg ønsket å treffe mine informanter ansikt til ansikt, både for å gjøre dem tryggere på meg, og fordi jeg da lettere ville kunne tolke svarene deres gjennom kroppsspråk, gester osv.

Man kan intervju informanter enkeltvis, eller i grupper, gjerne kalt fokusgrupper. Hva man velger bør avgjøres av hva som vil være best for den konkrete undersøkelsen. Gruppeintervjuet fungerer som en diskusjon mellom flere personer, der forskeren leder diskusjonen. Hvor mange som inngår i et gruppeintervju kan variere, men det må være mange nok til å kunne defineres som en gruppe, samtidig som at man må kunne beholde en meningsfull strukturert samtale, hvor alle kommer til ordet. Det vanligste er mellom 4 og 8 personer (Gentikow, 2005:85). Gruppen kan gjerne være naturlig sammensatt, slik at deltakerne for eksempel er venner, kolleger eller medlem av en forening. På den måten kan gruppen gi god informasjon om et bestemt fenomen som forskeren er ute etter å utforske (ibid). Uttalelser som kommer frem i en gruppe representerer gjerne mer kollektive meninger. En gruppesamtale kan også "lette litt på presset" ved at stemningen blir mer avslappet og forskeren litt mindre autoritær (ibid: 86). Videre vil samtalen kunne løpe lettere siden deltakerne kan følge opp og kommentere hverandres utsagn. Negative faktorer med et gruppeintervju kan være at samtalen kan domineres av et lite antall deltakere, slik at hele gruppen ikke blir representert i datamaterialet. I tillegg kan det være vanskelig å skulle behandle dataene, da det kan være vanskelig å skille de ulike personene og stemmene ved for eksempel lydopptak (ibid 86f).

Gentikow nevner også et tredje intervjualternativ; å intervju folk parvis. Hun nevner dette som noe som ikke planlegges, men som ofte oppstår i praksis ved at et intervjuobjekt tar med seg en annen person til intervjuet, for eksempel en venn eller en ektefelle. I følge Gentikow bør det være opp til informanten å finne en intervjusituasjon som han/hun er komfortabel i, og man bør akseptere det dersom han/hun ønsker en annen persons tilstedeværelse. Hun viser imidlertid til at det ikke finnes noen systematiske metodiske refleksjoner rundt det å intervju folk to og to (ibid: 87).

I mitt prosjekt valgte jeg nettopp denne mellomtingen helt bevisst. Jeg ønsket ikke å intervju 12-åringene mine i gruppe, fordi jeg trodde at gruppen ville hemme dem i forhold til å uttale seg om sosiale funksjoner. For eksempel ville det kunne oppfattes som flaut å skulle innrømme overfor hele gruppen at man ikke fikk lov til å se bestemte ting på tv. Samtidig ønsket jeg, som fersk utøver av dette håndverket, noe av gruppedynamikken som lettere kunne holde samtalen i gang, og det at barna kunne spille på hverandres uttalelser. Jeg bestemte meg derfor å "arrangere" en slik parsituasjon som Gentikow beskriver. Jeg plukket ut noen informanter som igjen fikk velge en støtteperson som også skulle delta i intervjuet.

Det at barna fikk velge denne støttepersonen selv gjorde det sannsynlig at "paret" var trygge på hverandre og noenlunde fortrolig med hverandre. Slik håpet jeg at jeg ville få en samtale som fløt bra, samtidig som at svarene ble mest mulig personlige og ærlige. Dersom jeg hadde valgt parene selv kunne jeg risikere å plukke to stykker som ikke kom overens, for eksempel at den ene ble mobbet av den andre.

2.3.1 Intervjuguide

Som nevnt er semistrukturerte intervjuer forholdsvis åpne, men temaene for intervjuet er bestemt på forhånd. For å være sikker på at man har vært igjennom det viktigste man ønsker å snakke om i intervjuet, er det hensiktsmessig å ha med en liste over disse temaene. Dette kalles en intervjuguide. Steinar Kvale sier i sin bok "Det kvalitative forskningsintervju" at intervjuguiden skal inneholde emnene som skal tas opp i intervjuet og rekkefølgen av disse, og at den kan være en grov skisse, eller mer detaljert med nøyaktige spørsmål. Ofte vil den være en mellomting; en grov skisse med forslag til spørsmål (Kvale, 2001: 76).

Barbara Gentikow mener at intervjuguiden skal være en grov skisse over de viktigste emnene (maks 10) man ønsker å diskutere, og at den ikke skal bestemme verken rekkefølge eller spørsmålenes ordlyd. Hun sier imidlertid at arbeidet med intervjuguiden innebærer en rekke overveielser; hvor mange temaer ønsker man å ha med?; hvor er det viktig å gå i dybden og hva er mindre viktig?; hvordan vil man bygge opp intervjuet? Selv om guiden ikke skal ha en fast rekkefølge vil det være hensiktsmessig å følge en viss logisk oppbygging, gjerne ved at man starter med enkle tema før man går over til de mer komplekse. For uerfarne intervjuere vil det også være nyttig å notere ned noen konkrete spørsmål, selv om en god samtale ikke bør ta utgangspunkt i en liste med spørsmål. (Gentikow, 2005: 88f)

Det er opp til intervjueren hvor nøye han vil følge intervjuguiden. Man vil få mer spontane, uventede og levende svar jo mer spontan man selv klarer å være i situasjonen. På den annen side vil det bli lettere å bearbeide intervjuet dersom man er mer strukturert (Kvale, 2001: 77).

En finner ingen fasitsvar på hvordan en intervjuguide skal utformes. Guiden skal være et arbeidsredskap for intervjueren, og det viktigste vil være å finne en måte som fungerer for den

enkelte. Selv laget jeg intervjuguiden som en liste over temaene jeg ville gå gjennom, med forslag til spørsmål under hvert tema.³

2.3.2 Gjennomføring

På bakgrunn av tv-dagbøkene fant jeg frem til fire barn som jeg ønsket å intervju. Jeg valgte to jenter og to gutter som var ganske typiske. Det vil si at de hadde sett mange programmer som flere andre også hadde sett. Disse fire fikk som sagt velge seg en makker til intervjuet. Det var altså til sammen åtte barn som deltok i denne delen av undersøkelsen min. Gentikow anbefaler ”minimum 10, og helst mellom 15 og 20 informanter” (Gentikow, 2005: 77). Jeg valgte å begrense antallet til åtte, siden undersøkelsen også innebærer mediedagbok som metode. Et større antall informanter ville gitt meg et datamateriale som kunne blitt stort å håndtere innenfor rammene til en masteroppgave. Jeg ønsket også å ha likevekt av jenter og gutter, og siden jeg skulle intervju to og to passet det best med to par av hver; altså åtte informanter til sammen.

Det at intervjuene ble gjort på bakgrunn av mediedagbøkene, gjorde at jeg som forsker hadde fått noe kunnskap om barnas tv-vaner. I tillegg hadde barna, gjennom å ha ført dagbok, allerede gjort seg opp noen tanker og blitt litt mer bevisste på det vi skulle snakke om.

Intervjuene ble gjennomført over to dager med to intervjuer hver dag. Dette gjorde jeg både for å sikre at jeg selv klarte å følge med på hva som var gjennomgått i hvert intervju, og på grunn av kapasiteten på det opptaksutstyret som jeg hadde tilgjengelig. Intervjuene foregikk i grupperom på skolen. Første dagen fikk vi et grupperom som lå utenfor klasserommet, og fikk da sitte helt i fred. Andre dagen var dette opptatt, og vi fikk et grupperom som var direkte tilknyttet klasserommet. Vi opplevde da å bli forstyrret av elever som skulle hente utstyr fra dette rommet, til tross for at jeg hadde sagt at det var viktig at vi ikke ble forstyrret. Konsekvensen av dette var at vi kom ut av samtalen, brukte tid på å komme inn på riktig spor igjen, og viktige informasjoner ble oversett og gikk tapt.

Det ble gjort lydopptak av intervjuene. Jeg ville ikke ta notater underveis, da dette kunne være forstyrrende både for barna og meg selv, og det ville være viktig å ha øyekontakt med barna, og å være aktivt lyttende. Barna virket uanfektet av opptaksutstyret. Intervjuene hadde noe

³ Intervjuguide følger som vedlegg.

ulik varighet, fra ca 45 minutter til ca 75 minutter. Temaene i intervjuguiden var listet opp i en rekkefølge som i utgangspunktet fungerte som en logisk oppbygning av samtalen. I praksis ble rekkefølgen forskjellig i hvert intervju. De ulike samtalene utviklet seg på forskjellige måter, og det ble mer eller mindre naturlige overganger til de ulike temaene. Jeg opplevde at alle barna syntes det var spennende å delta i intervjuene, og at de likte å prate om det å se på tv. Lærer bekreftet også dette, og fortalte at intervjuformen var svært populær i skoleavisen, og at de var vant til den.

Det å intervju informantene to og to hadde både fordeler og ulemper. Informantene kunne spille på hverandres svar, og det gjorde de også. Alle de fire parene virket trygge på hverandre, og var tilsynelatende ikke redde for å prate om temaene som ble tatt opp. Noen var imidlertid gladere i å prate enn andre, slik at det gjerne var en person som dominerte i et intervju. Det hendte også at de to kom med hver sine forskjellige umiddelbare svar på et spørsmål, og at den ene da modererte seg etter hva den andre hadde sagt. Slik tenker jeg at nyanser i svarene kan ha forsvunnet underveis i samtalene.

2.4 Barn som informanter i forskning på barn

Selv om barn er en signifikant gruppe i samfunnet blir deres stemme sjelden hørt, selv i undersøkelser som sies å være representative for hele befolkningen. Tradisjonelt har forskningen på barn stort sett vært bygget på kunnskap fra voksne om barn. Barn har ikke vært sett som pålitelige kilder til kunnskap, selv om det er nettopp deres hverdag denne kunnskapen har handlet om (Hake i Christensen, 1999: 193). Det er i stor grad de voksne rundt barna; foreldre, lærere osv. som har stått for informasjon om barn. Det er altså sekundære kilder som har vært brukt i barneforskning. Kunnskapen om barn har ikke bygget på hvordan barna selv ser sin situasjon, men slik den fortøner seg for de voksne rundt dem (Tiller 1991: 8).

De siste tiårene har synet på barn og barndom endret seg. Barndommen har fått en sterkere egenverdi, og barns formelle, lovmessige posisjon som individer har blitt styrket, bl.a. gjennom at de har fått økte rettigheter i samfunnet, og de ses som kompetente forbrukere av for eksempel mediene. Dette gjenspeiles også i forskningssammenheng. Fokus i forskningen har i stor grad flyttet seg fra hvilke effekter mediene har på barn, for eksempel virkninger av vold i film og fjernsyn, til å se på barnets rolle som publikummer eller mediebruker; fra å

være opptatt av hva medier gjør med barn til hva barn gjør med mediene. Fra 1960-tallet har det vokst frem tre nye hovedgrener i forskningen. *Uses and Gratifications-tradisjonen* stiller spørsmål ved hvorvidt publikum (også barn) bruker mediene til å tilfredsstille behov de måtte ha, for eksempel behov for informasjon, underholdning, selvbekreftelse og sosial tilhørighet. *Resepsjonsforskningen* setter selve leseprosessen og leserens rolle i møtet med teksten i sentrum. Spørsmål som stilles kan være hvilken subjektiv mening og opplevelse publikum har og skaper ved å se, lese og tolke medietekster. *Cultural Studies* tradisjonen ser på medier, mediebruk og forholdet mellom tekst og leser i lys av sosiokulturelle og samfunnsmessige kontekster; som en del av menneskets hverdagsliv.

Barn anses nå som kompetente ”medforskere” på egen situasjon (Hake i Christensen, 1999: 193). Forskere oppfordres til å bruke barn som kilde til kunnskap om barn, fordi barn kan gi opplysninger om sin situasjon som vi ikke kan få på noen annen måte (Tiller, 1991). Men når vi skal bruke barn som informanter – er det da spesielle hensyn vi må ta? Er det annerledes å intervju barn enn voksne?

Anne Solberg er blant dem som har stilt dette spørsmålet. Hun har erfaring i å intervju både voksne og barn (dog ikke helt små barn), og mener at det i prinsippet ikke er annerledes å intervju barn og å intervju voksne. Forskere bør bestrebe seg på å ”neglisjere” informantens alder mener Solberg (Solberg, 1991: 31). Likevel, sier hun, er det noen generelle faktorer som man gjerne bør ta spesielt hensyn til når det er barn man skal intervju. Først og fremst gjelder dette den rollen man inntar når man møter sine informanter. Dette skillet blir større når det er barn vi søker informasjon fra enn når vi bruker voksne informanter. Møtet mellom barn og voksen innebærer ofte en maktrelasjon. Barnets opplevelse av møtet med voksne utenfor egen familie er ofte et lærer - elev –forhold (Hake i Christensen, 1999: 196). Møtet mellom forsker og informant bør imidlertid være mest mulig preget av likeverd. Man skal opptre som en intervjuer overfor en informant, ikke som en voksen overfor et barn (Solberg, 1991: 31). Man må altså forlate oppdragerrollen, innta en ikke-evaluerende holdning og gi informantene (barna) en opplevelse av at det de som er ekspertene, at de vet noe som en selv som forsker ikke vet, og at det de formidler til en er viktig. Dette kalles også for ”prinsippet om kulturell uvitenhet” (Hake i Christensen 1999: 197). For å klare dette er det også viktig å klargjøre for informanten hva det er en vil, og hvordan de kan hjelpe en til å finne den kunnskapen en leter etter, uten å gi informanten inntrykk av at det er spesielle svar man er ute etter (Solberg, 1991: 33). I starten av hvert

intervju klargjorde jeg for barna at jeg ønsket at vi tre som var til stede skulle ha en gjensidig samtale om det å se på tv, og at jeg ville at de skulle fortelle meg mest mulig med deres egne ord. Jeg sa også at det ikke fantes noen fasitsvar, og at det var deres opplevelse av det å se på tv jeg ønsket å vite mer om. Dette minnet jeg også på underveis, dersom jeg tenkte at de kunne føle seg usikker på sine egne svar.

Relasjonen man bygger med informanten er altså spesielt viktig når man bruker barn som informanter. Ut over dette er det i følge Solberg først og fremst allmenne metoderegler som gjelder, og noen av disse blir det viktig å være litt ekstra observant på.

Man må strebe etter å stille spørsmål som er relevante for informanten. Kunnskaper om informantenes erfaringsverden er derfor viktig (Solberg, 1991: 33). Når man snakker med barn er det også viktig å ha kjennskap til barnas utvikling, slik at man kan legge til rette intervjuet etter barnets egen måte å kommunisere på. Men også kunnskap om det som er tema for intervjuet er det viktig å ha (Hake i Christensen, 1999: 199). Som barnevernpedagog har jeg kjennskap til barns generelle utvikling, om teorier om den konkrete aldersgruppen og hva som ofte er viktig for barn i denne alderen. Før jeg snakket med barna, fikk jeg også litt informasjon fra en av lærerne deres om denne barnegruppen spesielt, og hvordan jeg best kunne få dem i tale, og "spille på lag" med dem. Min intervjuundersøkelse bygget mye på mediedagbøkene som barna hadde skrevet. Flere av programmene som barna oppga å ha sett var ukjente for meg. Jeg så det da som meget viktig å få sett flest mulig av disse, slik at jeg kunne ha en viss kjennskap til programmene som barna gjerne ville snakke om i intervjuene. Samtidig var jeg bevisst på at barna hadde større erfaring med programmene. De tilhørte gjerne også målgruppen for programmene i større grad enn meg, slik at deres erfaringsgrunnlag var et annet enn mitt. Det var de som var ekspertene, og jeg som trengte informasjon fra dem.

Andre viktige prinsipper man alltid bør tenke på er det å være en aktiv lytter. Å lytte aktivt innebærer å vise interesse for det informanten har å fortelle, for eksempel ved å gi verbale og nonverbale tilbakemeldinger på det informanten sier, men uten å gi signaler om at man setter større pris på et slags innhold i svarene enn et annet. I så fall vil informantens svar bli et resultat av intervjuerens påvirkning. Det kalles intervjuereffekt (Solberg, 1991: 34). Men å lytte aktivt innebærer også å la informanten få tid til å tenke seg om (Solberg, 1991: 34). Det kan være en utfordring å tåle å høre stillheten når man venter på at informanten finner ordene

sine, kanskje spesielt når det er barn man snakker med. I mine intervjuer snakket jeg med to barn om gangen, og en del av problemet var da at de kunne påvirke hverandre, og at den enkelte ikke fikk tid til å tenke ut sin egen mening om noe før den andre kom med sin. Slik var det muligvis ikke bare en intervjuereffekt å tenke på, men også en ”medinformanteffekt”.

Et siste generelt prinsipp som kan være spesielt utfordrende å holde når man intervjuer barn er det å tørre å presse informanten (Solberg, 1991: 34). Det vil si å insistere på svar, og gjerne å stille samme spørsmål flere ganger og på flere forskjellige måter. Det kan føles ubehagelig å presse et barn på denne måten, når man samtidig tenker at barnet kanskje ikke forstår hva det er man mener, til tross for at man prøver å omformulere seg og tilpasse ordleggingen så godt man kan.

Det er altså i hovedsak de samme prinsippene man skal og bør følge om man intervjuer voksne eller barn. Man må uansett vurdere hvem det er man henvender seg til, og den sosiale relasjonen man danner i intervjusituasjonen.

2.5 Kvalitetssikring i kvalitativ metode

Vurderinger av forskningens kvalitet knyttes ofte til begrepene reliabilitet, validitet og generaliserbarhet. Reliabilitet betyr pålitelighet, og handler om kvaliteten i innsamlingen, bearbeidningen og analysen av dataene. Validitet vil si gyldighet, og handler om relevansen av data og analyse i forhold til problemstillingen, altså om undersøkelsen måler det den er ment å måle. Generalisering dreier seg om at man kan trekke konklusjoner som omfatter en større gruppe individer eller andre fenomener enn dem man undersøker, altså at man kan formulere allmenne lovmessigheter (Østbye, 2002: 39ff).

Disse begrepene er særlig i bruk i kvantitativ forskning, og kvalitative metoder har blitt kraftig kritisert for at de vanskelig kan oppfylle disse kravene. Det argumenteres med at utvalget av informanter ikke er representativt, at antall informanter ikke er stort nok, at de ikke er systematiske nok, at dataene ikke er sammenlignbare fordi forholdet mellom forsker og informant er for personlig og at intervjuteknikker lett kan bli manipulerende (Gentikow, 2005: 56). Kvalitative studier mangler altså reliabilitet fordi de bygger på ledende spørsmål, de mangler validitet fordi de bygger på subjektive fortolkninger, og de kan ikke generaliseres fordi de bygger på altfor få informanter, som heller ikke er representative (ibid).

Prinsippene bak reliabilitet, validitet og generaliserbarhet er viktige også for kvalitative metoder, selv om problemene man støter på ofte er annerledes enn i kvalitative metoder. Tove Thagaard mener at man for å legitimere de kvalitative metodene trenger å tenke nytt i forhold til kvalitetssikring og begrepene reliabilitet, validitet og generaliserbarhet. Hun erstatter derfor disse begrepene med *troverdighet*, *bekreftbarhet* og *overførbarhet*, som fremhever den kvalitative metodens særpreg (Thagaard, 2003: 169).

Det er et viktig mål i kvalitative studier at forskningen skal oppfattes som *troverdig*. Det betyr at leseren overbevises av at forskningen er gjennomført på en tillitsvekkende måte. Troverdighet kan bety at man redegjør for hvordan dataene er utviklet, gjennom at man skiller mellom empiriske data, hentet fra en undersøkelse, og ens egne vurderinger av disse. Man bør også gjøre kjent de relasjoner man har til informanten, og hvordan erfaringer fra felten har påvirket en (ibid:170).

Bekreftbarhet knyttes til vurderinger av de tolkningene som undersøkelsen fører til. Forskeren bør være kritisk til sine egne tolkninger og grunnlaget for tolkningene. For eksempel vil forskerens relasjon til det fenomenet som studeres være avgjørende for tolkningen av dataene. Dersom man skal studere et bestemt miljø, og en selv er en del av dette miljøet, så vil en ha et annet grunnlag for forståelse og tolkning av data fra miljøet. Bekreftbarhet handler også om at tolkninger fra ulike studier kan bekrefte hverandre, gjennom at forhold mellom tolkninger gjort i ulike settinger sammenlignes, og vurderes i forhold til de betingelsene tolkningene bygger på (ibid).

En viktig målsetning i kvalitativ forskning er at de funn en kommer frem til har betydning ut over ens eget prosjekt. Med *overførbarhet* menes nettopp at en forståelse som dannes innenfor rammene av et bestemt prosjekt også kan være relevant i andre situasjoner. Man må derfor kunne argumentere for at de betingelsene som ligger til grunn for ens tolkning også kan være relevant i andre situasjoner. Overførbarhet kan også handle om at tolkningen er gjenkjennende for folk med kjennskap til fenomenet som studeres (ibid). I min undersøkelse har jeg et lite utvalg av 12-åringer, og man kan lett stille spørsmål om hvorvidt jeg kan si noe om 12-åringer generelt. Det er imidlertid lite sannsynlig at "mine" 12-åringer skiller seg nevneverdig fra andre 12-åringer, slik at jeg godt kan si noe om generelle tendenser for denne gruppen.

Det vil nesten alltid være avvik mellom ”virkeligheten” og det forskere kan observere og analysere, og dette avviket kalles målefeil. I kvalitative metoder er det ofte er muntlige data som ligger til grunn. Da er det noen ting man bør være klar over at kan påvirke de dataene man skal bygge analysen sin på. Disse har Østby m.fl. beskrevet:

- Noen personer snakker og skriver bedre enn andre, og er bedre til å uttrykke det de mener.
- Noen snakker gjerne og mye, mens andre bare svarer så kort de kan på helt konkrete spørsmål.
- Noen ønsker å gi uttrykk for ekstreme meninger, mens andre helst vil fremstå som ganske nøytrale, selv om de kan ha like klare preferanser.
- Noen har lettere for å snakke om følelser enn andre.
- Noen tema er tabu for noen, men ikke for andre.
- Folk opptrer forskjellig i forhold til autoriteter (forskere = autoriteter)
(Østbye m.fl. 2002: 38).

En annen ting det er viktig å være oppmerksom på er intervjueffekten. Intervjueffekten innebærer at den som blir intervjuet vil bli mer eller mindre påvirket av intervjueren, som jeg også nevnte i forrige avsnitt. Det er en tendens at respondenter svarer slik de tror at intervjueren ønsker at de skal svare (Østbye, 2002: 154), eller at en ønsker å fremstå på en bestemt måte. Det at man faktisk deltar i en undersøkelse gjør at man kanskje tenker annerledes om det fenomenet undersøkelsen omhandler. Flere av barna jeg intervjuet sa at de hadde tenkt litt mer over hva de hadde sett på tv da de skrev tv-dagbøkene, og at det også hadde påvirket hva de faktisk hadde sett.

2.6 Ethiske problemstillinger

Man treffer på etiske problemstillinger i alle stadier av en undersøkelse, fra valg av tema og planlegging, via datainnsamling/intervjuer og evt. transkribering til analysering, verifisering og rapportering. Steinar Kvale er blant dem som beskriver dette (Kvale, 2001: 65ff). I denne sammenheng vil jeg ikke gå i dybden av forskningsetikken, men vil si noe om noen viktige prinsipper som jeg mener er grunnleggende for dette temaet. Jeg ønsker først å si noe om behandling av personlige opplysninger generelt, før jeg vil fokusere på tre sentrale begreper i forskningsetikk; informert samtykke, konfidensialitet og lojalitet. Underveis vil jeg beskrive hvordan jeg selv har tenkt og handlet underveis i min undersøkelse.

All empirisk feltforskning bygger på informasjon som mennesker på en eller annen måte har gitt en eller flere forskere, og dette medfører flere etiske problemstillinger. Personlige opplysninger man har fått fra sine informanter må alltid behandles med varsomhet, spesielt opplysninger som regnes for sensitive (Gentikow, 2005: 63). I følge Gentikow er det påbudt å innhente tillatelse før man setter i gang en undersøkelse dersom emnet krever sensitive opplysninger eller der informantene er under 18 år (her kreves foreldres samtykke). Hva som er sensitive personopplysninger fremgår av Personopplysningsloven § 2 nr. 8.⁴ Dersom man skal samle inn og registrere slike opplysninger må man søke Datatilsynet om konsesjon. Unntaket er her forskningsprosjekter som er tilrådd av et personvernombud.⁵ Man må også være obs på at andre temaer enn de som loven definerer som sensitive kan oppfattes av informanten som sensitive.

Før jeg startet min undersøkelse tok jeg kontakt med Datatilsynet for å finne ut om jeg trengte å søke om særskilt tillatelse for å gjennomføre undersøkelsen. Svaret derfra tilsa at så lenge deltakerne i undersøkelsen var anonyme ville jeg ikke behøve å sende inn melding eller søke om konsesjon, fordi undersøkelsen da ikke ble regulert av personopplysningsloven.⁶

Det er et viktig forskningsetisk prinsipp at informantene skal vite hva de er med på. *Informert samtykke* innebærer for det første at informantene får vite hva forskeren skal undersøke, videre at informantene sier seg villige til å gi informasjon om dette, og til slutt at informantene vet at de kan trekke seg fra undersøkelsen når som helst (Gentikow, 2005: 64). Prinsippet om informert samtykke kan noen ganger være vanskelig å innfri, for eksempel ved bruk av deltakende skjult observasjon som metode. Men også ved bruk av intervjuer av enkeltpersoner kan det by på problemer. Noen ganger kan nye aspekter ved temaet komme opp underveis, og problemstillingen endres fra det som var utgangspunktet. Rapporten vil da omhandle noe annet enn det som var forespeilet informanten, og man bør da vurdere om man skal innhente nytt samtykke (ibid: 64f). I og med at mine informanter var barn under 18 år var det viktig å få deres foreldres samtykke til at de kunne delta i undersøkelsen. Jeg sendte også ut informasjonsskriv til foreldrene i den konkrete klassen jeg skulle gjøre undersøkelsen i,

⁴Personopplysningsloven § 2 nr. 8: ”a) rasemessig eller etnisk bakgrunn, eller politisk, filosofisk eller religiøs oppfatning, b) at en person har vært mistenkt, siktet, tiltalt eller dømt for en straffbar handling, c) helseforhold, d) seksuelle forhold, e) medlemskap i fagforeninger” (<http://www.lovdato.no/all/h1-20000414-031.html#2>).

⁵ E-post-korrespondanse med Datatilsynet ved H. T. Ljøgdø, 13. september 2006.

⁶ E-post-korrespondanse med Datatilsynet ved H. T. Ljøgdø, 13. september 2006.

med svarslipp der jeg ba dem om samtykke til at deres barn kunne få delta i undersøkelsen. Bare barn som hadde foreldres samtykke deltok i undersøkelsen. I tillegg informerte jeg barna i skoleklassen om hva undersøkelsen handlet om, slik at de selv også kunne gjøre seg opp en mening om de ønsket å delta eller ikke.

Konfidensialitet handler om anonymitet, altså at informantene i en undersøkelse ikke må kunne gjenkjennes i rapporten (ibid: 65). Det var viktig for meg å sikre konfidensialitet for mine informanter, og jeg klargjorde det både i informasjonsskrivet til foreldrene, for elevene samlet i forkant av undersøkelsen, og da jeg gjorde intervjuene. Både i forhold til den skriftlige undersøkelsen (tv-dagboken) og de muntlige intervjuene hadde jeg ansvar for å beskytte barnas anonymitet i forhold til hverandre, lærere og andre som måtte kjenne dem. De merket dagbøkene sine med fornavn, men jeg kodet disse, og brukte koder også under transkriberingen av intervjuene. I rapporten har barna tilfeldig valgte navn.

Lojalitet er et tredje viktig forskningsetisk prinsipp, og forskerens lojalitet skal gå to veier. For det første må man være lojal til informantene. Det vil si ikke utlevere sensitive opplysninger, overholde konfidensialitet, ikke fremstille negativt etc.. Men forskerens lojalitet skal også gå til sin egen profesjon i Akademia. De to kan da komme i konflikt ved for eksempel at informanten ønsker å lese igjennom rapporten, og krever uttalelser endret eller fjernet. Ut fra et vitenskapelig standpunkt vil det da være uetisk å tie om funn selv om de er kompromitterende for informanten. Forskningens uavhengighet må da prioriteres (Gentikow, 2005: 66). I min undersøkelse opplevde jeg ikke å komme i et slikt dilemma.

3 Barn og barns mediekultur

Å vokse opp i vårt moderne samfunn innebærer å ha tilgang på en rekke medier. Barn av i dag kalles ofte ”multimediegenerasjonen”. Det er gjerne de som først tar i bruk nye medier, og husstander med barn er de som har flest medier; både i antall og i ulike former (Livingstone 2002:3). Barn og unge er kanskje også den gruppen som oftest bruker flere medier samtidig, for eksempel kan de se tv samtidig som de chatter på internett og snakker i telefonen.

Men før man kan si noe om barns medievaner må man definere hva som ligger i begrepene *barn* og *barndom*. Betydningen av disse har vært oppfattet svært ulikt i ulike perioder i historien, og som vi skal se har vi heller ikke i dag en helt tydelig og ensartet forståelse av hva et barn er. Inndelingen mellom barn og voksne er ikke lenger like klar, og som en konsekvens av dette har det vokst frem nye begreper som betegner de som befinner seg i denne gråsonen.

I dette kapitlet skal jeg først utforske begrepene barn og barndom. Deretter vil jeg ta for meg barns tilbud og bruk av medier, og hvordan mediene, og da spesielt fjernsynet, har betydning for deres hverdag, identitet og fellesskapsfølelse.

3.1 Barn og barndom

I all forskning som omhandler barn og medier er det bestemte oppfatninger av hva et barn er, og hva barndom innebærer som ligger til grunn (Buckingham 1998: 131). Definisjonen av hva et barn er er en stadig pågående prosess, og må ses i sin historiske og kulturelle kontekst. Hvordan samfunnet definerer barn påvirker for eksempel de reguleringer myndighetene legger i forhold til fjernsyn for barn. Men også diskusjoner mellom barn og foreldre om hva barna skal få se på fjernsynet, og barnas egne diskusjoner seg imellom om hva som er barnslig og voksent å se, er farget av hvordan vi, både de voksne og barna selv, skiller barn fra voksne (ibid: 132).

Vi har alle et bilde av hva et barn er. Barn er små mennesker som ennå ikke er voksne. I et moderne samfunn defineres barn som mindreårige personer. Samfunnet har behov for en avgrensning mellom barn og voksne, og dette gjøres juridisk gjennom lovverket. Norsk lov sier at myndighetsalder i Norge er 18 år, det vil si at borgere i Norge er umyndige, eller barn, frem til de fyller 18år. Myndighetsalderen er den samme i de fleste vestlige land. Men

hvorvidt et individ regnes som barn eller voksen, avhenger også av hvilken sammenheng det er snakk om. Norsk lov setter for eksempel grensen for kriminell lavalder til 15 år, og etter fylte 16 år må man betale voksenbillett for offentlig transport, men man får ikke fritt se de filmene man vil på kino før man er 18 år.

De fleste kulturer og religioner markerer overgangen mellom barn og voksen. Noen steder sendes barna ut i ødemarken for å klare seg på egen hånd en periode. Jødiske gutter får sin Bar Mitzwah når de fyller 13, og er da religiøst forpliktet på lik linje med andre menn. Gjennom kristen eller borgerlig konfirmasjon blir også mange norske 14-åringer ønsket velkommen inn i de voksnes rekker. Grensen mellom hvem som regnes for barn og hvem som regnes som voksne er kontekstuel bestemt, ut fra samfunn og sammenheng. Derfor er det vanskelig å gjøre en klar definisjon på hva et barn er, og også hva barndom er.

Hugh Cunningham hevder at i vårt moderne vestlige samfunn er barn barn bare hvis de får oppleve det som samfunnet har definert som barndom (Cunningham 1995: 1). De to begrepene er dermed også med på å definere hverandre. Det finnes flere ulike innfallsvinkler til barndom, og hvilket innhold og betydning vi legger i dette begrepet, og jeg vil nå gjøre kort rede for den utviklingen barndommen har hatt i vår vestlige verden de siste 500 år.

3.1.1 Barndommen i et historisk perspektiv

Barndom ses i vårt moderne samfunn som en avgrenset periode i livsløpet. Samfunnet har visse tanker, ideer og føringer for hva barndom innebærer. Phillipe Ariés var den som først hevdet at "barndom" er et konstruert begrep som ikke fantes før middelalderen. Det er nå en allment akseptert oppfatning at barndom er et konstruert - og et relativt fenomen, som må ses ut fra sin sammenheng (Tingstad 2006: 50f). Cunningham sier at hva man legger i begrepet barndom er foranderlig, og viser til at barndommen har hatt en enorm utvikling de siste 500 år. Selv om det er noen ulikheter i forhold til land, sosiale klasser og kjønn, er det også klare likheter i utviklingen av barndom i den vestlige verden (Cunningham 1995: 1f). Ideen om – og forståelsen av barndommen kan ses i sammenheng med den generelle historiske samfunnsutviklingen.

I flere historiske perioder har man hatt ideer om barn og barndom som har utviklet seg videre (ibid: 41). Gutenbergs oppfinnelse av trykkekunsten, og reformasjonen av kirken ved Martin

Luther hadde stor betydning for etableringen av skolesystemet. Det ble viktig å kunne lese, både av religiøse årsaker og som en måte å klatre oppover den sosiale stigen. Etter hvert ble skolegang sett på som noe som hørte barna til. Dette førte til en separasjon av barns og voksnes hverdag, der barn var på skolen mens de voksne var i arbeid. I Norge ser vi dette spesielt etter 2. verdenskrig da industrisamfunnet hadde sin glanstid her i landet. Nå jobbet far ute mens mor var hjemmeværende, og barndommen var preget av skole, lek og oppdragelse (Frønes, 2003: 51f). Familien skiftet fra å være en produksjonsenhet til å bli en emosjonell enhet, og barna var sentrum for denne enheten; kjernefamilien (Cunningham 1995: 99ff). Før industrialiseringen var barn tydeligere en del av det samfunnet de levde i, som observatører og deltakere, på godt og vondt (Tingstad, 2006: 50). Nå levde de mer beskyttet fra verden utenfor.

3.1.2 Barndom i dag

De siste tiårene har barns liv, og dermed også den meningen samfunnet legger i begrepet barndom, endret seg betraktelig og på flere områder. Barns formelle, lovmessige posisjon som individer har blitt styrket gjennom at de har fått økte rettigheter; både gjennom en mer generell forståelse av deres posisjon som barn, og ved konkrete rettigheter på bestemte samfunnsområder. Eksempler på dette er at barn nå, etter Lov om barn og foreldre, skal høres ved foreldres skilsmisse, og at de etter Opplæringsloven får stadig mer innflytelse på sin egen hverdag i skolen.⁷ På noen måter kan vi altså se at barn får mer ansvar for seg selv og sitt liv. Imidlertid ser vi også at for eksempel den kriminelle lavalder har blitt høyere, slik at samfunnet nå legger en rett til ansvarsfrihet til det å være barn (Frønes 2003: 34f). På internasjonalt plan har FN gjennom sine Konvensjoner for barns rettigheter gitt føringer for at barns posisjon i verdens land skal styrkes.

Familiestrukturen har endret seg kraftig de siste tiårene. Skilsmissestatistikken har økt kraftig, flere barn fødes utenfor ekteskap og familiene blir mindre. Samtidig tar samfunnets institusjoner som barnehage, skole og skolefritidsordninger, større del i oppdragelsen av barn (Buckingham 2000:62f). Barna har fått en annen verdi i familien. Fra å ha vært en økonomisk verdi har de blitt en psykisk og emosjonell verdi for sine foreldre. Foreldre bruker mye penger på sine barn istedenfor at barna bidrar med egen inntekt gjennom arbeid; de har blitt en utgiftspost i stedet for en inntektspost (ibid: 64ff). Skolegangen tar også mer av barndommens

⁷ <http://lovdata.no/>

tid. Man starter tidligere - og går lenger i skolen. Dermed er man avhengig av sine foreldre over en lengre periode av livet enn hva man var tidligere; barndommen forlenges (ibid: 67ff).

3.1.3 Fra barn til voksen – og midt imellom

Skillet mellom barn og voksne er på mange måter mer utydelig nå enn det var før. Samfunnet endrer seg stadig raskere, og blir med økt geografisk og sosial mobilitet mindre oversiktlig for dets medlemmer. Der de eldre generasjonene tidligere kunne belære de unge med sin erfaring, er det nå ofte de unge som må dele sine kunnskaper for at de voksne skal kunne henge med i utviklingen, for eksempel med hensyn til datateknologi og mulighetene internett gir (Gripsrud, 2002: 30f).

Barn har ofte blitt sett som labile, i ferd med å utvikle seg, mens de voksne gjerne ses som stabile, de som allerede er og kan noe (Tingstad 2006: 16f). Disse ideene blir imidlertid nå utfordret av nye ideer som ser menneskelivet som fleksibelt, ved at mennesket kan lære nye ting og endre sin identitet hele livet. Sosiologen Nick Lee kaller dette destabilisering av voksendom. Tidligere inntok man ved en viss kronologisk alder en passende posisjon i arbeidsliv og familieliv, og man ble i denne posisjonen resten av livet. Vårt moderne samfunn kjennetegnes imidlertid av sosial og geografisk mobilitet. Man har alle muligheter til å flytte på seg og bytte sosiale posisjoner, og tilværelsen som voksen handler stadig mer om evnen til å være fleksibel, og om å ta egne valg både med hensyn til arbeidsliv og familieliv og intime relasjoner. Dette, hevder Lee, utfordrer også forståelsen av forholdet mellom barn og voksne, og dermed også forståelsen av barndom (Lee, 2001).

Niel Postman hadde allerede på 1980-tallet sterke meninger om mediens betydning for det han kaller Den tapte barndommen (eller enda sterkere på engelsk; *The Death of Childhood*). Postman hevder, som Lee også gjør, at skillet mellom barndom og voksenalder undergraves og forsvinner, men han legger hele skylden for dette på mediene, nærmere bestemt på fjernsynet. I sin bok fra 1982, viser han hvordan de elektroniske mediene har forandret informasjon fra å være personlig eiendom til å bli tingliggjort, som en kommersiell vare (Postman, 1982: 86f). Fjernsynet er det medium som klarest viser hvordan skillelinjene mellom barndommen og den voksne verden brytes ned, sier Postman (ibid: 91f). Mens den skriftlige informasjonskulturen krevde en kyndig og aktiv leser, er fjernsynets budskap tilgjengelig for alle. Det kreves ikke noen opplæring for å kunne oppfatte fjernsynets form,

det stilles ikke noen kompliserte krav til tanke eller oppførsel for å se fjernsyn og det skiller ikke publikum. Postman hevder at barn har vært en gruppe mennesker som ikke har visst visse ting som de voksne har visst. I middelalderen fantes ikke "barn" siden heller ikke de voksne hadde muligheter til å skaffe seg informasjon de kunne være alene om. I Gutenbergs tidsalder kom denne muligheten, men i fjernsynets tidsalder smuldrer den bort (ibid: 103). Uten hemmeligheter for barn forsvinner barndommen, mener Postman.

"Når det gjelder den symbolske formen, er alle programmer like lettfattelige, og reklame for McDonald er like lett å fatte som reklame for Xerox. Det er da også grunnen til at det ikke er noe som heter tilretteleggelse av programmer for barn i fjernsyn" (Postman, 1982: 96f).

Det er ikke vanskelig å kritisere Postmanns syn. Her i landet har NRK helt fra starten vært opptatt av nettopp å tilrettelegge fjernsynsprogrammer for barn. Det er også lite realistisk å tenke at barn får tilgang på alle typer programmer som sendes i fjernsynet. Å hevde dette er, etter min mening, å undergrave foreldrerollen og foreldres evne til å sette grenser for sine barn. Dessuten må det etter hvert sies å være en kjensgjerning at man utvikler kompetanse i mediebruk gjennom mediebruk. Man ser ikke de samme programmene på samme måte som voksen som man gjorde som barn. Den enorme utviklingen som både fjernsynet og ellers den generelle medieutviklingen har hatt siden Postman skrev sin bok i 1982 har helt klart hatt stor påvirkning på barndommens utvikling og barns liv, men uten at man kan si at barndommen har forsvunnet. Man må kunne si at hans profetier ikke helt har nådd mål. Likevel har Postman hatt stor betydning for manges syn på barns forhold til medier.

3.1.4 Tweens

Barna i min undersøkelse er i en alder som nå kalles *tweens*. Dette begrepet har dukket opp i løpet av de siste årene, og spiller på ordene *teens* (teenagers/tenåringer) og *between*. *Tweens* betegner barn mellom 8 og 12 år, altså de som er imellom småbarn og tenåringer. På samme måte som teens- eller teenagers-begrepet oppsto også dette begrepet i USA, og ble i starten brukt spesielt av reklamebransjen. Begrepet har til nå rettet seg mer mot jenter enn mot gutter i denne aldersgruppen. Det er fordi disse regnes som en voksende forbrukergruppe. De tar i bruk stadig flere produkter som i utgangspunktet tilhører voksenverdenen, kanskje spesielt i forhold til klær og moter. Dette har ført til debatter om barn som forbrukere, og om

seksualisering av barndom (Sandnes, 2005). Det er i samfunnet generelt en bekymring for at barn blir ungdommer for tidlig, og at de dermed mister en del av barndommen sin.

Mari Rysst har som ledd i sitt pågående doktorgradsprosjekt sett på hvor langt ned i alder ungdomskulturen er forankret, og hvordan den kommer til uttrykk hos 10-åringene i Oslo, spesielt med hensyn til hvordan barn kler seg. Hun mener at det er store forskjeller mellom hvordan barna oppfatter seg selv, og de voksnes forståelse av dem. Hun sier for det første at omfanget av barn kledd som ”små voksne” er mindre enn det inntrykket man får fra mediene, og for det andre at barna ikke oppfatter denne klesstilen som ”sexy”, men som ”kul”. Den bekymringen som blir utvist kommer av en manglende forståelse av barndommens historiske og kulturelle kontekst, sier Rysst i en artikkel i Dagbladets nettutgave 26.11.2004.⁸ Selv om barna kler seg med ungdomsklær og tar del i ungdomskulturen, så tolker de dette på sine egne premisser, ut fra sin egen utvikling og erfaringsbakgrunn, og dermed helt forskjellig fra hvordan de voksne tolker det (Rysst, 2004). ”Alt var så mye bedre før” har vi hørt eldre generasjoner si til alle tider. Men når man glemmer å se barn i deres egen historiske kontekst, og isteden bruker sin egen barndom som referanseramme, blir de nyansene som finnes hos dagens barn også vanskelige å se (Tingstad 2006: 24).

Rysst studerer barns valg – og bruk av klær som del av ungdomskulturen. Jeg kan dra paralleller til deres bruk av medier, og hvilke tv-programmer de velger å se. De er en aldersgruppe som ofte faller mellom to stoler, og som gjerne velger å se programmer som er ment for eldre seere fremfor rene barneprogrammer. Hennes poeng med at barna tolker sine valg på egne premisser, ut fra sin egen utvikling og erfaringsbakgrunn, og at voksne tolker barnas valg på en ”voksen” måte er relevant også i forhold til tweens’ valg av tv-programmer.

”Ungdom” har blitt en ekstremt elastisk kategori sier David Buckingham. Han viser til at begrepet nå blir oppfattet som en livsstil, definert gjennom spesielle materielle og kulturelle produkter. Dette kan også ses i markedsføringen av slike produkter, hvor det henvises like mye til en viss identitet som til det konkrete produktet. For eksempel kan et videospill gi voksne en mulighet, eller en unnskyldning, for å kunne ta del i en barnslig fantasiverden (Buckingham 2000: 99). Voksne og barn deler i stadig større grad en felles kultur gjennom musikk, film og spill. Barn blir fortere ungdommer, og voksne forblir ”gutter” og ”jenter”,

⁸ : <http://www.dagbladet.no/kultur/2004/11/26/415731.html>

enkelte til de er godt over 60 år. Tweens-perioden kan slik ses som begynnelsen på en langvarig ungdomstid.

3.1.5 Ungdom og identitet

Psykologen Erik Homburger Erikson mente at mennesket utvikler seg gjennom eksistenskriser som oppstår i løpet av livet. Han beskriver åtte ulike livsfaser, som hver innehar en slik krise. Hvordan vi klarer å løse disse krisene, bestemmer vår videre utvikling i neste livsfase. *Ungdomstiden* er en av disse livsfasene hos Erikson, og han plasserer den samtidig med puberteten. Krisen man skal igjennom i denne fasen er "identitet kontra identitetsforvirring eller negativ identitet" (Jerlang, 1993: 63-104). Det er altså, i følge Erikson, i ungdomstiden vi skal finne ut hvem vi er – finne vår identitet. Jeg har tidligere definert barna i min undersøkelse som tweens, og dermed plassert dem på startlinjen, i full fart på vei inn i ungdomstid og identitetsutvikling.

Ulike faktorer har ulik betydning for vår identitetsutvikling i ulike deler av livet. I de første barneårene er det foreldrene som har størst betydning. Det er gjennom dem barnet opplever seg selv. I ungdomstiden ønsker de stadig større selvstendighet og uavhengighet, og ønsker å definere seg selv utenfor familien. Da får jevnaldrende og andre ikke-familiære autoritetspersoner større betydning for identitetsutviklingen. Det er også da de unge utvider sitt medierepertoar (Huntemann & Morgan, 2001: 311f). Mediene vil også bidra til vår identitetsutvikling. Den enkelte medietekst får ikke nødvendigvis stor betydning, men mengden av tekster, bilder og symboler som omgir oss blir en stor del av våre barndomserfaringer. På den måten bidrar mediene til dannelsen av våre verdier, livssyn, drømmer og forventninger som gjennom oppveksten former den identiteten vi bærer med oss og modifierer i løpet av livet (ibid).

De unge lærer mye gjennom mediens skildringer av kjendiser og mediekarakterer som kan tenkes å fungere som forbilder for etterligning. Mediene er også med på å definere sosiale kategorier for de unge, for eksempel hva det vil si å være svart jente eller arbeiderklassegutt. Historiene vi møter i mediene viser oss ulike måter å løse problemer, hva som fungerer og ikke fungerer, hvem som oppfattes som populær og suksessfull og hvem ikke. Mediene tilbyr ulike måter å agere på, svar på hvordan man kan delta i sosial interaksjon, og hvordan man

kan tenke om seg selv ut fra hvilket selv man ønsker å være (ibid: 312). De medievalg de unge gjør kan også være uttrykk for deres identitetsutvikling. De unge bruker medietekster og preferanser for å definere seg selv og andre, og signaliserer gjennom sin mediebruk tilhørighet til en bestemt gruppe eller subkultur (ibid 312). Hva de for eksempel ser på tv kan si noe om hvem de ønsker å være.

Både medier og jevnaldergruppen er altså viktige sosialiseringfaktorer i unges liv. I følge en flernasjonal komparativ studie kalt ”*Children and Their Changing Media Environment*” (CTCME) kommer det imidlertid frem at det er geografiske forskjeller når det gjelder den friheten de unge har over egen tid, og dermed i hvor stor grad venner får betydning for dem. Mens unge i Frankrike, Flandern, Italia og Spania tilbringer det meste av sin fritid sammen med familien og har relativt strenge restriksjoner på tiden de får tilbringe med venner, er unge i Finland, Sverige, Danmark og Nederland mer ”jevnalderorienterte”, spesielt på ettermiddagstid (Suoninen i Livingstone & Bovill, 2001: 202ff). Dette er land som Norge gjerne sammenlignes med, og man kan derfor lett tenke seg at dette gjelder også for norske barn og unge. De som er for store til å delta i skolefritidsordninger styrer i stor grad selv timene etter skoletid. Jo mer de unge bestemmer over egen fritid, jo mer tid tilbringer de utenfor hjemmet og sammen med venner, og jo mer sannsynlig er det at de bruker medier sammen med sine venner (ibid: 203). De mediene som oftest brukes sammen med venner er fjernsyn, video, dataspill og kommunikative medier som mobiltelefon, msn etc. (ibid). Hvordan mediene og jevnaldergruppen kan påvirke hverandre er et tema forskningen har vært lite opptatt av. Jevnaldergruppen kan ha stor betydning både for de unges valg av medieprodukter, og for hvordan de leser og tolker disse produktene (ibid: 201).

3.2 Barns mediekultur

Barn er medieforbrukere. Mediene har stor betydning, og tar en stor del av barnas tid. Den nye mediekulturen er et uttrykk for samfunnet er i endring, og bidrar også til å endre barnas oppvekstvilkår. Flere forskere hevder at den teknologiske utviklingen er vel så mye en kulturell utvikling. Barns leke- og dagligliv blir ”computerisert”, og barna integrerer mediene i sin kommunikasjon og interaktivitet med hverandre. Nå kan de besøke hverandre enten fysisk eller online, og for eksempel spille, snakke om eller utveksle dataspill, på samme måte som de tidligere byttelånte tegneserier (Livingstone, 2002: 7; Frønes, 2003: 95f). Det er like naturlig for en 12-åring i dag å stikke i-pod’en i lommen som det var for en 12-åring for 20 år

siden å ta med seg klinkedulene ut. Barn leker og er sammen fremdeles, men de gjør det på andre måter enn tidligere.

De nye mediene; pc, internett og tv-spill får mye oppmerksomhet i samfunnet, og det bekymrer mange at barn og unge bruker mye tid på dem. Men hvor mye tid bruker barn egentlig på de ulike mediene? Tabellen under viser antall minutter norske 9-12 åringer gjennomsnittlig bruker på ulike medier en gjennomsnittsdag.

Medium	Antall minutter
Fjernsyn	106
PC hjemme	29
Internett	24
Fonogram (lytte til musikk)	19
Video	15
Bøker	15
Radio	6
Aviser	6
Ukepresse	3
Til sammen	223
Kino	4 besøk per år

Kilde: **medienorge**; Norsk mediebarometer,
SSBs kultur og medieundersøkelser

Det kan være verdt å merke seg at tv-spill (PlayStation og lignende), som er et populært medium for aldersgruppen ikke er med i **medienorges** statistikk.⁹ Men vi ser tydelig at det er fjernsynet som er det mediet barn i denne aldersgruppen bruker aller mest tid på. Av et gjennomsnitt på 223 minutter brukt på medier hver dag går hele 106 minutter til fjernsynet. Dette er mer enn 3 ganger så mye som både pc og internett. Fjernsynet er altså det dominerende mediet for denne aldersgruppen, fulgt av nettopp hjemme-pc og internett.

Ser vi på utviklingen de siste årene, finner vi likevel at det for denne aldersgruppen har vært en nedgang i antall minutter brukt på fjernsyn de siste 5-6 årene. Etter en noenlunde jevn økning på 1990-tallet er antall minutter brukt på fjernsyn per dag redusert fra 128 minutter i 2000 til 106 minutter i 2006. Tilsvarende tall for pc og internett viser en jevn økning. Den samlede tidsbruken på de tre mediene har variert noe, uten at man kan se en utvikling i noen bestemt retning. Gruppen 9-12 år ser relativt mye mindre tv enn tenåringsene fra 13-15 år. De

⁹ <http://medienorge.uib.no/>

bruker også betydelig mindre hjemme-pc og internett enn 13-15-åringene. Medienes betydning for de unge øker altså med alderen.

	1991	1992	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
9-12 år	88	95	105	94	89	109	97	104	128	117	125	123	119	119	106
13-15 år	94	100	117	126	122	150	163	157	132	169	147	160	129	146	145

Fjernsynsseing i antall minutter en gjennomsnittsdag.

Kilde: **medienorge**; Norsk mediebarometer, SSBs kultur og medieundersøkelser

Alle	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
9-12 år	9	5	12	10	11	12	18	15	14	22	17	26	29
13-15 år	20	9	22	27	27	35	39	28	37	54	51	62	73

PC-bruk hjemme i antall minutter en gjennomsnittsdag.

Kilde: **medienorge**; Norsk mediebarometer, SSBs kultur og medieundersøkelser

Alle	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
9-12 år	6	4	3	9	9	24	24
13-15 år	17	18	20	30	38	59	72

Internettbruk hjemme i antall minutter en gjennomsnittsdag.

Kilde: **medienorge**; Norsk mediebarometer, SSBs kultur og medieundersøkelser

Til tross at pc og internett tar stadig mer tid i de unges mediehverdag er fjernsynet fremdeles det mediet barn bruker klart mest tid på. Det er derfor ingen grunn til å glemme fjernsynets betydning i de unges liv.

3.2.1 Fjernsynets betydning

Gjennom kabelnett og satellittmottakere får vi nå tilgang på et utall tv-kanaler, hvorav stadig flere for barn. Det sies at kanaler for barn er det raskest voksende tv-markedet i Europa. Medietilbudet til barn er stadig økende, og seerkulturen, altså hvordan vi faktisk ser på fjernsyn, er også i endring.

På slutten av 1960-tallet, da fjernsynet skulle innføres i Finnmark, gjorde Anita Werner en undersøkelse av virkningene fjernsynet hadde på barn. Hun så på hvorvidt fjernsynet hadde innvirkning på barns fritid, lekselesning og søvn, samt deres holdninger til fremtids- og flytteplaner. Undersøkelsen hennes viste at innføringen av fjernsynet ikke medførte store endringer i barnas fritidsaktiviteter, men at barn brukte noe mindre tid på radio og film, mindre tid på lekser, og at de la seg senere om kvelden. Flere fikk også ønsker om å flytte til mer urbane strøk (Werner, 1972). Werner tolket, på slutten av 1960-tallet, fjernsynet som et familiemedium. Barn og unge så for det meste tv hjemme sammen med andre

familiemedlemmer, og var dermed med på å styrke familiens betydning som sosialiseringfaktor (Tingstad, 2006:74).

Nesten 40 år senere er virkeligheten en annen. Fjernsynet er ikke lenger et familiemedium i samme grad som Anita Werner betegnet det på slutten av 1960-tallet. Dette kommer frem i undersøkelsen *Children and Their Changing Media Environment (CTCME)*, som jeg også tidligere har nevnt. Denne undersøkelsen omhandler barn og unge i ulike aldersgrupper, og deres forhold til ulike medier. Undersøkelsen ble gjennomført i 11 vesteuropeiske land, samt Israel (Livingstone & Bovill, 2001). Norge deltok ikke i undersøkelsen, men flere nordeuropeiske land som vi gjerne sammenligner oss med deltok, og det er nærliggende å tro at tilsvarende tall for Norge ikke vil avvike nevneverdig fra tallene i undersøkelsen. Vebjørng Tingstad viser også til denne undersøkelsen i sin bok *Barndom under lupen* (2006).

Den britiske delen av studien viser at mediebruken har blitt privatisert og individualisert. Med økt velstand har flere barn (69 % av 9-10 åringer og 77 % av 12-13 åringer) eget soverom i hjemmet, og de er godt utstyrt med ulike medier (Livingstone & Bovill, 2001: 179). Barn befinner seg i større grad enn tidligere på sine egne rom fremfor i familiens felles rom; tenåringer mer enn de som er yngre og jenter mer enn gutter. Man ser også at jo flere medier de unge har tilgang på i sine egne rom, og da spesielt skjermmedier, jo mer tid tilbringer de der (ibid: 182ff). Livingstone og Bovill bruker begrepet *bedroom culture* for å beskrive hvordan de unges medierike soverom representerer et aspekt ved deres liv som de anser som nødvendig, men likevel selvfølgelig. Denne nye soveromskulturen tilbyr dem et mangfold av fritidsaktiviteter (ibid: 179). Det kan imidlertid stilles spørsmål ved hvorvidt et medierikt soverom fører til at unge tilbringer mer tid der, eller om de unge som uansett foretrekker å tilbringe mye tid for seg selv skaffer seg medieutstyr der de er (ibid: 188). Uansett synes det som at de unges soverom er en svært viktig arena for deres fritid.

Også i Norge har vi de siste årene sett en velstandsvekst. Folk har større boliger, flere barn har egne rom, og god privatøkonomi blant befolkningen gjør det vanlig å ha flere fjernsyn i hjemmet, blant annet på barnas soverom. Barn som har tv på rommet tenderer å se mye tv alene (Tingstad, 2006: 78). Unge mennesker foretrekker å se særlig sine favorittprogrammer enten alene eller sammen med venner, men ikke sammen med familie. (Suoninen i Livingstone & Bovill, 2001: 204).

Når aktiviteter som tidligere var ansett som sosiale nå blir stadig mer privatiserte og individualiserte, kan det skape bekymring for at de unge lever stadig mer isolerte liv. CTCME-undersøkelsen viser at et medierikt soverom øker de unges selvbestemmelse både i forhold til hva de kan se, og hvem de kan se sammen med. For tenåringene i undersøkelsen så det ut til at de fikk større muligheter til å knytte fellesskap utover familien heller enn at de ble sittende alene. Dersom de hadde eget tv eller pc var det større sannsynlighet at de så tv eller spilte dataspill sammen med venner (Livingstone & Bovill, 2001: 191).

De unge snakker sammen om medier, hevder Suoninen (Suoninen i Livingstone & Bovill, 2001: 209). Dette er noe som øker med alderen, men er ganske likt for begge kjønn. I CTCE-undersøkelsen sier 74 % av tenåringene og 57 % av barna at de snakker om fjernsyn med vennene sine (ibid). For mindre barn gjenspeiles det gjerne i lekeaktiviteter, mens eldre barn og tenåringer samtaler om sine medieerfaringer. Populære tv-programmer regnes for en ”felles kulturell arv”, og er et vanlig samtaleemne. Noen ganger kan vennegjengen gå detaljert gjennom et program, og det kan være viktig å kunne plassere replikker og kommentarer fra et populært program for å kunne delta i samtalen. Slike samtaler kan også utvikle seg til mer filosofiske diskusjoner, om temaer som er viktige for de unges liv ut over at det har vært vist på fjernsyn (ibid: 209ff).

Video eller dvd er generelt mer utbredt å se sammen med venner. Det er et mer fleksibelt medium enn fjernsyn, og kan brukes når som helst og nesten hvor som helst. Å se video sammen er en viktig aktivitet for de unge, og de kan gjerne arrangere ”videokvelder” hvor de kan se flere filmer. De velger da ofte å se filmer som går på tvers av hva foreldre, lærere og andre voksne ville godtatt i forhold til vold, skrekkfilm og pornografi (ibid: 205). Slike filmer ville de imidlertid ikke valgt å se alene. Det er morsomt å bli skremt sammen med andre jevnaldrende, men ”You get too scared when you watch it by yourself” (ibid: 206).

Ved å se fjernsyn og video sammen, uten foreldre tilstede og uten voksenkontroll, får barna/de unge mulighet til å ta kontroll over eget liv. Når de for eksempel deltar i videokvelder får de utforske og utvikle normer og forventninger til dem selv og deres plass i jevnaldergruppen (Olesen, 2000: 79).

Mange voksne er bekymret for barn og unges mediebruk, både i forhold til tidsbruk og innhold. Den nye soveromskulturen forsterker denne bekymringen ved at den gjør det

vanskeligere for foreldre å kontrollere og sette grenser for barnas mediebruk, blant annet hva de ser på tv (Livingstone og Bovill 2001: 180; 192). I følge CTCME ser de fleste foreldre det som mer negativt enn positivt at barna har eget tv på rommet. Til tross for dette hevder Livingstone og Bovill at de færreste familier har faste og konsekvente regler rundt mediebruk, spesielt i forhold til tenåringer, og spesielt i forhold til fjernsyn. En årsak til dette er at fjernsynet er en så veletablert faktor i familielivet at det handler mer om familiens vaner og væremåte enn om regler. I tillegg har travle foreldre rett og slett ikke overskudd til å håndheve regler for barnas tv-titting (ibid). De fleste foreldre er også mindre bekymret for sine egne barns mediebruk enn for andres, da de mener at egne barn er fornuftige i sine valg (ibid).

Fjernsynets plassering i hjemmet har betydning for hvor stor oppfølging foreldre har i forhold til de unges fjernsynsbruk. Der hvor fjernsynet befinner seg i familiens fellesrom følger de mer med, kommenterer og setter grenser, mens tenåringer som har sitt eget fjernsyn har mindre grenser for hva de får lov til å se og ikke (ibid: 193).

3.2.2 Fjernsynets tilbud til barn

Barn av i dag har et utall av valgmuligheter, og opplever en tv-barndom som er helt annerledes enn foreldrenes NRK-barndom. Siden NRK lenge hadde kringkastingsmonopol, hadde kanalen stor betydning for dem som vokste opp i Norge mellom oppstarten i 1960 og ca 1990. NRK fjernsynet hadde en relativt stor satsning på barn og unge allerede fra starten, og startet opp sin egen Barne- og Ungdomsavdeling (BUA) i 1961 (Halse og Østbye 2003:148). BUAs hovedmålsetning var å forberede barna til å bli ansvarlige samfunnsborgere, og å arbeide for å motvirke skadevirkninger av fjernsynet, som mange var engstelige for (Bakøy 2002: 75-96). For barn i skolealder var det fra starten av hovedsakelig magasinformatet som gjaldt, der *Halvsju* og *Midt i smørøyet* gjerne er de som blir husket best.

I 1981 åpnet Stortinget for kommersiell kringkasting i Norge, gjennom lokale radio- og tv-stasjoner (Halse og Østbye 2003: 192ff). På denne tiden begynte også satellittsendinger fra utenlandske kommersielle tv-kanaler å nå seere i Norge, og TV-Norge gikk på luften som den første norske kommersielle kanal i 1988 (ibid: 215). I 1990 vedtok Stortinget at NRK skulle få riksdekkende konkurranse i både radio og fjernsyn, og i 1992 startet TV 2 sine sendinger (ibid: 224). Konkurransen fra TV 2 gjorde at NRK mistet stadig flere seere blant de litt større barna. Til tross for at TV 2 ikke produserte egne programmer for barn og ungdom, og at dette

heller ikke var et spesielt satsningsområde for kanalen, ble raskt perioden mellom kl. 15.15 og 17.30 erklært som ”ungdomstid” på TV 2, med flere dramaserier som fenget både tweens og teens. Tiden etter skoletid hadde frem til TV 2s etablering ikke vært etablert som ”tv-tid” i nevneverdig grad. Ved å sende programmer i dette tidsrommet laget TV 2 en ny seerkultur som passet spesielt godt for barn og unge i skolealder.

Selv om NRK satte i verk flere tiltak for å hindre frafallet i seergruppen, blant annet gjennom å etablere NRK2 som en ny ”ung og tung” tv-kanal, kan det se ut til at denne aldersgruppen fremdeles foretrekker andre kanaler enn NRK. Dette er noe man også kan kjenne igjen fra radioens historie. Da radioene ble bærbare og ungdomskulturen virkelig slo til på 1950-tallet gikk ungdommen over fra NRK til Radio Luxembourg, og skapte en ny lyttekultur med nye idoler. Radio Luxembourg tiltalte ungdommen rett og slett fordi det ikke var NRK (Dahl og Bastiansen, 1999).

3.2.3 Sjanger

Barn og unge i dagens flerkanalssystem har flere valgmuligheter enn det generasjonen før dem hadde. Dette gjelder både antall kanaler de har å velge mellom, men også at de har flere sjangere å velge mellom både generelt, og for programmer som er laget spesielt for barn og unge. Som nevnt var NRKs tilbud til barn i den aldersgruppen som nå kalles tweens lenge begrenset til magasinprogrammer. Nå finnes det flere ulike programsjangere for denne gruppen på flere ulike kanaler.

Ordet genre, eller sjanger på norsk, kommer fra det latinske genus, som betyr slekt eller familie. Sjanger kan defineres som en kode for hvilke måter bestemte typer tegn kan kombineres i en gitt type tekster (Gripsrud 1999: 124). Sjangere klassifiserer ulike tekster ut fra et gitt sett konvensjoner, særpreg, kjennetegn og normer teksten inneholder, og sjangerbegrepet har alltid vært viktig for ulike kunst- og medieformer som litteratur, teater, film og fjernsyn (Neale i Creeber, 2001: 1).

Fjernsynet er et relativt nytt medium, også i sjangersammenheng. Kringkastere har tatt i bruk sjangere fra flere andre kunst- og medieformer som journalistikk, radio, skjønnlitteratur og film, og tilpasset disse til fjernsynsmediet (ibid: 3). Hva som regnes som en sjanger, både generelt og i fjernsynet spesielt, er langt på vei et definisjonsspørsmål. Noen sjangere kan

være lette å kjenne igjen og å sammenligne med andre former. Fiksjonsprogrammer og serier i fjernsynet kan lett klassifiseres som western, kriminal, melodrama eller science fiction på lik linje med filmsjangere. Men andre mer sjangerspesifikke programtyper som talkshows og konkurranseprogrammer (gameshows) er det ikke nødvendigvis problemfritt å klassifisere ut fra ”et gitt sett konvensjoner, særpreg, kjennetegn og normer”. Noen likhetstrekk kan det være, for eksempel at spørreprogrammer ofte er innspilt i et studio med publikum tilstede, at det er en kjent vert for programmet, at det er et noenlunde likt handlingsforløp (spørsmål blir stilt og skal svares på for at premien kan vinnes), noenlunde like kulisser og en gjenkjennende form av type livesending. Men noen trekk er veldig forskjellige fra spørreprogram til spørreprogram, og de kan sjelden sammenlignes (ibid). Selv om *Vil du bli millionær* lett kan sies å ha likhetstrekk med *Deal eller No deal* når man ser på ytre faktorer, er de langt fra like innholdsmessig.

Man kan også ofte se en sammenblanding av ulike sjangere i ett og samme program. *Frokost-Tv* på NRK kan beskrives som et tv-program, et magasinprogram, et aktualitetsprogram, et nyhetsprogram (innslag av nyheter), et underholdningsprogram og ikke minst har ”frokost-tv” nærmest blitt en egen ny sjanger. I tillegg til at ett program kan kategoriseres under flere sjangerbegreper finner vi stadig flere hybridsjangere, altså programmer som har elementer fra ulike sjangere i seg. Detektivsjangeren overlapper for eksempel med politisjangeren, spionsjangeren, advokatsjangeren og til og med avissjangeren, og vi ser også at elementer fra både såpeopera og situasjonskomedier kommer til uttrykk i andre typer tv-serier hentet fra eksempelvis sykehus- eller politiverden (ibid: 4).

Skillet mellom *serien*, som har vært kjennetegnet med enkeltstående episoder med avsluttende plot, og *føljetongen* med en historie som fortsetter over flere episoder er i mange tilfeller vanskelig å se (Turner i Creeber, 2001: 6). Serien *Venner for livet* er et godt eksempel på en slik blanding av serie og føljetong. Selv om man kan se en enkeltepisode for seg selv, og denne har en intern historie som blir avsluttet innen episoden er slutt, er det også en kronologisk progresjon i historien gjennom hele serien. I tillegg dukker det opp nye sjangere med elementer fra diverse andre mer etablerte. *Dokusåpe* er en type realityserie hvor man gjerne følger en kjendisfamilie el.l., for eksempel *The Osborns*, og *dokudrama* er betegnelsen på BBC sine store nye satsinger, som kombinerer dramatiseringer av historiske hendelser med mer tradisjonell dokumentarisk fortellerteknikk. *Edutainment* er også en ny sjangerbetegnelse

som kombinerer underholdning og informasjon i samme program. NRK har satset ganske stort på denne sjangeren, blant annet gjennom programmene *Typisk norsk* og *Kos og kaos*.

Ulike oversikter over hvilke programmer folk velger å se, bruker ulike inndelinger av sjangere. **medienorge** sine statistikker opererer med 14 ulike programkategorier.

År	Alder	Ny- heter	TV- serier	Spille-/ TV- filmer	Sport	Barne-/ ungd.- prog.	Debatt	Spørre- konk.	Annen underh.	Samf.- info	Natur- info	Kult.- info	Annen info	Pop.- mus.	Annet
2006	9-12 år	16	28	10	14	69	0	2	18	0	3	0	2	6	8

Andel av 9-12 åringer som har sett ulike fjernsynsprogram i 2006. Kilde: **medienorge**; Norsk mediebarometer, SSBs kultur og medieundersøkelser

Ser vi på **medienorges** statistikker over hvilke programmer norske 9-12-åringer så i 2006 ser vi at det er barneprogrammer og tv-serier som scorer høyest, mens de diverse informasjonsprogrammene har få eller ingen seere.

Elise Seip Tønnessens mediedagbokundersøkelse blant 5. klassinger i 2000 viser også at det er fiksjonsfortellingene som dominerer. Barneprogrammer er imidlertid dårlig representert i hennes undersøkelse. Med unntak av TV 2s dramaserie *Hotell Cæsar* er det hovedsakelig importerte serier fra USA som fyller Tønnessens liste over barns favorittprogrammer (Bjørvand og Tønnessen, 2002: 198f).

Med flerkanalsystemet og fjernkontrollen har det etablert seg en zappekultur i mange hjem. Vi kan raskt skifte mellom ulike kanaler og programmer. Kjennskap til ulike tv-sjangere og rask gjenkjennelse av disse vil være avgjørende for om vi stopper opp ved et program eller zapper videre (Neale i Creeber, 2001: 4). Våre sjangerpreferanser styrer oss når vi skal se fjernsyn. Vi ser også at det er en stadig økning i "sjangerkanaler"; nisjekanaler som kun sender en bestemt sjanger. Eksempler her er MTV, Cartoon Network, BBC News, Animal Planet etc. Dette er også en tendens i det norske tv-markedet, hvor TV 2 det siste året har startet opp både TV 2 Filmkanalen, TV 2 Nyhetskanalen og TV 2 Sport. Vi vet også at NRK har hatt planer om en egen barnekanal.

3.2.4 Fjernsyn og fellesskap

Det å se og høre det samme som andre, gir oss en fornemmelse av at vi befinner oss på samme sted og deltar i den samme situasjonen som alle de andre, - en følelse av fellesskap. Dette kan være et nasjonalt fellesskap for dem som er brukere av samme kringkaster, for eksempel har NRK vært viktig for byggingen av den norske identitet. Men vi kan også tenke oss et generasjonsfellesskap. For eksempel var programmet *Halvsju* det eneste faste programmet for større barn/ungdom på slutten av 1970- og begynnelsen av 1980-tallet. Det ble et populært program, og etablerte seg som et nasjonalt samlingspunkt. *Halvsju* var en fast lørdagshappening ikke bare for målgruppen, men for hele familien, ja for hele befolkningen. ”Alle så på *Halvsju*” uttalte tidligere programleder Karin Julsrud i mimreprogrammet *Fra Halvsju til Reser* på NRK i 2003. *Halvsju* ga barn og ungdom i sin tid en felles referanseramme, et kulturelt fellesskap, og en felles erfaringsbakgrunn (Larsen & Hausken 1999: 228ff).

De fleste som vokste opp med *Halvsju* husker det fremdeles. Det er lett å forestille seg at norske tweens av i dag ikke vil få en slik felles erfaringsbakgrunn. Norske 12-åringer ser ikke nødvendigvis det samme på tv. De kan imidlertid se det samme som engelske, spanske eller libanesiske 12-åringer. Internasjonale tv-kanaler for barn skaper nye fellesskap som ikke har nasjonale grenser, men bestevennen i nabohuset trenger ikke å være en del av det. Man kan tilhøre flere subkulturer, interessegrupper og vennegrupper samtidig; noen i virkeligheten og i nærmiljøet, andre på et virtuelt plan (Suoninen i Livingstone & Bovill, 2001: 218).

Sammen med andre medier har fjernsynet vært med på å organisere dagene, ukene og årene våre. Barna ropes inn til Barne-tv klokken 18.00 og er i seng innen nyhetssendingen. NRKs ”Gullrekke” markerer helgestart, mens søndagsfilmen på TV 2 er siste stopp før en ny arbeidsuke. Sølvгутtene synger julen inn, og Kongens nyttårstale avslutter året. Fjernsynets program utgjør på mange måter en slags klokke og kalender, og når vi tilordner oss denne tenker vi også at alle de andre forholder seg på samme måte til den som oss (Larsen og Hausken, 1999: 230). Fjernsynets programposter er altså også med på å skape et fellesskap mellom oss og de andre.

Kringkasting har de siste årene blitt digitalisert, noe som blant annet innebærer muligheten for EPG; Electronic Programme Guide. EPG gjør det enklere å få oversikt over tilgjengelige

kanaler og programmer, kan minne deg på at dine favorittprogrammer begynner, eller eventuelt ta opp og lagre programmene til du har tid til å se dem. Digitaliseringen gjør det mulig å ta pause i direktesendinger, spole tilbake inne i et tv-program etc. Dette gir oss en helt annen fjernsynskultur enn den vi er vant til i dag. Den nye teknologien gjør at man kan skreddersy sin egen tv-titting slik som det passer en selv best. Man trenger ikke å se Dagsrevyen klokken 19, eller Nytt på nytt fredag kveld. Man kan selv velge når man vil se sine favorittprogrammer. Digitaliseringen av kringkastingen endrer tiden fra å være offentlig og felles til å bli privat, og vi mister det opplevde fellesskapet som kringkastingen tidligere ga oss. (Scannel 2005). Dette vil ha konsekvenser for kommende generasjoners følelse av felles opplevelser, kultur og erfaringsbakgrunn.

4 12-åringers valg av tv-programmer

Jeg skal nå gjennomgå min egen undersøkelse. Jeg vil først beskrive hver av de to delene av undersøkelsen og hva som kommer frem i disse, og deretter drøfte de to opp mot hverandre, og i lys av de perspektiver jeg har beskrevet i forhold til barndom før og nå og barns mediekulturelle situasjon i nåtidig og historisk perspektiv. Først tar jeg for meg dagbokundersøkelsen der 12-åringer registrerte sin tv-titting gjennom en uke, og deretter beskriver jeg funn fra intervjuene som ble gjort av et utvalg blant de som skrev tv-dagbøker.

4.1 Tallenes tale

Det var 31 elever som samtykket i å delta i undersøkelsen. Av disse var det 27 som leverte inn dagbøker i etterkant av den aktuelle uken. Av de 27 ble fire dagbøker kassert, fordi de ikke var fullstendig utfylt uten at dette var grunnlagt eller forklart. De fleste respondentene har oppgitt av de bor sammen mor og far og ett eller flere søsken. To av dem er enebarn, og to har voksne søsken, slik at de bor alene med mor og far. To har foreldre som er skilte, slik at de bor delvis hos mor og far. Det er viktig å merke seg at det er stor forskjell på antall gutter og jenter i undersøkelsen; 16 gutter og syv jenter.

Her følger flere faktaopplysninger om respondentene i dagbokundersøkelsen:

- 23 respondenter til sammen; 16 gutter og 7 jenter.
- 13 personer har tv på rommet; 3 jenter og 10 gutter, men noen har ikke like mange kanaler på rommet som i fellesrom.
- Bare 1 har kun ett fjernsynsapparat hjemme.
- 18 personer (78 %) har tilgang til flere kanaler enn NRK1, NRK2, TV 2 og TV NORGE.
- 3 personer har bare tilgang på NRK1 og TV 2.
- Respondentene har til sammen sett 382 tv-programmer den aktuelle uken.
- Hver respondent har i gjennomsnitt sett 16,6 programmer.
- De 382 programmene er fordelt på 228 konkrete programmer.
- Hvert program har i gjennomsnitt 1,68 seere.
- Hele 160 programmer (70 %) er sett av bare 1 person.
- Kun 20 programmer (9 %) er sett av flere enn 3 personer.

Jeg vil undersøke funnene fra tv-dagbøkene ved å ta for meg respondentenes tv-titting sett i forhold til flere foreskjellige faktorer. Først vil jeg vise hvilke ulike tv-kanaler de ser på, og hvilke kanaler som ser ut til å være mest populære. Deretter vil jeg ta for meg hvilke tv-sjangere respondentene foretrekker, før jeg ser på forskjellene mellom jenters og gutters seermønstre både generelt og i forhold til foretrukne tv-sjangere. Videre tar jeg for meg listen over de mest sette tv-programmene den aktuelle uken, og diskuterer respondentenes kvalitetsvurdering av programmene de har sett. Til slutt vil jeg undersøke når på dagen de unge ser fjernsyn, og hvem de ser fjernsyn sammen med.

4.1.1 Fordeling på tv-kanaler

Som nevnt er det ikke alle som har tilgang på alle kanaler. Jeg har likevel valgt å se på respondentgruppen under ett når jeg nå skal se på hvordan programmene som er sett fordeler seg på ulike tv-kanaler.

Kanal	Antall program sett	Totalt antall seere
TV 2	70	177
Disney Channel	55	67
NRK1	26	42
TV NORGE	25	44
TV 2 Zebra	10	10
Cartoon Network	9	9
Jetix	8	8
Toon Disney	5	5
Viasat Sport (1, 2, 3)	4	4
Viasat History	3	3
Nickelodeon	3	3
TV3 Sverige	3	3
NRK2	2	2
TV3	1	1
Sport 1	1	1
Extreme Sport	1	1
MTV	1	1
The Voice	1	1

Tabellen viser antall programmer og antall seere fordelt på tv-kanaler

Respondentene har sett programmer fra 18 forskjellige kanaler den aktuelle uken. Vi ser klart at TV 2 er den dominerende kanalen. TV 2 har både flest sette programmer og flest seere den aktuelle uken; 70 programmer fra TV 2 er sett av 177 personer. Den internasjonale Disney Channel kommer på 2. plass, selv om 22 % av respondentene ikke har tilgang på den. Disney Channel må derfor sies å være en sterk konkurrent for TV 2. 55 programmer er sett av til

sammen 67 seere på denne kanalen. Ut over disse er det bare to andre kanaler som kan sies å være fremtredende med hensyn til antall programmer sett og antall seere, nemlig NRK1 og TV NORGE. 44 personer har sett 25 programmer på TV NORGE, og 42 personer har sett 26 programmer på NRK 1. De resterende kanalene har få sette programmer, og kun en seer per program. Disse kan dermed vanskelig kalles populære kanaler i seergruppen. Av 18 kanaler som er brukt den aktuelle uken er det altså bare fire kanaler som har mer enn en seer i gjennomsnitt. Tre av disse fire blir ikke sendt over kabel- eller satellittmottakere, men kan mottas av de fleste uten særskilt utstyr. Se tabellen for ytterligere detaljer.

4.1.2 Sjanger

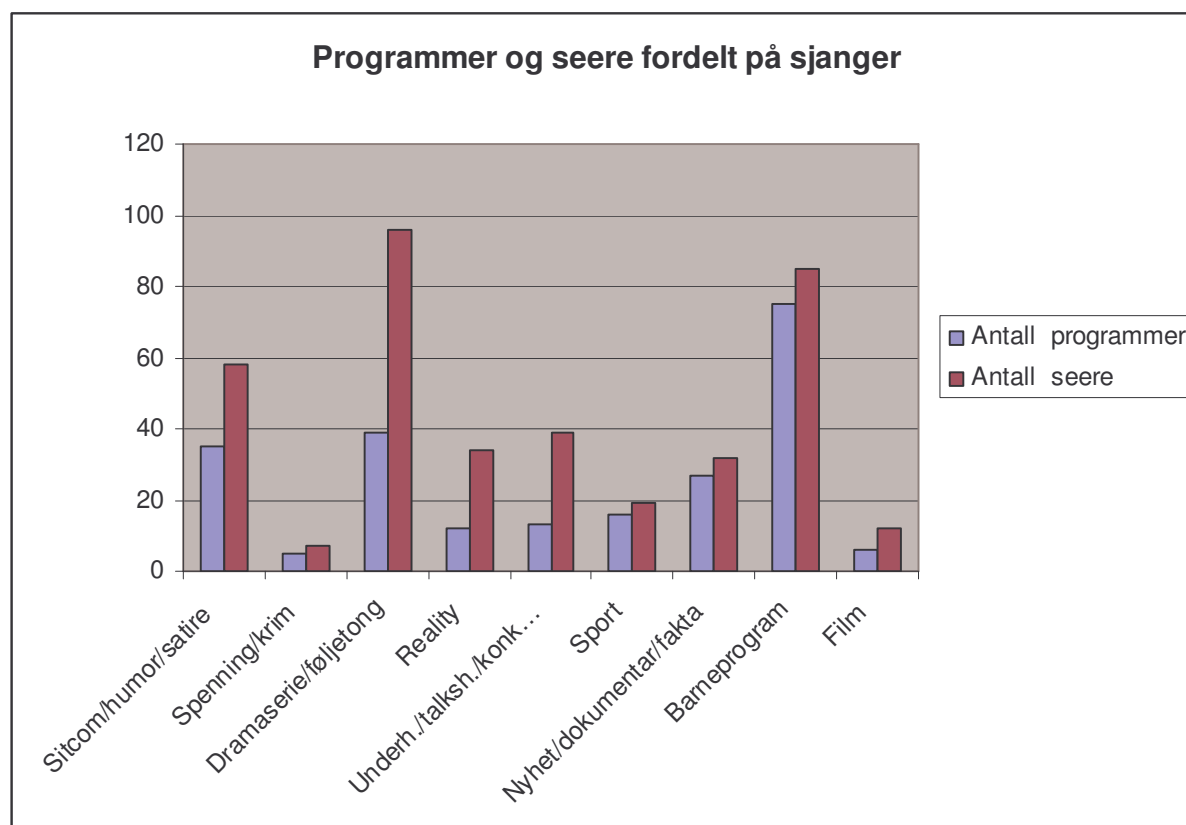
Da jeg skulle organisere funnene fra tv-dagbøkene fant jeg det hensiktsmessig å gruppere de ulike programmene i sjangerkategorier, slik at jeg kunne se hva slags type programmer som var mest populære. Det finner mange ulike sjangere av programmer for barn. Deltakerne i min undersøkelse er imidlertid så store at de ser mye mer enn bare barneprogrammer. Jeg har derfor valgt å se barneprogrammer under ett som en av flere andre sjangere. Ut fra svarene i tv-dagbøkene valgte jeg å organisere programmene de unge hadde sett etter ni kategorier:

- Sitcom/humor/satire
- Krim/spenning
- Dramaserie/føljetong
- Reality
- Underholdning/talkshows/gameshows
- Sport
- Nyheter/dokumentar/opplysning
- Barneprogrammer
- Film

Jeg kunne gjort inndelingen annerledes og laget flere eller færre kategorier. Jeg kom imidlertid frem til at disse ni kategoriene var mitt beste alternativ for å få et best mulig bilde både over spredningen av hva de unge ser, og hva som utpeker seg som de mest sette sjangerne. Noen programmer var enkle å kategorisere, noen kunne plasseres i ulike båser, mens andre var vanskelig å plassere i det hele tatt.¹⁰

¹⁰ En oversikt alle registrerte programtitler og hvordan disse er fordelt på sjangere er vedlagt. Denne viser imidlertid ikke hvor mange som har sett programmene, eller hvor mange dager programmet er registrert.

4.1.2.1 Fordeling på ulike sjangere

Det er ikke bare antallet sette programmer og antallet seere som sier noe om en sjangers popularitet. Man må også se på forholdet mellom de to. En sjanger med mange sette program kan i utgangspunktet ha en enkelt seer. Jo flere seere i forhold til antall sette program, jo mer populær må man kunne si at sjangeren er.

Ser vi på antall sette program finner vi at sjangeren barneprogrammer skiller seg klart ut. Hele 75 barneprogrammer er sett av respondentgruppen, noe som kan sies å være noe overraskende for aldersgruppen. Det er sett nesten dobbelt så mange barneprogrammer som dramaserie/føljetong, som er nr to på listen med 39 sette programmer. Det vi imidlertid ser er at dramaserie/føljetong har et større antall seere enn barneprogrammer. Det er altså flere seere som ser færre program i sjangeren dramaserie/føljetong sett i forhold til barneprogram.

Sjangeren som har flest seere i forhold til antall program er underholdning/talkshow/konkurransse m.m.. Hele 39 personer har sett de 13 registrerte programmene i denne sjangeren, noe som gir et gjennomsnitt på 3 seere per program. Vi ser det samme med sjangeren reality. Denne har også et relativt høyt antall seere, sett i forhold til

et lavt antall sette programmer. Tapersjangeren i denne undersøkelsen viser seg å være krim/spenning som scorer lavt både på antall sette program og antall seere.

En mulig forklaring på ulikhetene mellom sjangrene med flest sette programmer og sjangrene med flest seere per program kan være sjangrenes form. Mange programmer som kommer inn under kategorien underholdning/talkshow/konkurranse har ofte lengre varighet enn for eksempel en dramaserie eller en sitcom. Dette er også programmer som gjerne assosieres med familiefelleskap og helg, og som er relativt høyt profilerte i mediene. Blant annet ble den nordiske finalen i *Melodi Grand Prix Junior (MGP)* sendt den aktuelle lørdagen. Lørdag kveld er tradisjonelt familiekveld i de fleste barnefamilier, og et program som *MGP* kan sies å være et typisk familieprogram, og får mye internreklame på NRK. I tillegg varte sendingen i 1 time og 50 minutter, mens en dramaserie vanligvis varer mellom 30 og 45 minutter. De som så *MGP* kunne dermed potensielt sett flere sendinger med andre programmer på samme tid. Det at *MGP* faktisk ble sendt denne lørdagen betyr imidlertid at dette ikke var en ”vanlig” lørdagskveld i forhold til hvilke programmer respondentene og deres familier kanskje pleier å se.

Ser vi deltakernes valg av sjanger i forhold til **medienorges** statistikker finner vi at de sammenfaller ganske bra. Her scorer barneprogrammer og tv-serier høyest blant programmer norske 9-12-åringer så i 2006, mens de diverse informasjonsprogrammene har få eller ingen seere. Det at barneprogrammer scorer ekstra høyt i **medienorges** statistikker må man også se i forhold til at deres måling ser 9-12-åringer samlet, og man må gå ut fra at 9-åringene påvirker statistikken noe.¹¹

Alt i alt må en kunne si at fordelingen på sjanger er jevnere enn fordelingen på de ulike kanalene. Unntaket er at de fleste barneprogrammene er sett på Disney Channel som var i teten også blant de mest populære kanalene. Disney Channel er imidlertid en nisjekanal som bare sender programmer for barn og unge, slik at dette må sies å være et naturlig sammenfall.

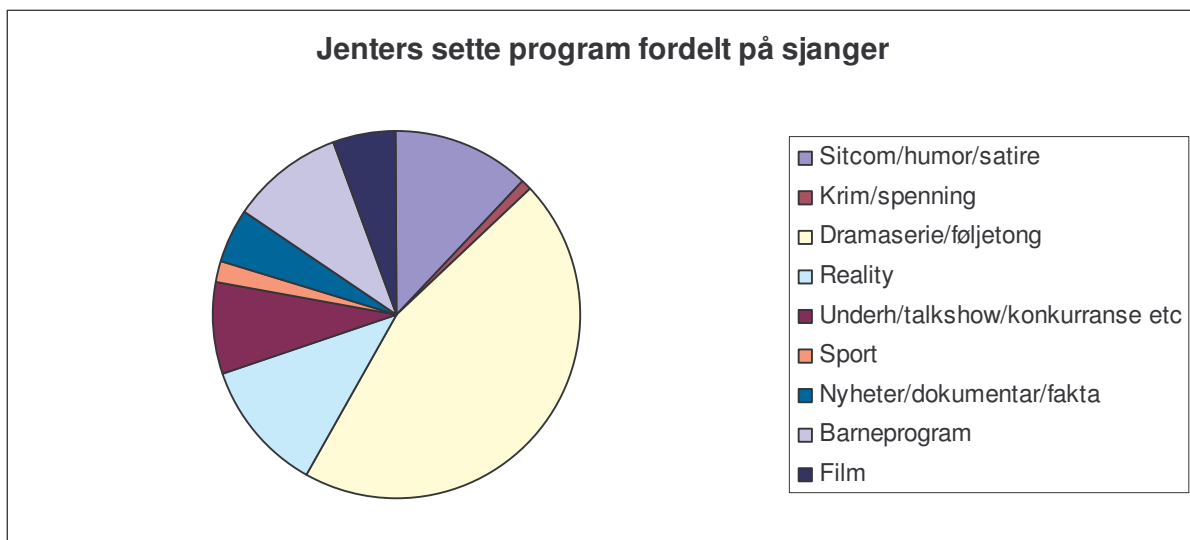
4.1.2.2 Forskjeller mellom gutter og jenter

Hvordan er det så med fordelingen på kjønnene? Ser gutter og jenter like mye fjernsyn, og ser de samme typer programmer? Mitt utgangspunkt er som sagt noe ujevnt da jeg har mer enn

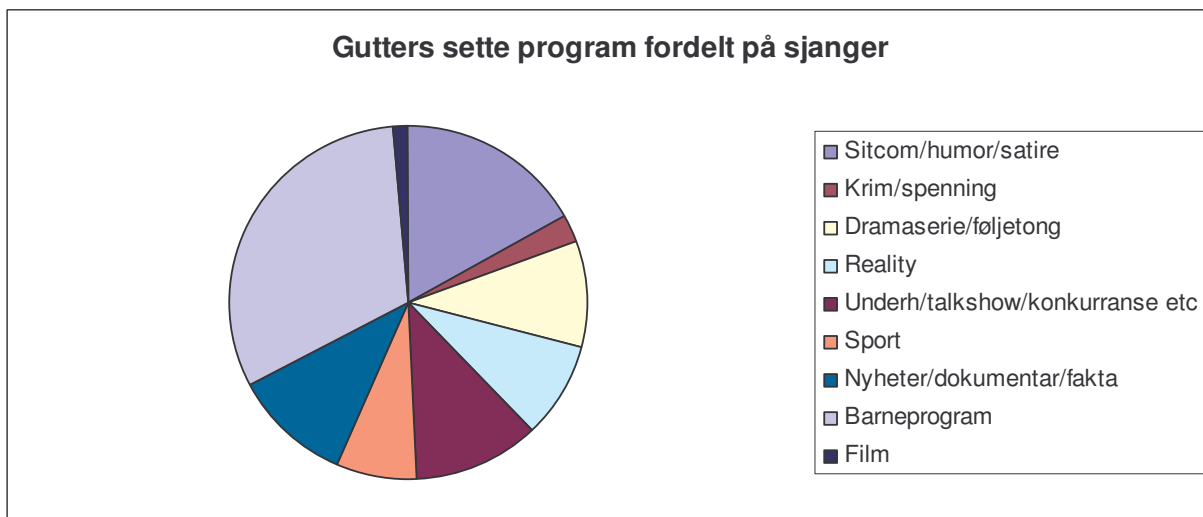
¹¹ <http://medienorge.uib.no>

dobbelt så mange gutter som jenter i mitt utvalg. Ved å se på hvor mange programmer guttene og jentene i gjennomsnitt har sett av hver sjanger, vil jeg likevel forsøke å se om jeg kan se noen tendenser til forskjeller mellom kjønnene.

Jeg har ikke målt hvor mye tid respondentene bruker på fjernsyn. Det jeg imidlertid fort la merke til er at jentene ser betydelig flere programmer enn guttene. Jentene har i gjennomsnitt sett 23,1 programmer, mot guttenes 13,8 programmer den aktuelle uken. Den skjeve fordelingen på antall jenter og gutter som deltar i undersøkelsen kan ha innvirkning på disse tallene, men forskjellen er så stor at man kan gå ut fra at det er en meget klar tendens.

Begynner vi med jentene ser vi at det er en klar vinner blant sjangrene. Nesten halvparten av alle programmene jentene har sett hører til sjangeren dramaserie/føljetong. Sjangrene som følger er sitcom/humor/satire, reality og barneprogram. Disse har bare små forskjeller i seertall blant jentene. Det de ser aller minst av er krim/spenning og sport. Kun en person har sett kun ett program i sjangeren krim/spenning, og tre personer har sett tre sportsprogrammer.

Hos guttene er barneprogrammer den sjangeren som kommer på topp. Ca 1/3 av alle programmene guttene har sett faller inn under denne kategorien. Nummer to på listen for guttene er sitcom/humor/satire som har ca 1/5 av det totale seertallet blant guttene. Men videre ser vi at fordelingen på de ulike sjangrene er betydelig jevnere hos guttene enn hos jentene. Bare film og krim/spenning skiller seg ut med få programmer og seere.

Vi finner altså at det er tydelige forskjeller mellom det jenter og gutter ser. Jentene foretrekker tydelig dramaserier/føljetong, og ser betydelig mer av denne sjangeren enn hva guttene gjør. I alder og utvikling befinner de seg i puberteten, midt i overgangen fra barn til tenåringer, og ”snart voksne”. Man kan tenke seg at deres valg av tv-programmer er med på å identifisere dem som ”unge kvinner”. Eller man kan snu på det og tenke seg at de ser på seg selv som unge kvinner, og dermed velger programmer som passer denne identiteten.

Guttene ser ut til å holde mer på barnet i seg. De ser nesten dobbelt så mange barneprogrammer som jentene. Det må sies å være noe overraskende at gutter på 12 år ser såpass mye barneprogrammer som de gjør. Gutter sies ofte å være senere i utvikling enn jentene i denne alderen, både fysiologisk og kognitivt. Det kan være en årsak til overvekten av barneprogrammer hos guttene. Men det stemmer lite overens med at de faktisk ser betydelig mer nyheter og sport enn jentene.

Denne ulikheten i gutters og jenters programvalg reflekterer det som mange tradisjonelt har kalt jentefilm/jenteprogrammer og guttefilm/gutteprogrammer. Jentene velger dramatikk, tårer og kjærlighet, mens guttene velger actionfylte animasjonsfilmer fulle av fantasi. Dette er en

tendens som også gjelder for menn og kvinner generelt. I følge **medienorges** statistikker ser menn noe mer nyheter, og dobbelt så mye sport som kvinner, som på sin side ser mer på tv-serier enn menn.¹²

Det er interessant at guttenes favorittsjanger ikke skiller seg like mye ut som jentenes, og man kan si at de har en jevnere fordeling på sjangere enn jentene som virker mer homogene i sitt seermønster.

4.1.3 Programmene med flest seere

Av 228 programmer som ble sett av respondentgruppen den aktuelle uken var det bare 20 som ble sett av mer enn 3 respondenter. Tabellen viser de mest populære programmene, og hvor mange som så dem.

Antall personer som har sett programmet	Program	Kanal	Dag
9 personer	Kvitt eller Dobbelt	NRK1	Sø
8 personer	Hotell Cæsar	TV 2	To
	Senkveld	TV 2	Fr
7 personer	Skal vi danse?	TV 2	Fr
	Den 7. Himmel	TV 2	Ma
6 personer	Jakten på kjærligheten	TV 2	Ti
5 personer	Hotell Cæsar	TV 2	On
	Alt for Rognan	TV 2	On
	Melodi Grand Prix	NRK1	Lø
	Deal eller No deal	TV 2	Lø
	Pirates of the Carribean	TV NORGE	Lø
	Den 7. Himmel	TV 2	Ti
	Grey's Anatomy	TV 2	Ti
4 personer	Den 7. Himmel	TV 2	On, to, fr
	Malcolm i midten	TV 2	On, to
	Nyhetene	TV 2	On
	Veronica Mars	TV NORGE	Ma

Tabellen viser de mest sette programmene blant respondentene den aktuelle uken

¹² <http://medienorge.uib.no/>

Som i avsnittet om kanalfordeling ser vi at TV 2 dominerer fjernsynsruken for respondentene. 16 av de 20 mest sette programmene kommer fra denne kanalen. Programmet med aller flest seere blant respondentene denne uken var likevel *Kvitt eller Dobbelt* på NRK1 søndag kveld. Hele ni personer har oppgitt å ha sett dette programmet. To programmer er sett av åtte personer; torsdagens episode av TV 2s *Hotell Cæsar*, samt talkshowet *Senkveld* på TV 2 fredag kveld. Ellers ser vi flere programmer som er relativt høyt profilerte, som for eksempel realityseriene *Skal vi danse* og *Jakten på kjærligheten* fra TV 2, og NRKs *Melodi Grand Prix Junior*.

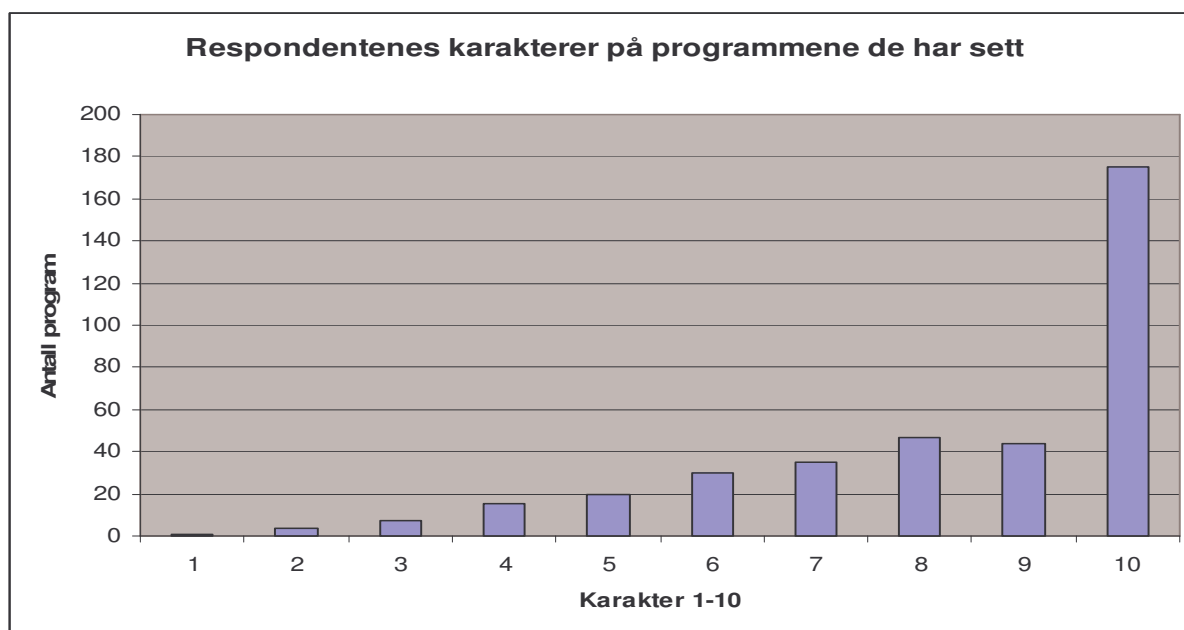
Ett program utmerker seg likevel spesielt på listen. Dramaserien *Den 7. Himmel* sendes på TV 2 på tidlig ettermiddagstid fem dager i uken; mandag til fredag. Denne serien blir sett av mer enn tre personer hver eneste dag, og av hele syv personer en dag. Sammen med *Malcolm i midten* og *Veronica Mars* representerer den "etter skoletid-programmet" på favorittlisten for respondentene. Resten av programmene på listen over de mest sette går senere om ettermiddagen eller på kveldstid.

Ser vi på hva slags type programmer som er mest populære finner vi at 11 programmer er fiksjonsprogrammer. Av disse kommer ni inn under kategorien dramaserier/føljetong, to under sitcom/humor/satire og ett under film. Fire programmer betegnes som underholdning/talkshow/gameshow, tre er realityprogrammer og til slutt kommer TV 2s nyhetssending onsdag kveld som eneste rene faktaprogram på listetoppen. Underholdning er altså helt dominerende for respondentgruppens valg av tv-programmer.

Men som vi har sett var det bare 9 % av programmene som ble sett av mer enn 3 personer. Hele 70 % av de programmene som ble registrert av respondentene den aktuelle uken ble sett av bare en person, og 83 % er sett av en eller to personer, noe som viser svært stor spredning i seermønsteret til responsgruppen. En årsak til dette kan være at respondentene har ulik tilgang på kanaler. Det kan imidlertid også være et tegn på at 12-åringene er ganske så individualistiske i sine valg av tv-programmer.

4.1.4 Respondentenes kvalitetsvurdering av programmene

Respondentene ble bedt om å gi karakterer til de programmene som de så. De skulle vurdere hvor godt de likte programmene på en skala fra 1 til 10, der 1 er dårligste karakter, og 10 betyr at de likte programmet svært godt. Nesten alle programmene har fått karakterer; 378 av 382 registrert sette programmer er vurdert. Respondentene har i hovedsak gitt høye poengsummer til programmene de har sett. Bare ett program har fått karakteren 1, mens hele 175 programmer har fått toppkarakteren 10. Tabellen viser hvor mange programmer som har fått de ulike karakterene.

De høye karakterene kan tyde på to ting; enten at de unge er ukritiske og liker det meste av det som sendes på tv, eller at de er bevisste på hva de setter seg ned for å se. Ved å studere dagbøkene kommer det klart frem at de unge zapper mellom kanalene, og de virker klare i sine valg av hva de vil se. Enkelte av respondentene hadde faste programmer som de så hver ukedag, og disse programmene gikk på ulike kanaler. Det kan derfor virke som at de unge har god oversikt over når de ulike programmene blir sendt, og at de shopper fra ulike kanaler alt etter hva som sendes.

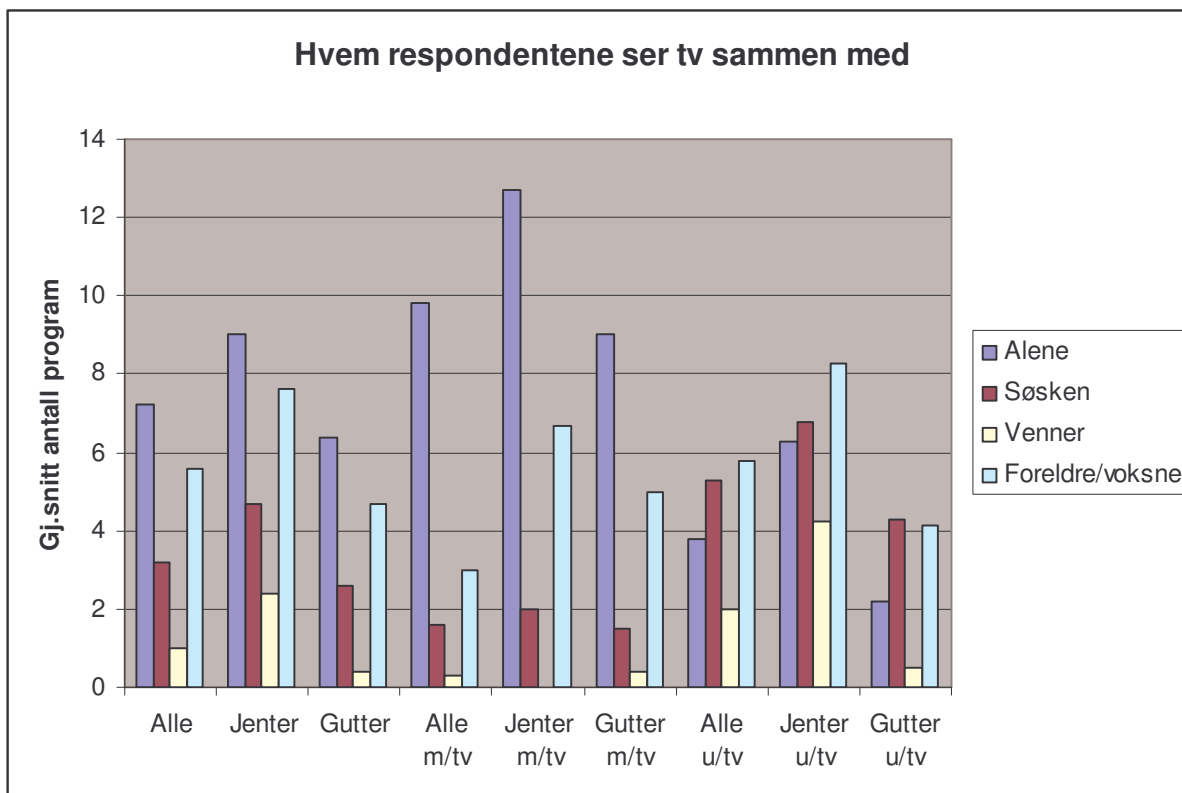
4.1.5 Når ser de tv?

Dag	Morgen (før skoletid; før kl 12 lør og søn)		Ettermiddag (ca kl 14-18)		Kveld (etter kl. 18)	
	Ant program	Antall seere	Antall program	Antall seere	Antall program	Antall seere
Mandag	4	4	14	27	12	15
Tirsdag	3	3	14	26	12	23
Onsdag	5	8	19	31	14	27
Torsdag	4	5	18	27	20	34
Fredag	5	5	17	31	14	31
Lørdag	6	7	1	1	21	38
Søndag	7	10	5	5	13	23
Til sammen	34	42	88	148	106	191

Funnene fra dagbøkene viser at det er om kvelden, etter klokken 18.00 at respondentene ser aller mest fjernsyn. Dette tidsrommet har høyest score både på antall programmer sett, antall seere og gjennomsnittlig seere per sette program. Det er imidlertid også mange som også ser på tv etter skoletid. Noen dager har timene mellom klokken 14.00 og 18.00 flere sette programmer og flere seere enn det vi finner om kvelden, spesielt i ukedagene. I helgen endrer seermønsteret seg. Da er det langt færre som ser tv på ettermiddagstid, og flere som ser på kveldstid. Dette er sannsynligvis fordi lørdag og søndag tradisjonelt er dager da familien sitter sammen foran fjernsynet. Noen ser også fjernsyn om morgenen før de går til skolen. Lørdag og søndag er det noe flere som bruker morgentimene til tv-titting. Det er flest gutter som ser morgen-tv, og de ser mye barneprogrammer/tegnefilm på denne tiden.

4.1.6 Hvem ser de tv sammen med?

Deltakerne skulle notere hvem de så de ulike programmene sammen med; om de så alene, sammen med søsken, med venner eller med foreldre/andre voksne tilstede. Grafen er laget ut fra gjennomsnittlig antall programmer hver person i de ulike grupperingene har sett. Siden jentene i utgangspunktet har sett betydelig flere programmer enn guttene er det forholdene mellom de ulike kategoriene av hvem de ser sammen med som er interessant. Først vises tall for hele gruppen generelt og for jenter og gutter spesielt, deretter vises tall for de som har tv på rommet, og for de som ikke har tv på rommet.

Alt i alt viser det seg at respondentene ser aller flest programmer alene, og minst sammen med venner. Guttene ser likevel en større andel alene enn hva jentene gjør, mens jentene ser betydelig mer sammen med venner enn guttene. Det er også en ganske mange programmer som er sett sammen med foreldre eller andre voksne.

Ser vi på de som har tv på rommet ser vi at det er en betydelig større andel som ser tv alene enn det som er tilfelle for gruppen under ett. Jentenes andel av programmer sett alene er spesielt stor. Vi legger også merke til at jenter som har tv på rommet ikke ser noe tv sammen med venner. Dette tallet er heller ikke høyt for guttene med tv på rommet. Fremdeles er foreldre/andre voksne den kategorien respondentene ser mest sammen med.

Blant de som ikke har tv på rommet ser vi at forholdet mellom kategoriene ser helt annerledes ut. De ser mye mindre tv alene enn resten av gruppen, og har en høyere andel programmer sett sammen med andre på alle de andre kategorier. Respondentene uten tv på rommet ser aller mest sammen med foreldre/andre voksne til stede, og også en stor andel av programmer sammen med søsken. Det er også denne gruppen som ser mest tv sammen med venner.

4.2 Med barnas egne ord

Nå vil jeg ta for meg funn fra intervjuene mine. Som beskrevet i kapittel 3 valgte jeg ut de to jentene og de to guttene jeg mente var de mest typiske ut fra tv-dagbøkene de hadde skrevet, og ba dem velge hver sine partnere til å være med dem i intervjuene. Det var altså fire jenter og fire gutter som deltok i denne delen av undersøkelsen. Bortsett fra en, som bor delvis hos mor og far, bor alle sammen med foreldre og søsken. Alle har eget rom, og fem av dem har tv på rommet. To av jentene og tre av guttene har mange kanaler, resten har NRK1, TV 2, og evt. TV NORGE og NRK2. En av de som ble valgt som partner hadde skrevet tv-dagbok, men ikke levert den inn. Han fikk likevel delta i intervjuet.

Alle deltakerne fortalte at de hadde likt å føre tv-dagbok og at de syntes det var spennende å finne ut hvor mye de egentlig så på tv. Noen hadde sett mer eller mindre enn det de tenkte i utgangspunktet, og alle ble mer bevisste på sin egen tv-titting ved å føre dagbok. Jentene hadde snakket litt med hverandre om dagbøkene underveis, og sammenlignet hva de hadde sett. Guttene sa at de hadde snakket lite om dagbøkene. For noen hadde det å skulle føre dagbok påvirket hva - og hvor mye de hadde sett.

I det følgende vil jeg ta for meg de tre spørsmålene jeg har skissert i min problemstilling; hva ser barn på tv, hvorfor velger de å se det de ser, og hvorvidt har deres tv-titting direkte og indirekte funksjoner for dem. Med direkte sosiale funksjoner mener jeg hvorvidt tv-titting i seg selv er en sosial aktivitet for de unge. Med indirekte sosiale funksjoner mener jeg om det de ser har konsekvenser for deres sosiale samhandling med venner og andre jevnaldrende.

4.2.1 Hva ser de på tv

Det er flere faktorer som virker inn på hva folk generelt, og barn og unge spesielt ser på tv. Hvilke tv-kanaler man har tilgang på, foreldres grensesetting og barnas personlig preferanse av tv-programmer, altså hva man faktisk liker eller ikke liker, spiller inn på hvilke valg man tar. Jeg vil nå først se på informantenes tilgang på – og valg av tv-kanaler, og hvordan de uttaler seg om dette. Deretter vil jeg se på de programmene de velger å se, og hvordan de prater om programmer de liker og ikke liker. Jeg vil ta for meg tre konkrete programmer som blir nevnt som favorittprogrammer av en eller flere av informantene, og som ble sett av flere av respondentene. Videre vil jeg utforske hvorfor de velger å se det de ser, før jeg til slutt tar

for meg foreldres grensesetting og hvilke konsekvenser de har for informantenes tv-titting og valg av programmer.

4.2.1.1 Valg av tv-kanaler

Da jeg traff hele klassen samlet i forkant av undersøkelsen var det noen som påsto de hadde opp til 2000 kanaler. Svarene både i dagbøkene og i intervjuene viser at selv om de har tilgang på mange kanaler er det ikke så mange de bruker når alt kommer til alt. Øystein: *"Det er mange som egentlig bare er teite syns jeg"*. Truls har mange kanaler hjemme, men rapporterer gjennom dagboken at han den aktuelle uken har sett på Disney Channel, TV3 og TV 2. I intervjuet supplerer han med Eurosport, ZTV og TV 2 Zebra som de kanalene han ser mest på. De to jentene som har mange kanaler bruker stort sett TV 2, TV NORGE, MTV og The Voice. Merete: *"Det (MTV og The Voice) pleier jeg å se ganske mye på egentlig. Men jeg pleier å zappe mye frem og tilbake. Sånn "hva begynner der nå, hva begynner der nå?"*". Hun bruker gjerne reklamepauser til å sjekke hva som går på andre kanaler, og sier at hun ofte ser musikkvideoer da.

En av informantene sier at han ser mest på Disney Channel. Ellers fremstår TV 2 og TV NORGE i intervjuene som de kanalene som blir mest brukt. Disse tre var også blant de mest populære i dagbokundersøkelsen. Nisjekanalene MTV og The Voice som Mona og Merete sier de ser ganske mye på nevnes knapt i dagbokundersøkelsen. Mens NRK1 som kom på 3. plass av kanalene som mest populære i dagbokundersøkelsen ikke nevnes noe særlig i intervjuene i det hele tatt. Øystein: *"Ja, de i NRK har ikke så veldig mye program for barn for å si det sånn"*. Selv om NRK faktisk legger vekt på å tilrettelagte programmer for barn vurderer altså ikke Øystein disse som passende eller interessante nok, i alle fall i forhold til egne preferanser.

De som ikke har mange kanaler hjemme skulle gjerne ønske at de hadde det. Frida og Cecilie sier at de liker å se på andre kanaler når de er på besøk hos andre, blant annet ser de gjerne Disney Channel hos besteforeldrene sine. Bjarte sier også at han liker å se på andre kanaler hvis han er på besøk hos noen som har det. Han lister opp flere typer kanaler han ønsker seg, blant annet Disney Channel, sportskanaler og filmkanaler. Han tror at han ville sett både mer og annerledes dersom de hadde flere kanaler hjemme. Bjarte: *"Men jeg hadde fortsatt å se Malcolm i midten!"* Det er hans absolutte favorittprogram. Selv de som har tilgang på mange

kanaler hjemme ønsker at de hadde flere. Jon: ”Jeg vil ha Canal+, for der går alle Manchester-kampene”. Øystein har tilgang på alle kanaler, men bare i familiens fellesrom, ikke på sitt eget rom. Han ønsker at han hadde flere kanaler på rommet. Han sier at dersom de hadde fått flere nye kanaler ville han sjekket ut hva de sendte der, og hvis det var noe gøy, så ville han sett på det.

De unge viser at de er selektive i det de ser og ønsker å se. De zapper gjerne rundt for eksempel i reklamepauser, og shopper programmer de liker fra forskjellige kanaler. Selv om de har tilgang til mange kanaler er det, når alt kommer til alt, ikke så stor variasjon i de kanalene de bruker. De ser ofte faste programmer som går daglig eller ukentlig. Mange kanaler man kan motta med en satellittmottaker er fremmedspråklige (også andre språk enn engelsk). Mange er også ”nisjekanaler” som sender spesialiserte programmer som ikke nødvendigvis tiltaler unge tweens. Det synes som at de holder seg mest til de kanalene og programmene de er kjent med og kan like.

4.2.1.2 Sjanger

Jeg spurte informantene hva de syntes om ulike sjangere. I intervjuene synes de å være mer positive til flere sjangere enn det som kommer frem i dagbøkene. For eksempel sier jentene at de liker godt å se sport, mens de ikke har sett noe sport den uken de skrev dagbok. De sier også at de liker å følge med på nyheter, selv om de heller ikke har sett noen nyhetssendinger i følge dagbøkene. En av jentene begrunner dette med at hun nylig har begynt å interessere seg for nyheter, og de tar opp en aktuell kriminalsak som utspant seg i nærmiljøet og som fikk mye omtale i mediene. Sjangeren krim og spenning virker også mye mer populær blant informantene i intervjuundersøkelsen enn det funnene i dagbokundersøkelsen tilsier. Dette kan være tilfeldig, men det er likevel påfallende at bare tre programmer ble registrert sett i denne sjangeren den aktuelle uken, mens flere av informantene sier at de liker slike programmer/serier. De nevner flere konkrete, som *CSI New York*, *24* og *Lost*. Ingen av disse ble nevnt i noen av dagbøkene. En av sjangrene som hadde høyt antall seere i forhold til antall sette program var underholdning/talkshow/konkurranse etc.. Programmet med aller flest seere; *Kvitt eller dobbelt*, hørte hjemme her. Likevel var det laber stemning blant informantene i intervjuundersøkelsen da jeg spurte om dette programmet. Noen synes det var greit å se det, men det var tydelig at dette ikke et program som de selv velger å se.

4.2.1.3 Valg av programmer / favorittprogram

Dagbokundersøkelsen viser at respondentene har sett mange forskjellige programmer, selv om det er en viss likhet i sjanger. I intervjuene er det likevel noen få programmer som blir fremhevet av flere av informantene. For å finne ut hva det er som tiltaler informantene ved disse programmene vil jeg nå se på hvordan de snakker om dem, både positivt og negativt. Jeg har valgt tre programmer; to amerikanske dramaserier som begge står på listen over de mest sette programmene i uken med tv-dagbøker, samt en tegnefilm som også var populær blant flere. Disse vil jeg kort presentere innholdet i, samt beskrive informantenes omtaler av dem.

Grey's Anatomy

I alle intervjuene var det en bestemt tv-serie som gikk igjen, nemlig *Grey's Anatomy*. Denne amerikanske dramaserien er sentrert rundt de personlige og profesjonelle opplevelsene til fem turnusleger og deres overordnede ved det fiktive Seattle Grace Hospital. Tema for serien er i store trekk de unge legenes streben etter å få mest og best mulig erfaring på sykehuset, men ikke minst handler den om deres mer eller mindre kompliserte kjærlighetsliv. Målgruppen er nok noe eldre enn 12-åringer, men likevel er den populær blant informantene. Bare to av de åtte informantene sier at de ikke pleier å se serien, som går relativt sent tirsdag kveld på TV 2. Til sammenligning var det i følge tv-dagbøkene fem personer som hadde sett serien den aktuelle uken.

Frida og Jon er de som ikke ser *Grey's Anatomy*. Frida forteller at hun har leggetid ca klokken 21.30, og programmet begynner etter det. Jon ser den ikke fordi han synes den er kjedelig, mens hans intervjupartner Bjarte synes den er "dødsøy".

Bjarte: *"Jeg har sett alle episodene"*

Birgit: *"Hva er det som er gøy med den, Bjarte?"*

Jon. *"Ja!?"*

Bjarte: *"Spenningen, alt som skjer, og plutselig..., sånn som den ene gangen bomben sprengete så plutselig og...!"*

Jon: *"Å, herregud!"*

Bjarte: *"Det var veldig gøy!"*

Birgit: *"Hvorfor liker ikke du den, Jon?"*

Jon: *"Vet ikke."*

(...)

Birgit: *"Bare kjedelig?"*

Jon: *"Ja, for de bare står og snakker hele tiden."*

Bjarte: *"De plukker oppi hjernen til folk og alt."*

Jon: *"Det er ekkelt!"*

Det er tydelig noen ting ved denne serien som Jon ikke synes er kjekt å se. Til tross for at det har vært episoder med en del action, som at en bombe eksploderte slik Bjarte forteller om, fremstår serien som stillestående for Jon; *"de bare står og snakker hele tiden"*. Han sier at han synes det er ekkelt å se bilder fra operasjoner og liknende, som er et element som dukker opp relativt hyppig i serien. Jon sier ikke noe om at han ikke får lov til å se denne serien av sine foreldre. Han sier derimot at hans mor pleier å se den og *"tvinger ham"* til å skifte kanal når den begynner. Da velger han selv å sette seg ved dataen istedenfor.

Episoden med bomben nevnes også av det andre gutteparet; Truls og Øystein. De har begge erklært *Grey's Anatomy* som et av sine favorittprogrammer, sammen med *Hotell Cæsar*. Jeg spør dem hva det er som gjør at de liker dette programmet så godt.

Øystein: *"Det er liksom spenning, eller fordi... Det kommer nye og nye folk inn og så skal de operere de, og så blir det kanskje noe kjærighet i det"*

Birgit: *"Liker dere litt sånn kjærighet dere gutter også?"*

Truls: *"Ja!"*

Øystein: *"Ja, bare det ikke blir for mye av det liksom."*

Det er interessant at guttene faktisk snakker mer om kjærighet i programmer enn jentene gjør, og at de også forteller om sine egne kjæresten. Mona og Merete har også *Grey's Anatomy* blant sine favorittprogrammer. De liker det fordi det er spennende og morsomt. Det skjer ofte noe uventet og de lever seg inn i det som skjer.

Den syvende himmel

Det neste programmet som nevnes av flere informanter er en annen amerikansk dramaserie; *Den 7. himmel*. Denne sendes også på TV 2, men går hver ukedag på tidlig ettermiddagstid. Alle de fem episodene hadde flere enn tre seere i dagbokundersøkelsen. Serien handler om en

prest og hans familie, og tar opp ulike aktuelle temaer som selvmord, søskenkrangel, vold i skolene, fordommer og ”hate crimes”, narkotika, tenåringsgraviditet osv.¹³

Frida og Cecilie forteller at de skynder seg hjem fra skolen for å se den. De synes det er en interessant serie fordi den tar opp forskjellige problemer. Cecilie: *”For faren da, de har liksom syv barn, de er ni til sammen, og han er prest, og så bor de i et prestehus da. Og så kommer det mange problemer, og han hjelper barn med problemer. Så det er mye sånn da, og det er interessant å se hva som skjer”.*

Bjarte synes ikke dette programmet er det beste, men at det er litt gøy. Han nevner også innholdet i denne serien, og dens moralske aspekt. Bjarte: *”Det er sånn med meninger, altså et program som har mening. Og mens det har mening så har det spenning også.”*

I og med at *Den 7. himmel* handler om en stor familie med barn i flere aldre er det en serie som kan nå et vidt publikum. Jentene identifiserer seg med karakterer i serien som likner dem selv, men ikke nødvendigvis de som er nærmest i alder. Mona og Merete liker den yngre og tøffe Ruthie best, mens Frida og Cecilie kjenner seg best igjen i Lucie.

Cecilie: *”Ja, jeg vet ikke hvorfor, men det er liksom bare sånn ”oi, det er meg”. Veldig lett såret.”*

Frida: *”Ja! Der er meg!”*

(...)

Birgit: *”Kanskje hun som er nærmest i alder også? Eller?”*

Cecilie: *”Vet ikke.”*

Birgit: *”Eller tenker dere ikke på det? Er det mer sånn som hun er? Egenskapene hun har?”*

Cecilie: *”Ja, jeg tenker mer sånn egentlig.”*

Kim Possible

Det tredje programmet jeg vil nevne spesielt er tegnefilmserien *Kim Possible*. Den sendes daglig på Disney Channel, men også på NRK 1 en gang i uken på tidlig ettermiddag. Kim Possible er en High School-jente som også er en agent, og som stadig får i oppdrag å redde verden. Hun er som en ung kvinnelig James Bond. For henne er det ikke noe problem å

¹³ <http://www.cwtv.com/shows/7th-heaven/about>

bekjempe globale superskurker, det er hverdagslige ting som gutter, skole og foreldre som er den største utfordringen, kanskje slik de aller fleste tenåringer tenker og føler det.

Utenom Merete kjenner alle til denne serien, og de fleste ser den av og til og synes den er gøy. Bare Truls sier at han ikke liker den så godt. Jon sier at *Kim Possible* er hans absolutte favorittprogram. I dagboken har han registrert å ha sett det bare en gang, men tre dager har han notert at han ikke har fått sett det selv om han gjerne ville, for eksempel lørdag: *Jeg ville gjerne se Kim Possible for det er dritgøy og spennende og jeg fikk ikke sett det for jeg spilte kamp*” (Jon i tv-dagbok).

Denne og liknende tegne-/animasjonsfilmer er populære spesielt blant guttene også i dagbokundersøkelsen. Det er interessant at det er nettopp guttene som liker *Kim Possible* best, siden serien har en jente i hovedrollen. Bjarte sier at han foretrekker tegnefilm fremfor ”levende” film i denne typen sjanger. Bjarte: *”Det spørs litt hva slags film det er da. Hvis det er en sånn krigsfilm, sånn på ekte, så ville jeg valgt den. Men hvis det var en tegnefigur som er litt spionaktig så hadde jeg valgt den”*. Med mye høyteknologi og action, og hovedpersoner på deres egen alder, eller kanskje litt eldre, kan de få tilgang på handlinger og plot som de gjerne ikke er gamle nok til å få se i en spillefilm eller serie med ”levende” karakterer (jfr. Avsnitt om grensesetting senere i kapitlet).

4.2.2 Hvorfor velger de å se det de ser?

Informantene bruker fjernsynet som et morsomt tidsfordriv. Mona: *”Det er faktisk veldig gøy. Hva skal vi ellers finne på? Det er nesten bare det og pc og å være med venner”*. Flere sier at de ser på tv dersom de kjeder seg, og for å slippe unna (eller kanskje helst utsette?) leksene. Noen ganger er det tilfeldig hva de setter seg for å se, for eksempel hvis det er noen andre som sitter i stuen og ser noe. Andre ganger er det interesse for et bestemt tema som er grunnen til at de vil se noe, for eksempel fotball. De kan også bruke tv for å slappe av, og drømme seg bort. Cecilie: *”Jeg liker veldig godt, på Home and Away for eksempel, den plassen som Alf driver der. Det er jo så fint å gå på stranden og gå rett inn der”*. Frida forteller også at hun noen ganger kan bli litt sur på karakterene i en serie, og at hun kan snakke til dem. Frida: *””Hvorfor gjorde du ikke det da!!”. Du blir liksom revet med”*. Flere av informantene kommenterer også at de liker å se skuespillerne spille, og at de synes det er stilig laget til, noe

som tyder på at det kunstneriske og estetiske aspektet også er tilstede i deres vurderinger og valg av tv-programmer.

Dramaserier/føljetonger har vi sett er populært, spesielt blant jenter, men også blant gutter. Hvis de først har begynt å se en serie må de helst se den ferdig. Mona: *"Så blir det liksom til at du må se neste episode, og neste etter den og neste og neste helt til den slutter"*. Hun sier at hun nesten blir litt avhengig av seriene. Cecilie: *"Hvis det for eksempel skjer noe spennende, eller noe skal skje (...), så må vi jo liksom se fortsettelsen og se hva som skjer"*. Truls mener at serier blir gøyere og gøyere etter hvert, og at det kommer stadig mer spenning og action i episodene.

Informantene viser at de er bevisste på serieskaperens – og tv-selskapenes virkemidler for å få dem til å bli lojale mot seriene. Cecilie og Frida kommenterer de små snuttene med smakebiter fra neste episode som ofte kommer etter en serie. Øystein viser kjennskap til prinsippene bak "cliffhangers".

Øystein: *"Det er en ting som er litt kjipt med sånne serier, det er at akkurat når spenningen begynner å øke litt, så skal de slutte"*.

Birgit: *"Så da må du se neste episode?"*

Øystein: *"Det er det de egentlig vil... ja, for at TV 2 skal sende det mer, og så tjener de mer."*

Samtidig som de her fremstår som reflekterte i forhold til at de blir utsatt for manipulasjon fra tv-selskapene, innrømmer de også at de faktisk blir "lurt" til å se neste episode av en serie. De viser ellers et tydelig ønske om å fremstå som selvstendige i sine valg.

Programmene som informantene trekker frem som sine favoritter beskrives som "gøy", "morsom", "interessant" og "spennende". Det er vanskelig å få informantene til å utdype hva de liker med de ulike programmene, og hvorfor de foretrekker dem fremfor andre, men de knytter det til hvilke følelser programmene bringer frem i dem. Det er sannsynligvis en liknende motivasjon som ligger i de fleste av oss, uansett alder, når vi velger hva vi skal se på fjernsyn. For mange av oss kan være vanskelig å skulle sette ord på hvorfor vi velger å se akkurat det vi ser, bortsett fra at det er gøy, morsomt, spennende, interessant eller underholdende. På samme måte kan det være vanskelig å sette ord på nøyaktig hva man ikke liker ved en serie eller et program som ikke fenger oss. Sjangere og programmer som

informantene ikke liker eller pleier å se på omtales stort sett som ”kjedelig”, eller ”det pleier ikke jeg å se på”. Det er tydelig at informantene prioriterer å se programmer de liker, og prioriterer andre ting hvis det bare er ”kjedelige” programmer som går. Mona: *”Hvis det er noe kjedelig så ser du ikke på kjedelige ting liksom”*. Noen gir imidlertid litt mer utfyllende kommentarer på hvorfor de ikke liker visse programmer eller sjangere.

Birgit: *”Er det noen programtyper eller sjangere dere absolutt ikke liker å se?”*

Jon: *”Mordfilmer.”*

Bjarte: *”Ja!”*

Birgit: *”Mordfilmer? Hva mener du med det?”*

Bjarte: *”Sånn som folk blir myrdet og...”*

Jon: *”I hvert fall når du ser... når du får se når de skyter, og ser når skuddet går gjennom og sånn.. Det liker ikke jeg!”*

Bjarte: *”Når blod og alt bare renner og...”*

Birgit: *”Det liker ikke dere?”*

Bjarte: *”Men jeg liker sånne program sånn at jeg ikke får se det, og så er det mye spenning og sånn..”*

Birgit: *”At du vet at det er noen som er død, men du har ikke nødvendigvis sett at de har blitt drept?”*

Bjarte: *”Sånn som i går var det en serie med en gutt som hadde tatt selvmord, sant, men vi fikk ikke se det. (...) Det synes jeg er gøy, når det er litt spenning og sånn.”*

Birgit: *”Når de skal finne ut av det? Sånn litt kriminal?”*

Bjarte: *”Ja, når de skal finne ut.”*

Bjarte og Jon forteller også at de pleier å få mareritt av å se skumle filmer og tv-programmer. De forteller åpent om hvordan de opplever å drømme om ting de har sett. Det er altså ikke bare det som er kjedelig som velges bort, men også det som blir for spennende for dem.

Reality er en sjanger som generelt er godt likt blant de fleste informantene. Serien Jakten på kjærligheten ble sett av de fleste, og både guttene og jentene snakket engasjert om den. Farmen, som nettopp hadde startet ny sesong på TV 2 da intervjuene ble gjort, ble også nevnt. Informantene var ikke helt sikre på hva de syntes om den. For eksempel sier Bjarte: *”Jeg liker Farmen, men jeg har ikke fått tid til å se det. Jeg ville se det på onsdag”* (som var første episode). Han mener altså at han liker programmet, til tross for at han ikke har sett det enda.

Cecilie: *"Jeg vet ikke. Farmen er jo... Jeg burde jo sagt at det er gøy, men jeg vet ikke egentlig". Farmen har hatt flere sesonger på TV 2, og informantene har gjerne kjennskap til denne serien fra før, eller til sjangeren spesielt. Uansett er det ganske tydelig at det ligger en del forventninger til denne serien, som de ennå ikke har fått muligheten til å sjekke ut. Serien hadde fått en del forhåndsomtale gjennom egenreklame på TV 2, men også i aviser og andre medier. En kan også tenke seg at den har blitt snakket en del om blant de unge, og at det ligger noen føringer for hva man "bør" synes om den. Cecilie mener at hun "burde sagt det er gøy", men hun uttrykker også negative holdninger til den. Det samme gjelder en annen realityserie; *Big Brother*.*

Birgit: *"Big Brother da, ser dere på det?"*

Cecilie: *"Kjedelig!"*

Birgit: *"Kjedelig?"*

Cecilie: *"Jeg har ikke sett det, men det er dørgende kjedelig."*

Det viser seg at Cecilie har sett reklamer for programmet, og hun synes det er "helt teit". Selv om Truls er den eneste av informantene som faktisk sier at han har sett på *Big Brother*, synes jeg at Cecilies bastante uttalelse er interessant. Hvordan kan hun vite at programmet er "dørgende kjedelig" hvis hun ikke har sett det? Programmet fikk mye medieomtale på grunn av deltakernes utagerende atferd, spesielt i forhold til alkohol og sex. TV NORGE satte også anbefalt aldersgrense for programmet til 15 år. Det er derfor sannsynlig at informantene ikke har fått lov til å se *Big Brother*. Det er mulig at Cecilie har adoptert sin holdning til programmet fra de voksne rundt henne. Det er også mulig at hun legitimerer det at hun ikke har sett programmet ved å si at det er kjedelig.

Noen ganger slutter serier som informantene har fulgt med på, og det synes de er veldig dumt. For eksempel hadde Mona og Merete sett serien *Veronica Mars* fast da de skrev tv-dagbok, men da intervjuene ble gjennomført var den ferdig. Da hadde tv-kanalen TV NORGE isteden begynt å sende en annen serie; *One Tree Hill* i denne tiden, og jentene hadde begynt å se den istedenfor. Men det er ikke alltid at programmene blir erstattet av noe de liker.

Merete: *"Ja, jeg så jo på det Blue Water High, det var et sånt surfeprogram (...), Og så plutselig så var det noe annet, så jeg bare "Hei, hva skjer?". Nå er det alltid sånne kjendisprogrammer innpå der. Kjedelig!"*

Birgit: *"Så det som har kommet istedenfor på den kanalen liker du ikke?"*

Merete: *"Nei, det er sånn derre kjendiskropper."*

Mona: *"Ja, det er litt sånn teit"*

Birgit: *"Ser du på det da?"*

Merete: *"Nei, det er jo så tragisk"*

Dette er et godt eksempel på at de unge shopper rundt etter programmer de liker. De føler ikke lojalitet til bestemte kanaler dersom de ikke liker programmene som sendes der.

4.2.2.1 Foreldres grensesetting

Når vi snakker om foreldres grensesetting i forhold til tv er det vel så mye grenser i forhold til tidsbruk som innholdet i det de ser som fremheves. Blant annet forteller Øystein at han og søsteren har begrenset tid de får bruke foran en skjerm i løpet av dagen. Øystein: *"Søsteren min da, hun sitter så mye på dataen (...). Vi får ikke sitte foran en skjerm så lenge, og hun sitter så mye på dataen, så da bruker hun liksom den tiden istedenfor å se på tv"*. Bortsett fra Frida og Cecilie, virker det som at de er litt i opposisjon til voksnes moral om at barn og unge ser for mye på tv. Jon: *"Men det kan de ikke si. Jeg trener fire ganger i uken, da kan de ikke si det!"* På spørsmål om hva de selv synes er for mye tv svarer to av guttene at man må sitte i to dager i strekk før det er for mye. Jentene er litt mer forsiktige, men mener at 2-3 timer er helt greit. Cecilie er den som skiller seg mest ut på dette punktet. Hun har bestemt seg for ikke å se så veldig mye på tv. Hun uttrykker bekymring for sin eldre bror som sitter på pc-en store deler av døgnet, og hun vil ikke bli som ham. Derfor setter hun selv grenser for hvor mye tid hun vil tilbringe foran en skjerm, og da spesielt på dataen siden man sitter så nærme den. Hun forteller at hvis hun sitter i mer enn en time blir hun svimmel og svir i øynene. Tv er litt bedre, for det sitter man ikke så nært, men også det ønsker hun å begrense. Selv om de har litt ulik formening om hva som er for mye tv, nevner alle at man kan få vondt i øynene ("firkantede øyner" eller "blir grønn i øynene") og få vondt eller bli susete i hodet. De ser altså fysiologiske virkninger av tv-titting, men også psykologiske. Mona: *"Hvis du ser litt mye på tv en dag så kan du føle at du har sett litt for mye. Så kan det være at du ser litt mindre dagen etterpå liksom. (...) Ja, eller liksom, du føler at du ikke må bli for hektet på tv-en. Da får du helt sånne derre firkantede øyner for å si det sånn"*. Selv om de ikke liker at foreldrene setter grenser for deres tidsbruk foran fjernsynet, virker det altså som at de selv

også mener at det er greit å begrense det litt. Mona: *"Det er litt irriterende, men vi kommer over det"*.

Det kommer også frem i intervjuene at ungene har ganske forskjellige leggetider om kvelden. Noen starter kveldsstellet kl 20.30, mens andre skal være i seng mellom 22.30 og 23.00. For de som har tv på rommet har dette kanskje ikke stor betydning for hva de får se, mens de som ikke har tv på rommet får grenser for tv-titting på kjøpet med tidlig leggetid.

Noen av informantene setter altså grenser for sin egen tv-titting, og det er filmer og programmer som de velger bort, blant annet fordi de er redd for å få mareritt. Men de forteller også at foreldrene setter en del grenser for hva de får lov til å se. Bjarte: *"Jo, pappa setter veldig mye grenser for hva jeg får se" (...)* *"Jeg får ikke se sånne filmer som ser skummel ut før han har sett de"*. Bjartes far vil altså se filmen selv, og så vurdere om Bjarte skal få se den eller ikke. Sånn er det også hjemme hos Jon. Jon: *"Jeg skulle egentlig se Mission Impossible, men pappa skulle se den først. Men det har aldri skjedd"*. Jon forteller tidligere i intervjuet at *Mission Impossible* er hans favorittfilm. Nå viser det seg at han ikke har sett filmen. Han ville gjerne sett den, men får ikke lov av foreldrene.

Andre sier at foreldrene gjerne følger de aldersgrensene som anbefales av filmdistributører og fjernsynskanaler. Truls får lov til å se filmer og programmer med 11-årsgrense, og noen ganger med 15-årsgrense. Men han forteller også at mor og far setter noe ulike grenser. Truls: *"Pappa, da er det litt sånn grenser, men mamma hun bare driter i det"*. Cecilie, som bor delvis hos mor og far forteller også om varierende grenser. Hun får se mer hos mor enn hos far, slik at det kan være vanskelig for henne å følge med på serier. Hun sier at hun ofte legger seg tidlig hos far, og begrunner det med at hun er trøtt der. Hos mor kan hun imidlertid sitte oppe å se film sent på kvelden.

Frida pleier ikke å se så mye på tv, slik at foreldrene ikke behøver å sette så mye grenser for henne. Hun sier at hun hadde flere grenser før, men at hun nå får styre mer selv hva hun vil se. Men detektimen og lignende ser hun ikke på. Frida: *"Nei, jeg gidder ikke"*. Der setter hun grensen selv, fordi det ikke er noe hun har lyst til å se. Heller ikke Mona eller Merete opplever å bli nektet å se ting de ønsker å se.

Merete: *"Nei, før så fikk vi ikke lov til å se Hotell Cæsar, da vi var mindre liksom. Men nå bare ser vi på det. De bryr seg ikke."*

Mona: *"Men det er ikke sånn "å, nå begynner Hotell Cæsar, nå må du komme!". De er ikke sånn..."*

Birgit: *"De oppmuntrer deg ikke?"*

Merete: *"Nei, Du må liksom huske det selv."*

Mona: *"Det er ikke sånn at hvis jeg vil se Hotell Cæsar og de vil se noe annet så "Bare se Hotell Cæsar du!", det er ikke sånn. Men da bare går jeg opp."*

Mona og Merete har tv på rommet, og kan trekke seg tilbake dit dersom foreldrene ikke vil la dem se det de ønsker i fellesrommet.

Bjarte forteller at han har trosset foreldrenes grenser, og har sett en film han i utgangspunktet ikke fikk lov til å se. Det var hos en venn som har andre grenser enn ham selv. Begge gutteparene snakker om denne klassekameraten og sier at han får lov til å se alt han vil. Øystein har sett en film som hadde 18-årsgrense hos ham. Han forteller at de av og til snakker om sånne filmer i vennegjengen. Å besøke venner med mindre grad av grensesetting og/eller bedre tilgang på medier gir dem også muligheten til å gjøre noe som de vet at de ikke ville fått lov til hjemme.

4.2.3 Det sosiale ved tv-titting

En av mine hovedspørsmål i oppgaven er hvorvidt de unges tv-titting har sosiale funksjoner for dem, direkte og eller indirekte. Som nevnt innledningsvis mener jeg med direkte funksjoner hvorvidt tv-tittingen i seg selv er en sosial aktivitet for dem, mens jeg med indirekte funksjon mener hvorvidt det de ser har konsekvenser på deres sosiale liv ut over den tiden de faktisk ser på tv. Jeg vil i det følgende se på hvem mine informanter sier at de eventuelt ser tv sammen med, og hvordan de opplever det å ikke ha sett ting som andre har sett.

4.2.3.1 Hvem ser de sammen med

Som beskrevet i dagbokundersøkelsen ser respondentene der stort sett tv alene eller sammen med foreldre. I intervjuundersøkelsen virker dette noe mer nyansert. Spesielt på ettermiddagstid ser informantene en del tv alene. Dette forklares med at foreldrene er på jobb, at de lager middag eller holder på med andre ting. Unntaket her er at de som ikke har tv på rommet ofte ser tv sammen med søsken etter skoletid, fordi de er hjemme fra skolen til noenlunde samme tid.

På kveldstid ønsker de ofte å se andre ting enn det foreldrene ønsker å se i fellesrommet. De som har tv på rommet trekker seg gjerne tilbake dit for å se programmer som de ikke får lov til å se i stuen. For eksempel ser ikke Mona sine foreldre *Hotell Cæsar*, slik at hun må se det på rommet dersom hun vil få det med seg. Merete sier at hennes foreldre ikke pleier å se *Grey's Anatomy*, og at hun derfor pleier å se det sammen med sin søster på hennes rom. Mona forteller da at selv om hennes foreldre ser *Grey's Anatomy* så foretrekker hun å se det alene, eller eventuelt sammen med venner. Hun begrunner dette; Mona: *"Oppe er det bedre plass og sofa og teppe for meg selv"*. Det handler altså ikke om at hun ikke får lov av foreldre til å se programmet i stuen sammen med dem, men at hun rett og slett ønsker å være alene når hun ser det.

For guttene virker det som at det å se alene handler mest om å få bestemme over hva de skal se. Bjarte: *"Ja, når foreldrene ser, så må jeg slå over på en annen kanal, og hvis søsken ser så kan du fortsatt bestemme dersom du har fjernkontrollen. Men da pleier det å ende opp med at vi sloss"*. Med foreldre til stede er det gjerne pappa som har kontroll over fjernkontrollen. Da ser de gjerne programmer som han velger.

Truls: *"Pappa han ser omtrent bare på Animal Planet og Discovery"*

Øystein: *"Ja, de ser pappa og"*

Birgit: *"Så dere får med dere litt sånne programmer sammen med dem?"*

Øystein: *"Ja, dyreprogrammer og sånn. Hvis pappa sitter aleine i stolen liksom, så ser jeg gjerne på det"*.

Informantene synes å se mer sammen med familien på kveldstid og i helger. Øystein: *"Ja, da har de mest tid"*. Selv jentene som ellers foretrekker å se alene ser sammen med familien i

helgene, selv om grunnene kanskje ikke er sosialt samvær med familien. Mona: *"Ja, da ser vi kanskje mer på tv nede med familien. Da er det liksom bare sånn, for da er snopet nede"*. Sammen med familien ser de unge gjerne andre programmer enn de selv hadde valgt. Dokumentarer, diskusjoner og Nytt på nytt nevnes som programmer de unge godt kunne klart seg uten. Merete: *"Av og til er det veldig kjedelig sånn på lørdagene syns jeg"*. Men dersom det er flere tv-apparater i huset vil familien kunne dele seg.

Frida: *"Vi har en tv oppe i stuen og en nede i kjelleren. Og så da, (...) hvis vi vil se på ett program og pappa vil se et annet program, så går noen ned og noen sitter oppe. Så av og til så sier jeg bare "jeg og mamma har tv-en oppe og så går guttene ned" "*

Birgit: *"Så du og din mor ser gjerne de samme tingene, og din far og brødrene dine ser noe annet?"*

Frida: *"Ja, egentlig"*

Birgit: *"Så det er ikke sånn aldersskille, at mor og far sitter ett sted og barna ett sted?"*

Frida: *"Nei."*

Hos Frida er det ikke nødvendigvis et skille mellom hva de voksne vil se og hva barna vil se, men gjerne heller et skille mellom kjønnene i familien. Lørdagskvelden kan dermed innebære et fellesskap mellom mor og datter og mellom far og sønn.

Det er ikke så veldig vanlig for de fleste av informantene å se tv sammen med venner. Det hender at de kan være med noen i klassen hjem fra skolen og se litt tv, men stort sett finner de heller på andre ting enn å se tv når de er sammen.

Birgit: *"Men å se med venner da?"*

Jon: *"Det gjør jeg nesten aldri"*

Bjarte: *"Nei"*

Birgit: *"Gjør dere heller andre ting hvis dere er sammen med venner?"*

Bjarte: *"Ja, ser på film heller, eller spiller data."*

Film og dataspill er populære medier for informantene. Andre aktiviteter de driver med på fritiden og sammen med venner er for eksempel fotball, håndball, svømming, korps, spille kort, fritidsklubb, bowling og kino. Alle sier at de ville foretrukket å være sammen med venner fremfor å se tv.

Mona og Merete har ifølge dagbøkene ikke sett noe tv sammen med venner. I intervjuet forteller de imidlertid at det kan være gøyere enn å se alene, og at de gjør det av og til. Spesielt de faste programmene som flere pleier å se kan de se sammen.

Mona: *"Ja, for da kan vi snakke om det som skjer."*

Merete: *"Ja, for det er litt sånn "å, han var skjønn" og sånn"*

Birgit: *"Ser dere mye sammen med venner?"*

Mona: *"Ja, egentlig ganske. Eller litt sånn hver gang vi er sammen med dem så ser vi på tv liksom. De programmene som..."*

Merete: *"Men det er ikke og ser på tv hele tiden"*

Mona: *"Vi er jo ute og spiller fotball og sånn og."*

Mona og Merete kommer her med uttalelser som strider både mot funnene fra tv-dagbøkene, og fra uttalelser de tidligere har kommet med når de sier at de ser på tv hver gang de er sammen med venner. Dette kan være tegn på hvordan de ønsker å fremstå og hvordan virkeligheten er. Dersom de tillegger meg som intervjuer den meningen at det ikke er bra for barn å se mye tv, og at de bør gjøre andre ting når de er sammen med venner, så vil de gjerne bruke tid på å uttale seg om hvordan de egentlig pleier å handle.

På samme måte som Mona og Merete sier også guttene at det å kunne kommentere handlingen i et program eller en film er hovedforskjellen på det å se alene eller sammen med noen. Truls: *"Ja, hvis det skjer noe morsom, eller hvis du har sett filmen før, så kan du gi beskjed: "følg med nå, nå kommer det noe morsomt!"*".

4.2.3.2 Opplevelsen av ikke å ha sett det de andre har sett

Mine informanter opplever som sagt å ha forskjellige grenser for hvor mye de får se, hvor sent de får sitte oppe og se, og for innholdet i det de får se. Det betyr at de sannsynligvis også har opplevd ikke å ha sett det noen andre har sett. I hvilken grad de snakker med sine jevnaldrende om fjernsynsprogrammer, og eventuelt hvilke programmer det snakkes om virker det imidlertid som at de ikke er helt samstemte på. Cecilie og Frida sier at de gjerne snakker litt om hva de har sett på vei til og fra skolen, men at de ikke snakker så veldig mye om sånt. Bjarte sier at han ikke snakker så veldig mye om programmer, mens Jon forteller at

han snakker om noen programmer som er gøy, for eksempel de på Disney Channel og Toon Disney. Øystein mener at de ofte snakker om programmer som hele klassen får sett på, for eksempel Idol.

I alle intervjuene fortalte jeg historien fra min egen barndom, om at jeg ikke fikk se et bestemt program som "alle de andre" snakket om dagen etter. Alle de åtte informantene kjenner seg igjen i dette, og svarene kommer spontant.

Mona: *"Ja, av og til hvis du ikke har sett det så er det så irriterende hvis folk står og..."*

Merete: *"Ja, så bare: 'så dere ikke Grey's Anatomy?'"*

Mona: *"Og så bare 'eh, nei'"*

Merete: *"'Nei, jeg måtte legge meg kvart over ti' – 'Så du ikke slutten? Så skjedde det og så skjedde det'"*

Mona: *"Du blir litt irritert og føler deg utenfor når alle sitter og snakker om det".*

Selv om både Mona og Merete hevder at de ser Grey's Anatomy hver tirsdag er det dette programmet de trekker frem som eksempel på å føle seg utenfor når andre har sett noe. Men de mener at det ikke er grunne til at de ser serien.

Mona: *"Nei, jeg ser det fordi det er gøy"*

Merete: *"Ja, jeg gidder ikke å se ting hvis ikke jeg synes det er gøy"*

Mona: *"Nei, da er det jo ikke vits i liksom"*

Merete: *"Det er sånn som at mange liker That's So Raven, men jeg synes ikke det er gøy, for jeg liker bare ikke humoren i det."*

Cecilie bringer også opp *Grey's Anatomy* på dette spørsmålet. Hun sier at det er det eneste programmet hun ser som går så sent, fordi det er det eneste hun har lyst til å se. Hun forteller at hun ser det i sengen etter at hun har gjort unna kveldsstellet.

Cecilie: *"Jeg vet ikke om jeg fikk lov"*

Birgit: *"Men du gjorde det likevel?"*

Cecilie: *"Jeg har jo gjort det alle tirsdager siden det begynte da"*

Birgit: *"Er det sånn som du sniker deg litt til?"*

Cecilie: *"Ja"*

Birgit: *"Men har det noe med at de andre snakker om det etterpå?"*

Cecilie: *"De gjorde det før. Veldig mye."*

Frida: *"Nå er det ikke de, nå er det dere"*

Det er tydelig at Frida er litt irritert på Cecilie som klager over at de andre pleide å snakke veldig mye om *Grey's Anatomy* tidligere, men som kanskje ikke legger merke til at hun selv nå er en del av denne samtalen. Det kan virke som at opplevelsen av å høre de andre prate om serien er en viktig årsak til at Cecilie har begynt å se den. Frida ser ikke serien, mye fordi den går så sent. Leggetiden hennes, og det faktum at hun ikke har tv på rommet sitt er faktorer som gjør at Frida ikke får se et program som hun føler mange andre ser. Hun sier at hun merker at andre snakker om den, og føler at hun ikke kan delta i samtalen. Frida: *"Av og til når de begynner å snakke om det, så blir jeg litt sånn "kanskje jeg skal begynne å se det". Men det er jo litt seint da"*.

Guttene har også slike opplevelser, men det virker som at det handler mer om film og sport for dem. Bjarte forteller at han ofte får veldig lyst til å se ting som han hører andre fortelle om. Men det er ikke alltid det svarer til forventningene. Jon: *"Da når Ringenes Herre var populær så snakket jo alle om det. Og så skulle jeg se det med pappa. Fy søren, jeg hadde jo mareritt om natten!"* Jon vil ikke nødvendigvis se ting selv om de andre liker det og snakker om det. Han sier at det spørres helt hva det går ut på, at han hører litt på hva det handler om og vurderer om det er noe han ville likt før han bestemmer seg. Jon: *"Men jeg ser de med pappa uansett. Vil ikke se de aleine hvis jeg ikke har sett de før"*. Bjarte er litt enig. Bjarte: *"Hvis det er sånne dinosaurfilmer som nesten alle de andre i klassen har sett, så holder jeg meg unna, for jeg liker ikke sånne dinosaurer"*.

Øystein kan også bli nysgjerrig på ting andre har sett, men får ikke alltid se det han gjerne vil likevel. Øystein: *"Hvis jeg sier til mamma og pappa at liksom, "det programmer er kjempepopulært, og alle andre i klassen får lov å se det. Kan ikke jeg få lov til å se det også?"", så sier de: "hva er det for noe da?"", og så må de se litt, og så sier de "jo", eller "det var litt for voldelig". Men det spørres. Hvis det er 11-årsgrense eller sånn så får jeg lov å se det"*. For ham og Truls handler det også mye om å få se ferdig et program som de har sett begynnelsen av, for eksempel en fotballkamp eller en film som går sent på kvelden. Øystein: *"Men hvis de sitter inne i stuen, så kan jeg se i terrassedøren, for der er det glassvindu, så ser*

jeg inn i vinduet og ser skjermen der. Og så bare står jeg der, og hvis de kommer, så bare løper jeg ut og begynner å pusse tennene”.

Ingen av informantene har noen klar formening om at det er ”tøft” å ha sett bestemte ting på tv. Frida og Cecilie mener imidlertid at enkelte andre kan snakke veldig mye om, og være opptatt av at andre skal vite at de har sett noe.

Cecilie: *”Det er feil”*

Birgit: *”Er det feil? Det er ikke sånn det er?”*

Cecilie: *”Det skal ikke være sånn”*

Birgit: *”Nei, men tror du at det kan være sånn?”*

Cecilie og Frida: *”Det kan være sånn!”*

Birgit: *”Dere kjenner dere litt igjen i det?”*

Cecilie: *”Ja”*

Birgit: *”Men er det noe dere bryr dere om?”*

Cecilie: *”Nei, egentlig spiller ikke det så stor rolle for meg”*

Frida: *”Nei.”*

Cecilie: *”Jeg ser det jeg har lyst til å se, og ferdig med det!”*

Frida: *”Ja.”*

På spørsmål om det er noe som er flaut å se nevner alle informantene *Barne-TV*. Men nesten alle sier likevel at de ser på det av og til, og Bjarte og Jon mener at det gjør de aller fleste i klassen. De synes også at *Barne-TV* er gøy, men det er likevel ikke noe de gjerne forteller andre at de ser. Dette kan ses som et tegn på at de faktisk bryr seg mer om hva ”de andre” mener enn de selv vil innrømme. Alle informantene sier imidlertid at *Barne-TV*-seriene som går før jul er koselige, og at de gjerne ser disse selv om de ellers ikke ser *Barne-TV*. Adventseriene har altså en helt egen status og legitimitet hos informantene.

4.3 Sammenligning av to metoder

Vi har sett at funnene fra de to ulike delene av undersøkelsen spriker på noen punkter, altså at det kommer frem ulike svar i dagbøkene og i intervjuene. Dette vil jeg nå se nærmere på. Jeg vil først ta for meg noen av funnene fra undersøkelsen, og se hva som stemmer overens i de to delene, og hvor de spriker. Jeg tar utgangspunkt i de tre hovedspørsmålene i oppgaven; hva ser barn på tv, hvorfor velger de å se det de ser og hvorvidt har det de ser på tv sosiale funksjoner for dem, slik at dette også vil fungere som en oppsummering av noen av funnene i undersøkelsen. Deretter vil jeg diskutere disse forskjellene i lys av metodiske faktorer, og se hvorvidt egenskaper ved metodene har betydning for hvilke funn jeg har kommet frem til. Til slutt vil jeg gjøre rede for mine egne erfaringer med bruken av de to metodene, og hvordan jeg opplevde å kombinere de to; mediedagbok og intervju.

4.3.1 Forskjeller i funn

I forhold til hvilke tv-kanaler barna brukte mest var svarene i dagbøkene og intervjuene noenlunde like. Et fåtall kanaler; TV 2, Disney Channel, TV NORGE og NRK1, dominerte i dagbokundersøkelsen. Tre av disse ble også hyppig nevnt i intervjuene, men NRK1 var unntaket, og var tydeligvis ikke særlig populær blant informantene. Noen andre kanaler ble imidlertid nevnt som relativt hyppig brukt, uten at noen hadde sett på dem i nevneverdig grad i følge dagbøkene. Hvilken tilgang deltakerne har til ulike kanaler har nok hatt mye å si for funnene i undersøkelsen. Både de som ikke hadde tilgang på kanaler fra satellitt og/eller kabelnett og de som hadde det ønsket seg flere kanaler, og sa at det var sannsynlig at de ville sett annerledes ut dersom de hadde det.

Når det gjelder sjanger var det forskjeller på funnene i de to undersøkelsene, blant annet i forhold til de to største sjangrene. Dette virker på to forskjellige måter. På den ene siden var drama/føljetong svært populær også blant guttene i intervjuene. Flere gutter nevner programmer i denne sjangeren som sine favoritter. Denne sjangeren virker dermed enda mer populær i intervjuene enn den gjorde i dagbøkene. På den andre siden er det flere av informantene som virker noe utilpass med den sjangeren som var nest størst i følge dagbøkene, nemlig barneprogrammer. De fleste innrømmer at de, i hvert fall av og til, ser på Barne-tv eller andre barneprogram, men sier samtidig at dette ikke er noe som de gladelig forteller venner og klassekamerater om. Unntaket her er adventseriene på NRK, som omtales

som ”koselige”. Det synes som at det er mer godtatt å se Barne-tv i adventstiden enn ellers i året. Men det er altså noen programmer man holder for seg selv at man ser.

Det er også svært interessant at den sjangeren som fremsto som minst populær i tv-dagbøkene; krim og spenning, ble meget positivt omtalt i intervjuene, og det ble nevnt flere konkrete programtitler i denne sjangeren som ikke ble nevnt i dagbøkene. Alt i ett fremsto så og si alle informantene som mer positive til et bredere utvalg av sjangere enn det som kom frem i tv-dagbøkene.

Det konkrete programmet som hadde aller flest seere i dagbokundersøkelsen var spørreprogrammet *Kvitt eller dobbelt* på NRK1. Men til tross dette var det ikke spesielt populært i intervjuundersøkelsen. Ingen av informantene tok opp programmet på eget initiativ. Det var til og med noen som, selv om de hadde sett det, ikke husket det og måtte ha hjelp til å komme på hvilket program det var. *Kvitt eller dobbelt* ble sendt søndag kveld, som i mange hjem er familietid. Da skal man være samlet, og man ser programmer som passer for hele familien. Det er ikke nødvendigvis de programmene som unge mennesker selv ville valgt å se.

Programmet som ble omtalt mest i intervjuene var derimot *Grey's Anatomy*. Seks av de åtte informantene fortalte at de så fast på dette programmet. Men ved å sammenligne disse uttalelsene med det de hadde registrert i dagbøkene, fant jeg at dette ikke var tilfellet. To av de som sa de pleide å se serien hadde ikke registrert at de hadde sett den den aktuelle uken, og en tredje person hadde bare sett deler av episoden. Det de sier de har sett stemmer altså ikke sammen med det de faktisk har sett.

Spørsmålet om hvorfor de unge velger å se det de ser besvares på ulike måter i de to delene av undersøkelsen. I dagbøkene fikk respondentene mulighet til å sette karakterer på programmene de hadde sett, i tillegg til at de kunne kommentere med egne ord hvis det for eksempel var noe de hadde mislikt eller likt spesielt godt. Dette ble gjort i svært liten grad. Derfor er det hovedsakelig karakterene fra dagbokundersøkelsen, og selvsagt informantenes egne uttalelser i intervjuene som ligger til grunn for å finne ut hvorfor de velger å se det de ser på tv.

Som nevnt får programmene som er registrert i dagbøkene gjennomgående høye karakterer av respondentene. Nær halvparten av alle programmene får toppkarakteren 10, og bare ett program får ett poeng. Dagbøkene viser også at respondentene ”zapper” mye. De har god oversikt over hva som blir sendt når, og shopper programmer fra ulike kanaler alt etter hva de foretrekker av det som sendes til enhver tid. Dette blir også bekreftet i intervjuene. Flere av informantene ser de samme programmene hver dag eller uke. På direkte spørsmål om hvorfor de velger å se det de ser svarer de at det er fordi de synes det er ”gøy”, ”morsomt”, ”interessant” og ”spennende”. Det er altså følelsene som vekkes i dem når de ser programmene som er viktige for dem. De er svært klare på at de bare ser det som de liker å se, og at de ikke bryr seg noe særlig om hva andre måtte mene om det. Dette gjenspeiler de høye karakterene de gir programmene i dagbøkene.

I forhold til det tredje hovedspørsmålet i oppgaven; hvorvidt det de unge ser på fjernsynet har sosiale funksjoner for dem, er det bare funnene på den direkte funksjonen som lar seg sammenligne ut fra de to anvendte metodene. Eventuelle indirekte sosiale funksjoner lar seg ikke måle ut fra tv-dagbøkene. Disse kommer jeg tilbake til i avslutningen. Respondentene har imidlertid registrert hvem de eventuelt så tv sammen med, og det ble også tatt opp i intervjuene.

Dagbøkene viste at de unge så aller mest fjernsyn alene, en del sammen med familie og nesten ingenting sammen med venner. Dette bekreftes av informantene i intervjuene. De fleste forteller at de ser aller mest alene, spesielt de som har tv på rommet. De som ikke har tv på rommet ser en del mer sammen med søsken, særlig på ettermiddagstid. Sammen med venner finner de heller på andre ting, som å sparke fotball, spille Play Station eller se film. Om kveldene ser de en del sammen med familien, men flere ser alene også da, og foretrekker det.

4.3.2 Mulige årsaker til forskjellene i funn

Det er altså i størst grad i forhold til *hva* de unge ser på tv at funnene fra henholdsvis dagbøkene og intervjuene spriker. Dette vil jeg nå prøve å finne eventuelle metodiske årsaker til. De to metodene er ulike både i forhold til hvilke spørsmål som stilles, og til hvordan spørsmålene stilles. I dagbøkene var strukturen på spørsmål og svar fast og lik for alle. Intervjuene var semistrukturerte, med en åpen form. De fungerte som en samtale mellom meg og informantene, og både de og jeg sto frie til å ta opp det vi ønsket og som var naturlig. Jeg

hadde som nevnt laget en intervjuguide som jeg forholdt meg til i alle intervjuene, men samtalene utartet seg likevel forskjellig i alle de fire intervjuene.

Vi så tidligere at blant annet *Kvitt eller dobbelt* fikk helt ulike ”resultater” i de to undersøkelsene. Til tross for at det hadde det aller høyeste seertallet blant respondentene i dagbøkene, viste informantene i intervjuene liten interesse for programmet. Dette er et eksempel på at undersøkelser av typen publikumsmålinger ikke alltid til å stole på når man skal finne ut av hvilke programmer som er populære hos en gitt gruppe mennesker. Programmene med flest seere er ikke nødvendigvis de mest populære.

I dagbøkene har respondentene registrert hva de faktisk har sett. Funnene stammer sånn sett fra den virkelige verden. Respondentene har nedtegnet informasjon alene. De behøvde ikke å vise det til noen andre, hvis de ikke ønsket det selv. I intervjuene må de fortelle ting med egne ord, ansikt til ansikt overfor både meg, som forsker, voksen og fremmed, og en klassekamerat. Slik kan det være sannsynlig å tenke seg at de kan ha svart slik de trodde at jeg som forsker ønsket at de skulle svare, og/eller slik som de ønsket å fremstå både for meg og sine klassekamerater.

Det at jeg intervjuet de unge to og to har nok hatt innvirkning på de svarene jeg har fått. Følgene kan imidlertid ha vært både positive og negative. På den ene siden opplevde jeg at informantene spilte på hverandre i intervjusamtalene. Om de ikke umiddelbart kom på et svar på et spørsmål som ble stilt så kunne de få assosiasjoner fra det den andre svarte. På den andre siden merket jeg meg et par ganger at de to umiddelbart svarte forskjellig på et spørsmål, hvorpå den ene av dem modererte seg i forhold til den andre. Det kan tenkes at de er redde for å tape ansikt i forhold til de andre i jevnaldergruppen.

Noen av forskjellene som kommer frem kan også skyldes rene tilfeldigheter. Selv om de informantene jeg selv plukket ut var veldig typiske blant respondentene i dagbokundersøkelsen, er det ikke sikkert at de partnerne som ble valgt var like typiske. Det kan også tenkes at spesielle ting som skjedde den ene uken da dagbøkene ble skrevet har virket inn på svarene. For eksempel fortalte en av informantene at de akkurat den uken hadde hatt besøk av farmor, slik at han så mer fjernsyn sammen med familien enn han ellers pleier, og dermed også andre ting enn han pleier. Det at NRK1 sendte *Melodi Grand Prix Junior* den

aktuelle lørdagen er et annet eksempel på at respondentenes ”normale” tv-vaner kan ha blitt rokket ved.

Min rolle som intervjuer kan også ha hatt betydning for svarene i intervjuene. Dette er noe som jeg vil ta opp i avsnittet om min erfaring med intervju som metode.

4.3.3 Mine erfaringer med bruken av metodene

Gjennom den prosessen som undersøkelsen min var lærte jeg mye, både om metodene jeg brukte og om meg selv som forsker. Derfor vil jeg nå gjøre rede for mine erfaringer med bruk av metodene mediedagbok og intervju, og med å kombinere de to.

4.3.3.1 Mediedagbok

Da jeg skulle starte opp undersøkelsen bestemte jeg, etter råd og tips både fra veileder og andre, at jeg burde ha minst 15 respondenter til mediedagboken. Klassen som jeg hadde etablert samarbeid med var noe trege med å levere samtykke fra foreldre, men etter noen ekstra dager hadde jeg nok deltakere til å starte undersøkelsen. Jeg delte ut dagbokskjema til de som skulle være med, og informerte om hvordan disse skulle fylles ut. Da jeg kom tilbake etter en drøy uke var det imidlertid bare halvparten av elevene som hadde fullført dagbøkene. Jeg hadde bare åtte respondenter å ta utgangspunkt i, og det var for lite. Dermed måtte jeg begynne på nytt i en ny klasse, og på en ny skole. I forhold til tid var dette en dyrekjøpt erfaring, men den var nyttig likevel. I skriftlige undersøkelser bør man ha et relativt mye større antall deltakere enn hva man i utgangspunktet har behov for, fordi man ikke kan regne med at alle leverer tilbake utfylt skjema. Den noe famlende starten av undersøkelsen gjorde imidlertid at jeg fikk muligheten til å se hvordan skjemaene fungerte, og kunne utbedre disse før jeg satte i gang med et nytt forsøk.

I den neste klassen jeg etablerte samarbeid med gikk det bedre. Elevene var hele tiden positive og interesserte, og selv om ikke alle ville eller fikk samtykke til å delta, var det dobbelt så mange som satte i gang med mediedagbok enn det jeg hadde behov for. Lærerne i denne klassen var også svært hjelpelige, og motiverte elevene med fritak fra andre lekser for dem som leverte ferdig utfylt dagbok. De aller fleste leverte brukbare dagbøker, og jeg var i gang med undersøkelsen.

Datamaterialet fra dagbøkene var ganske stort, og jeg brukte mye tid på å organisere og bearbeide dem på en hensiktsmessig måte. Det var imidlertid interessant å se hvor mye informasjon jeg fikk om deltakerne som en sosial gruppe. Jeg følte at jeg ble ganske godt kjent med respondentene, og ble også godt foreberedt til den videre undersøkelsen.

4.3.3.2 Intervju

I forhold til intervju som metode er erfaringene jeg vil ta med meg videre i hovedsak knyttet til meg selv og min rolle som intervjuer. Men det er også noen praktiske faktorer som har vært viktige erfaringer. For det første vil jeg nevne viktigheten av å være et sted hvor man ikke blir forstyrret. I de to første intervjuene fikk jeg benytte et grupperom som var plassert utenfor klasserommet. Her fikk vi være i fred under hele intervjuene. I de to siste intervjuene måtte vi imidlertid være i et grupperom som var integrert i klasserommet. Dette førte til at vi ble forstyrret underveis i intervjuene av andre elever som skulle hente ting fra rommet hvor vi satt. Dermed ble vi avbrutt midt i samtalen, brukte tid på å komme inn på rett spor igjen, og viktig informasjon ble oversett, glemt og gikk tapt.

For det andre er det viktig at man har god kjennskap til det tekniske utstyret man eventuelt skal bruke i intervjuet. Jeg brukte en digital lydopptaker under intervjuene, og satte meg på forhånd inn i hvordan den fungerte. Jeg visste derimot ikke hvor stor kapasitet den hadde, noe som medførte at den stoppet midt i ett av intervjuene. Jeg oppdaget heldigvis dette raskt, og kunne slette unødvendige opptak og dermed frigjøre mer kapasitet. Det medførte likevel opphold i intervjuet og, på samme måte som avbrytelsene av andre elever, at vi kom ut av samtalen flyt.

Det viktigste jeg lærte gjennom intervjuundersøkelsen min handler imidlertid om meg selv som intervjuer. Selv om jeg syntes at intervjuene gikk bra, skjønnte jeg da jeg jobbet med bearbeidingen av dem at jeg som fersk forsker hadde gått i flere av fellene som blir nevnt i metodelitteraturen. Jeg var bevisst på min rolle som ”voksen” og ”forsker”, og at jeg hadde autoritet overfor informantene. Prinsippet om kulturell uvitenhet, og at det var informantenes egne meninger om temaene jeg var ute etter var jeg også veldig klar på. Jeg hadde gjort meg kjent med de aller fleste av programmene som var blitt registrert i dagbøkene og som jeg ikke hadde kjennskap til fra før, men når det gjaldt det å stille spørsmål som var relevante for

informantene ut fra deres egne erfaringsverden kunne jeg nok ha gjort det bedre. Jeg brukte til tider ord som tydeligvis ikke var kjente for informantene, for eksempel var *sjanger*-begrepet trolig ukjent for dem. Jeg oppfattet imidlertid, i hvert fall ved de fleste tilfellene, at ordene mine ikke nådde helt frem til dem, og omformulerte meg slik at de kunne forstå hva jeg mente.

Et annet viktig prinsipp i det å intervjuer handler om å være en aktiv lytter. Dette var en utfordring når det var to informanter jeg skulle lytte til. Jeg så i ettertid at jeg noen ganger bare hørte den ene av informantene, og at den andre kanskje ville kommet med andre og muligens mer interessante svar dersom han/hun fikk muligheten til å utdype det. Det å lytte til stillheten, og gi informantene tid til å faktisk komme med et svar er en annen ting jeg bør bli flinkere til. Jeg var mange ganger rask til å omformulere spørsmål når informantene ikke svarte med en gang, istedenfor å la dem få tid til å tenke et ekstra øyeblikk før de svarte. Også det å presse informantene til faktisk å komme med et svar var vanskelig. Som Anne Solberg hevder var det ganske ubehagelig å presse barn til å svare, og å stille de samme spørsmålene flere ganger på ulike måter (Solberg, 1991: 34). Dette tror jeg også ble spesielt vanskelig i og med at jeg snakket med to og to. Selv om det virket som at ”informantparene” var fortrolige med hverandre, og de snakket åpent om mange ting, ville jeg ikke presse en av informantene til å si noe han/hun ikke ville si foran en venn.

Sist, men ikke minst var jeg nok noe farget av min egen erfaring og mine antakelser om hvordan virkeligheten var, slik at jeg i enkelte spørsmålsformuleringer var ganske ledende. Det må imidlertid sies at informantene likevel ikke svarte slik jeg ventet ut fra de tankene jeg selv hadde om temaet.

Til tross for dette har jeg fått frem mye nyttig og spennende informasjon, og jeg er bevisst på disse faktorene når jeg tolker den.

4.3.3.3 Kombinasjonen av metodene

I følge Barbara Gentikow anbefales gjerne dagbokmetoden brukt som en innledende fase i et forskningsopplegg. Den sies å gi godt innblikk i informantenes forståelser og begreper om et fenomen, og gir godt grunnlag for videre undersøkelser. På den annen side vil man, ved å innhente skriftlig informasjon, risikere å få svar som er enten for tynne, eller for fyldige, slik

at noen av svarene kan bli lite relevante. Man har dessuten ikke mulighet til å komme med oppfølgingsspørsmål (Gentikow, 2005: 98f). Dette stemmer godt overens med mine erfaringer med dagbokmetoden. Det var noen få av dagbøkene som jeg måtte forkaste fordi de ikke var fullstendig utfylte. Det var også en som var så full av informasjon at jeg tvilte på om den var riktig. Der hvor jeg hadde spørsmål, for eksempel om hva respondentene egentlig mente, hadde jeg ikke mulighet til å få oppklart dette.

Dagbøkene gav meg informasjon om respondentene som enkeltpersoner, men også som deltakere i en sosial gruppe. Den kunnskapen som jeg fikk gjennom dataene fra dagbøkene gjorde at jeg ble mer nysgjerrig, blant annet på hvordan denne gruppen fungerte. Dagbøkene gav meg på den måten et godt grunnlag for min videre undersøkelse; både gjennom grunnleggende kjennskap til deltakerne i undersøkelsen, og til å finne ut hva mer jeg faktisk ønsket å finne ut om denne gruppen.

I intervjuene kunne jeg få kunnskaper som dagbøkene ikke kunne gi meg. Her kunne jeg gå mer i dybden på ting, og stille oppklarende spørsmål. Mens dagbøkene gav meg bred informasjon om blant annet *hva* hver enkelt hadde sett på tv gjennom en hel uke, kunne jeg i intervjuene blant annet stille spørsmålet *hvorfor*, for eksempel *hvorfor* informantene valgte å se noen programmer og valgte bort andre. I intervjuene kunne jeg gå mer i dybden på de temaer som dagbøkene bare rørte overflaten ved.

Jeg opplevde at de to delene av undersøkelsen min utfylte hverandre på en veldig bra måte, og resultatet jeg har kommet frem til kunne jeg ikke funnet på noen annen måte.

5 Avslutning

Barn av i dag har et mangfold av muligheter hva angår både tv-kanaler og andre medier. Mange benytter seg av dette mangfoldet, og ser programmer som ingen andre ser. Dersom det er noe de ikke liker zapper de videre mellom kanalene til de finner noe de heller vil se. Denne muligheten hadde ikke vi som vokste opp under fjernsynsmonopolet. Ville vi se tv måtte vi pent godta det som ble sendt uansett om vi likte det eller ikke. Alternativet var å slå av.

Den aller første gangen jeg møtte klassen som deltok i undersøkelsen spurte jeg dem hvilket program de trodde det var flest av dem som så. Svaret kom spontant: *Grey's Anatomy*. Dagbokundersøkelsen viste at dette var langt fra tilfellet. Informantene hadde en ganske klar formening om at "alle" har sett enkelte programmer, blant annet nettopp *Grey's Anatomy*. En annen amerikansk dramaserie; *Den 7. himmel*, ble ikke tatt opp i denne sammenhengen. De to informantene som snakket mest om denne serien hadde gjensidig kjennskap om at den andre fulgte med på den, men uttrykte overraskelse over at det var flere i klassen som så serien. Cecilie uttalte "Jeg vet bare om meg og deg som ser det". Dette til tross for at alle de fem episodene som var sendt ligger på listen over de 20 mest sette programmene, og at den hadde høyere seertall to av dagene den ble sendt enn *Greys Anatomy* gjorde på sin ene sendedag. I tillegg fikk den svært høye karakterer (9 eller 10) av nesten alle som så den. Den må derfor sies å ha større betydning for gruppen som helhet enn *Grey's Anatomy* har. Men den har tydeligvis ikke den samme statusen.

Til tross for valgmulighetene som finnes i dag er det ganske tydelig at det er noen programmer som er mer verdt å få med seg enn andre. Alle informantene kjenner seg igjen når jeg forteller dem historien fra min egen barndom. Opplevelsen av å føle seg utenfor, som den eneste som ikke har sett noe det prates om, er de godt kjent med, og de kommer villig med eksempler på egne erfaringer i forhold til dette. For noen handler det om hele programmer, for andre om slutten av et program, for eksempel en fotballkamp, som det er viktig for dem å få med seg. Det er uansett noe som har betydning for dem.

Vi har sett at både Cecilie og Øystein, på litt forskjellige måter, sniker seg til å se ting de ikke får lov til – eller ikke vet om de får lov til å se. Vi har også sett at Merete og Mona nevner et program som de begge har sagt at de pleier å se fast; *Grey's Anatomy*, som eksempel på at de

kan føle seg utenfor når andre snakker om noe de selv ikke har sett. Svarene kommer veldig spontant. De to andre jentene bruker også denne serien som eksempel.

”Nå er det ikke de, nå er det dere”, sier Frida til Cecilie når de snakker om *Grey’s Anatomy* og hvordan folk snakker om den. Denne kommentaren viser tydelig at det faktisk har sosiale konsekvenser for Cecilie at hun ser *Grey’s Anatomy*. Det gjør at hun kan ta del i en samtale som hun før følte seg utenfor. Hun blir del av et fellesskap.

Litteratur

- Bakøy, Eva: *Med fjernsynet i barnets tjeneste*, Unipub, 2002
- Bjorvand, Agnes-Margrete og Tønnessen, Elise Seip: *Den andre leseropplæringa – Utvikling av lesekompetanse hos barn og unge*, Universitetsforlaget, Oslo, 2002
- Buckingham, David: *Children and Television: a Critical Overview*, i Dickinson, Roger et al: *Approaches to Audience Studies. A reader*, 1998
- Buckingham, David: *After the Death of Childhood. Growing up in the age of electronic media*, Polity Press, 2000
- Christensen, Christa Lykke (red): *Børn, unge og medier – nordiske forskningsperspektiver*, Nordicom, 1999
- Cunningham, Hugh: *Children and Childhood in Western Society Since 1500*, Pearson Education Limited / Longman, 1995
- Creeber, Glen (ed.): *The Television Genre Book*, British Film Institute Publishing, London, 2001
- Dahl, Hans Fredrik og Bastiansen, : *Over til Oslo: NRK som monopol 1945-1981*, Cappelen, Oslo 1999
- Frønes, Ivar: *Moderne barndom*, Cappelen akademisk forlag, 2003
- Gentikow, Barbara: *Hvordan utforsker man medieerfaringer*, IJ-forlaget 2005
- Gripsrud, Jostein: *Mediekultur Mediesamfunn*, Universitetsforlaget, Oslo 2002
- Grønmo, Sigurd: *Samfunnsvitenskapelige metoder*, Fagbokforlaget 2004
- Halse, Ketil Jarl & Østbye, Helge: *Norsk kringkastingshistorie*, Det Norske Samlaget, 2003
- Huntemann, Nina and Morgan, Michael: *Mass Media and Identity Development* I Singer and Singer (eds.): *Handbook of Children and the Media*, Sage, 2001
- Jerlang et al: *Utviklingspsykologiske teorier*, 1993
- Kvale, Steinar: *Det kvalitative forskningsintervju*, Gyldendal 2001
- Larsen, Peter & Hausken, Liv: *Medievitenskap Bind4: Medier – kultur og samfunn*, Fagbokforlaget, Bergen 1999
- Lee, Nick: *Childhood and Society – Growing up in an Age of Uncertainty*, Open University Press, 2001
- Livingstone, Sonia M.: *Young People and New Media*, Sage, 2002

Livingstone, Sonia M. & Bovill, Moira: *Children and Their Changing Media Environment – a European Comparative Studie*, Lawrence Erlbaum Associates, London, 2001

Olesen, Jesper: *Børn som tv-seere*, Gyldendal Uddannelse, København, 2000

Postmann, Niel: *Den tapte barndommen*, Gyldendal Norsk Forlag, Oslo, [1982] 1984

Rysst, Mari: *Myten om den tapte barndom*, 2004:
<http://www.dagbladet.no/kultur/2004/11/26/415731.html>

Sandnes, Heidi Elisabeth: *Papirdukker, forbruk og identitet*, 2007:
<http://kilden.forskningsradet.no/c17251/artikkel/vis.html?tid=36751>

Scannel, Paddy: *The Meaning of Broadcasting in the Digital Era* pp, 129-142 i Gregory Ferrell Lowe og Per Jauert (red.): *Cultural Dilemmas in Public Service Broadcasting*, Gøteborg: Nordicom 2005

Solberg, Anne: *Er det annerledes å intervju barn enn voksne?*, Tidsskriftet Barn nr 4/1991, Norsk senter for barneforskning.

Thagaard, Tove: *Systematikk og innlevelse – En innføring i kvalitativ metode*, Fagbokforlaget, Bergen, 2003

Tiller, Per Olav: *Forskningens gjenstand som objekt. Om etikk, validitet og verdivalg*, Tidsskriftet Barn nr 4/1991, Norsk senter for barneforskning

Tingstad, Vegjörg: *Barndom under Lupen*, Cappelen 2006

Tønnessen, Elise Seip: *Generasjon.com – Mediekultur blant barn og unge*, Universitetsforlaget, Oslo, 2007

Werner, Anita: *Barn og fjernsyn*, Universitetsforlaget 1972

Østbye, Helge m. fl.: *Metodebok for mediefag*, Fagbokforlaget 2002

Nettsider:

<http://lovdata.no>
<http://medienorge.uib.no>

Vedlegg

- Forside tv-dagbok
- Dagskjema tv-dagbok
- Intervjuguide (3 sider)
- Oversikt over tv-programmer fordelt på sjanger

TV- dagbok

1. Fornavn: _____

2. Hvem bor du sammen med?: (mor, far, søsken, søskens alder)

3. Har du eget rom eller deler du rom med noen? Eventuelt hvem deler du rom med?

4. Hvor mange TV-apparater har dere hjemme? _____

5. Har du TV på rommet? _____

6. Hvor mange TV-kanaler har dere hjemme? _____

Hvilke:

_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

(Hvis dere har flere kanaler enn dette noterer du de som blir mest brukt.)

Hvis du lurer på noe underveis kan du kontakte meg på e-post birgit-k@online.no, eller på mobil nr. 45030838

DAG: _____

Noter programmer som du ser mer enn 15 min av.

Klokkeslett fra - til	TV-kanal	Program	Hele/deler av programmet	Sett hvor	Sett sammen med	Hvem valgte programmet?	Min vurdering av programmet 1-10

Andre medier jeg har brukt eller aktiviteter jeg har gjort (Istedenfor, i tillegg til eller samtidig som tv-titting.)

Kommentarer til min tv-dag (Sett spesielt mye eller lite, ikke sett noe jeg gjerne ville se - hvorfor? Noe som var spesielt spennende eller interessant, etc.)

Intervjuguide

- Innledning: Minne dem om tv-dagbøkene
 - Hva syns dere om å skrive denne tv-dagboken?
 - Var det mye arbeid?
 - Vanskelig å huske på?
 - Noe på skjemaet som gjorde det vanskelig?
 - Snakket dere om dagbøkene med andre i klassen?
 - Snakket dere om tv-programmer, hva dere hadde sett og sånn? Hvem snakket dere med i så fall?
 - Ble foreldre/familie engasjert i dagbøkene?
 - Var det vanskelig å være ærlig? (ført på noe de ikke har sett / latt være å føre på noe de for eksempel ikke får lov til å se?)
 - Var det noe som overrasket dere når dere skulle skrive ned alt det dere så på tv?
 - Skjedde det noe spesielt den uken dere skrev, slik at dere så annerledes på tv enn dere pleier?
 - Gjorde tv-dagboken dere mer bevisst på hva dere så, sånn at dere så annerledes? Evt hvorfor? Er det noe som er litt ”flaut” å ha sett? Eks. barne-tv?

- Programvalg
 - Innledning: Snakke litt om hva de så den uken de skrev tv-dagbok (→ vise at jeg har sett den enkelte, og at hver enkelt er interessant for meg.)
 - Var dette en typisk uke for dere?
 - Har dere noen faste programmer som dere ser hver dag/uke?
 - Hva slags programsjanger liker dere best? (utdype sjangerbegrepet hvis det er vanskelig å forstå)
 - Sjangere:
 - Nyheter
 - Dokumentar/fakta
 - Sport
 - Film
 - Dramaserier
 - Kriminal, spenning, actionserier
 - Spesielle serier/programmer for ungdom
 - Barneprogrammer
 - Tegnefilm (barn/ungdom/voksne)
 - Musikk
 - Konkurranser
 - Realityshow

- Hva er favorittprogrammet?
 - Hva er det med dette programmet som gjør at dere liker det så godt?
 - Liker dere også å se andre programmer i denne sjangeren/av denne typen?
 - Er det noen programmer/sjangere dere absolutt IKKE liker å se? - Eksempler
 - Hvorfor syns dere at disse programmene er teite/kjedelige?
 - Hvorfor velger dere å se de programmene dere ser?
- Tv generelt
 - Innledning: De aller fleste mennesker her i landet ser tv hver dag.
 - Hva tenker dere om det å se på tv?
 - Hva er det som gjør at de aller fleste av oss ser på tv? → Hvorfor fascineres vi av tv? Hvorfor liker DERE å se tv?
 - Mange mener at man kan se altfor mye tv, og kanskje spesielt voksne mener at barn ser for mye på tv. Hva syns dere om deres egen tv-titting? → Ser dere for mye eller passelig?
 - Hva er for mye syns dere?
 - Hva skjer med oss når vi ser på tv?
 - Negative følger?
 - Positive følger?
 - Hva liker dere å gjøre utenom å se på tv? Fritidsaktiviteter etc..
 - Hvordan pleier du å prioritere tv i forhold til andre fritidssysler, venner etc.?
 - Tilgjengelighet
 - Innledning: Hvilke tv-kanaler de har oppgitt at de har/hvilke kanaler de pleier å se/liket å se.
 - Er det noen kanaler dere ikke har hjemme som dere skulle ønske at dere hadde?
 - Ser dere på andre kanaler og/eller programmer hjemme hos venner/andre?
 - Dersom dere hadde hatt flere kanaler, tror dere at dere ville sett andre programmer da?
 - Hvilke?
 - Eks. → Mange som har Disney Channel oppgir at de ser på Hannah Montana og Kim Possible. Har dere sett disse programmene? Dersom dere ikke har D.C., velger dere programmer som likner på disse/samme sjanger?

Nå er vi omtrent halvveis i intervjuet, og nå skal vi snakke om noe litt annet, nemlig hvordan tv kan virke inn på hvordan vi er sammen med andre.

- Fjernsynets sosiale aspekt
 - Innledning → hvem de evt. har sett tv sammen med iflg tv-dagbøkene
 - Er dette vanlig?
 - Er tv en sosial aktivitet eller en aktivitet dere bruker mest alene?
 - Hva er forskjellen mellom å se alene og å se sammen med noen?
 - Forskjeller mellom å se med foreldre/søsken/venner? Hva og hvorfor?

- ”Sosial tilgjengelighet”
 - Foreldres grensesetting – Innlede med at mange foreldre setter grenser for hva barn/ungdom får se
 - Fortell om hvilke grenser deres foreldre setter for dere!
 - Hva tenker dere om disse grensene?
 - Er det programmer dere ville ha sett dersom dere fikk lov av foreldrene deres?
 - Har de andre i klassen/vennegjengen forskjellige grenser enn det dere har? Hva syns dere evt. om dette?

- Sosiale følger av å se bestemte programmer
 - Innlede med min egen historie fra da jeg var på deres alder (Fikk ikke lov til å se Dynastiet, og følte meg veldig utenfor da alle i klassen snakket om det dagen etterpå)
 - Snakker dere mye om hva dere ser på tv?
 - Er det noen programmer det er ”kult” å se, og som mange snakker om?
 - Ser dere disse programmene?
 - Har dere noen gang opplevd å føle dere litt utenfor når andre har snakket om noe dere ikke har sett?
 - Er dette noe dere tenker på når dere velger hva dere skal se på tv, at det er litt tøft å ha sett et bestemt program?
 - Og motsatt: Tror dere at noen vil unnlate å fortelle andre at de ser bestemte programmer som det er litt ”flaut” å ha sett? Eks. barne-tv?

- Avslutning

Da er vi ferdige med de spørsmålene som jeg har på min liste. Er det noe mer dere har lyst til å fortelle meg, eller kommentere eller spørre om?

Tusen takk for hjelpen! Dere har gjort en fantastisk god jobb! 😊

Sitcom/ humor/ satire	Krim/Spenning	Drama-serier/ føljetonger	Reality	Underh./ talkshow/ Gameshow etc	Sport	Nyheter/ dokumentar/ informasjon	Barneprogram	Film
The Simpsons	Mac Gyver	Den 7. Himmel	The Diary of Jay Z (mus.)	God morgen Norge	TV2 Sporten	Faktor	Kim Possible	Deep Blue Sea
Steg for Steg	Politiagentane	Veronica Mars	Brat Camp	Vil du bli millionær	Fotball	Født annerledes	Fillmore	Pirates of the Caribbean
Malcolm i midten		Zoey	American Idol	Planet Voice (musikk)	X-games 2006	TV2 Nyhetene	Friminutt	Traffic
Venner for livet		Home and Away	Jakten på Kjærligheten	På tråden med Synnøve	Baseball	Været TV2	Lloyd i rommet	Boys Club
That 70's show		Hotell Cæsar	Alt for Rognan	Nytt på nytt	Am. football	Forbruker-Inspektørene	Timmi	(?) Film (DC)
Scrubs		Blue Water High	Hjelp vi gifter oss	Senkveld	Håndball	Berulfsens Fargerike	Justice League	
Eve		That's so Raven	Heia Tufte	Melodi Grand Prix	Liverpool-Man.City	Oldtiden	Ian tar regien	
Hope and Faith		Gray's Anatomy	SOS Barnevakten	Deal eller No deal	Trav V-75	Scrødingers katt	Robot boy	
Karl & co		Ghost Wisperer	Skal vi danse	God kveld Norge	V-cup Skøyter	Hele historien	Fairly Odd Parents	
Zack og Cody's søte hotelliv		Sabrina		Først og sist	Sport X-tra Håndball	TV2 hjelper deg	X-men Evolution	
Smart Guy/Skolens smarteste gutt		Anne fra Bjørkely		Kvitt eller Dobbelt		Gamle tiden	Luftens helter	
AFV		Hannah Montana				Middelalderen	Jimmi Neutron	
Rikets Røst		Skippy				Vestlandsrevyen	Lilo & Stitch	
		Dr. Quinn				Lørdagsrevyen	Forsters hjem for fantasivenner	
						Lottotrekning	Witch	
						Fakta på lørdag – Holocaust	Totally Spies	
						Newton	Dunder	
						Søndagsrevyen	Phil fra fremtiden	
						Med svulst som ansikt	Langbein og sønn	
						Fornemmelse for mord	Kuzco	
ALLE REGISTRERTE PROGRAMMER FORDELT PÅ SJANGER							Marielle-mysteriene	
							Martin Mystikk	
							Snurre sprett	
							Jake Long, den am. Drage	
							Oban Star Racers	
							Barne TV	
							Amigo	
							Redningspatruljen	
							Scooby Doo	
							Transformers Energon	

